TEGN

KULTURTIDSSKRIFT OM OG MED TEGNESERIER

ASTERIX 35 år!

Solveig Muren Sanden

- Smørbukks mor

TV-stjerner

SPAWN & Yummy Fur

Ny Norsk Serie

68 sider

Nr. 4/94 (34) Kr 45,-

TEGNESERIEINTERESSERT?

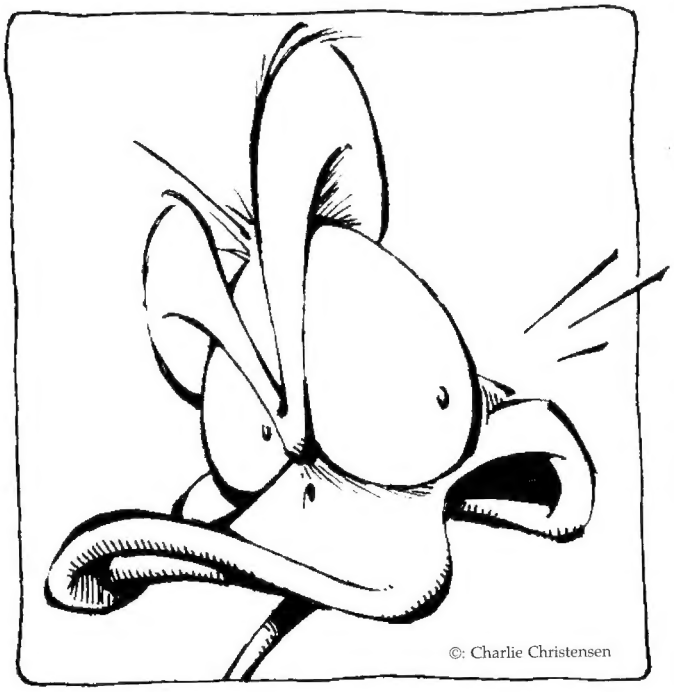

TEGN

Nordens mest tekstrike og omdiskuterte tidsskrift, om og med tegneserier! Et absolutt ***must*** for kultursnobber og tegneseriefriks!!!

Kr 42,- pr. løssalgsnr. og
kr 160,- i abonnement (4 nr. - ett år).

Norsk Tegneserieforum

Landsdekkende med eget medlemsblad. Lokalforeninger landet over! Mange rare og spennende aktiviteter. Be om velkomstpakke!

Junior kr 60,-, senior kr 100,- og
støttemedlemmer kr 400,-

TEGN A/L Bum

Norske kvalitetstegneserier? Nasjonalromantikk? Vold? Action? Kunst? og mer til i TEGN A/L Bum's

Steffen Kverneland:
Jonas Fjeld - De knyttede never. Kun kr 98,-
Den Blonde Kjempe (T-skjorte). Kun kr 120,-

Landsforeningen Tegneserievennen

Bli medlem og få spesialtilbud på tegneserier, pins og mye annet. Støtt tegneseriene i Norge!

Kun kr 200,- for livsvarig medlemskap
Kun kr 20,- for vanlig medlemskap

Det Nasjonale Tegneseriearkiv

Komplett samling av norske tegneserier fra 1986. Stor samling av fagtidsskrifter, fagbøker, presseklipp m.m.
Vi mottar gjerne trykksaker, serier og bøker som gaver til arkivet.

Alt av interesse!

Norsk Tegneserieindex

Ny ajourført utgave på 340 sider. Katalog over alle norske tegneserieutgivelser siden 1912 og frem til i dag. En uunværlig kilde til kunnskap om den norske tegneseriekulturen.

Utgitt av NTI, Bodø
kr 200,-

FellesAntikvariatet

Bøker - tidsskrifter - tegneserier - salg - kjøp - bytte! Fører alle skandinaviske tegneserie-tidsskrifter. Spesialist på krimbøker, humor og norsk skjønnlitteratur.

Be om lister!

ALT SAMLET I WESTYE EGEBERGS GT. 8C
V/ TELTHUSBAKKEN, OSLO 1, TLF.: 22 36 07 70

Kryss av for en eller flere bestillinger. Klipp ut eller kopier og send, eventuelt fax inn (på nr. 22 36 07 70)

- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av *Tegneserievennen*
- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av *Norsk Tegneserieforum*
- ☐ JA! Jeg vil abonnere på *TEGN*
- ☐ JA! Jeg vil motta albumet *De knyttede never*
- ☐ JA! Jeg vil motta T-skjorta *Den blonde kjempen*
- ☐ JA! Jeg vil ha bokliste fra *Fellesantikariatet*
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieliste fra *Fellesantikariatet*
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieindex fra *NTI*

Navn : _____
Adresse: _____
Postnr./Sted: _____

BREV

Kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten vil betale porto.

SVARSENDINGSAVTALE NR. 150260/19

FORENINGSSERVICE, Fellesinvest
St. Hanshaugen postkontor
0131 OSLO

TEGN

TEGN nr. 34, (4/94).
9. årgang

TEGN utgis av TEGN A/L,
Westye Egebergsgt. 8C

Redaksjonen:
Tor Sandberg (Ans. red.)
Tor Arne Hegna (Red. sekr.)
Erik Falk (Red. Kraftig Kost)
Per J. Olsen (Øko. ans.)
Avsluttet 21 juli

Medarbeidere:
Øyvind Holen, Morten Harper, Kurt Østergaard, Jon Gisle, Finn Bjørklid

Neste nummer:
Frist for innlevering av stoff: 31. 12
Utgivelse i uke 6

Layout:
Telemark Tegneserieverksted:
Tor Arne Hegna (35 95 97 68)

Trykk:
Bø Trykk A/S, Bø i T. (35 95 14 00)

Post til TEGN:
TEGN A/L, Westye Egebergsgt. 8C, 0172 Oslo.

Telefon & fax:
22 36 07 70. (24 timer i døgnet!)

TEGN setter pris på å høre fra sine lesere, og mottar gjerne brev om ditt og datt. Det er mulig å bli TEGN-skribent, ta kontakt for ditt bidrag.

Annonsering:
Kontakt over telefon eller skriv til TEGNs kontoradresse (se over). TEGN er behjelpelig med utforming av annonse om ønskelig.

Abonnement på TEGN:
For kr 160,- mottar man fire nummer (ett år), som betales til TEGN A/L, Westye Egebergsgt. 8C, 0172 Oslo.
Postgiro: 0814. 43 72108

Forside: Ruben Eliassen

TEGN utkommer kvartalsvis og utgis med støtte fra Norsk Kulturråd.
Opplag: 1500
ISSN 0801-6879.

Flit boks. Flit boks

Flit boks. Flit boks.
Tidan. Spurt kru.
Hedera Me.
Embal.

Ord på et merkelig, mystisk, mytisk språk.
Kan det være kryptisk? Noen rester av en dialog fra Supermanns hjemplanet?
Flit boks. Flit boks. Tidan. Spurt kru...
Så fulle av magi - som i en trylleformular.
Kanskje noe Conan snublet over på sine reiser overdynket av sverdsvingende krigere, blodsultne monstre og brystfagre, lettkledte kvinner?
Hedera Me. Embal.
Og samtidig så merkelig morsomme og rare - som ropt fram av de underlige krigerne i en ukjent stamme langt inne i jungelområder som bare en and og dens nevøer våger seg inn i leting etter et frimerke eller kanskje en sjelden sommerfugl.
Flit boks. Flit boks. Tidan. Spurt Kru. Hedera Me. Embal.
Og så viser det seg at det slett ikke er noe fra den rike tegneserietradisjonen som til daglig nærmest ubevisst fyller som mange kroker og kriker av mitt hjerte og mitt sinn.
For de merkelig, mystisk, mytiske ordene er rett og slett -
ord fra en kvittering fra møbelforretningen IKEA.
Som tilføyer:
Du har 30 dagers full bytterett.
Husk kassekvittering og embalasje.
Men selv ikke slike verdslige anbefalinger kan ta magien vekk fra...
Spurt kru. Hedera Me. Embal.
Hva var det egentlig jeg kjøpte?
Hva var det egnetlig jeg fikk tak i?
Og igjen jager tankene av gårde over land og over hav til et sted hvor de har firkantegg, hvor vinnerlodd daler i hodet på folk sammen med en million kroner, hvor du ikke ser ut som en idiot selv med stramtsittende trikot, maske og lang kappe, hvor du bygger en rakett i garasjen og reiser til månen og treffer - ikke mannen i månen - men kongen av månen!
Flit boks. Flit boks. Tidan. Spurt kru...

God jul ! Vi sees vel i det nye året.
Hvis da ikke flit boksen tar meg...

Tor Sandberg

i n n h o l d

Faste spalter
Informasjon og Leder - vel det er her det 3
TEGN I TIDEN - nyheter fra fjern og nær 4
Kraftig Kost ved Erik Falk. Nye norske amatørserier. 36
Debatter - tegneseriekritikken, avisserien, EØS-avtalen 47
Anmeldelser - norske og utenlandske serier 60

Reportasjer og intervjuer
Solveig Muren Sanden - eventyrdronningen blant norske serieskapere 8
Masseproduktets barbariske tilgjengelighet - mot en seriesosiolog 13
Nordiske myter på tegneseriemekka - reportasje fra Danmark 26

Artikler
TV-stjerner - norske serieskapere nå også på skjermen 7
Tidsmanipulatorne - serieteori om tid i serier 17
Blendverk eller bedrag - canadiske seriskapere på analysebenken 22
Asterix-spesial - vi feirer 35 år med verdens mest populære seriefigur 26

MOMSFRITT!!!

Bare minutter før TEGN går i trykken kommer en gledesstrålende Mock Duck - redaksjonens husfilosof og favoritt-wokkokk flygende med følgende gladmelding:
Finansdepartementet har gitt seg i den meget omtalte momssaken - tegneseriealbum blir unntatt moms. Ifølge en anonym telefonoppringning til nevnte Mock Duck er det imldlertid bare album på 48 sider og mer som vil slippe å bli belastet med moms. Departementet er ikke villig til å betrakte kortere album som album. Den anonyme oppringerer lar seg imdlertid ikke deprimere av slikt - i det han overfor Mock Duck påpeker at de fleste albunu jo er på minst 48 sider.
- Dette er en 90 prosent seier for norske tegneserievenner, hevdier oppringeren. Han har følggende oppfordring til framtidige albumutgivere: Skal du fatte deg i korthet så sørg for at du *likevel trenger minst* 48 sider å fatte deg i korthet på.

Duo-rabelt julealbum

Glem Fiinbeck og Fia eller Tommy & Tigern. Denne jula er det en annen duo vi skal vie - ved hjelp av hver eneste nødvendig krone i lommeboka - all nødvendig oppmerksomhet - nemlig Mette og Merete. Ja, for bedre sent enn alvor kommer nå endelig samlingen med Waldemar Hepsteins onkelbarn i albumform. De ikke spesielt søte og snille jentene huskes blant annet fra Gateavisa og Puls. Favorittonkelen vår røper at det ellers også kan bli plass til tidligere upubliserte ting - som den helt egenartede avistripa Arbeiderbladet ikke ville ha (Fy skam!).

Forsinket delfinkvinne

Mens vi er inne på vinkelvefseren, albumet Delfinkvinnens kyss kommer ikke i år, som håpefullt antydet fra enkelte hold. Først i 1995 kommer det meget gjennomarbeide albumet. Ja, så gjennomarbeidet er det at det kan bli lite av Hepstein i de nærmeste utgivelsene av verdenslitteraturens viktigste tidsskrift Fidus (hulk!). Hepstein insisterer imidlertid dette må til om albumet skal bli bra nok til en Nobel-pris eller flere. Vi gleder oss så vi får våte flekker foran på buksa.

Ny Nielsen-orgasme

Den som lot seg gli inn i ekstasen av Christopher Nielsens første utgave av Weltschmertz, vil nå Nirvana ved inntak av nummer to, lover vår mann for framtida - ikke ukjente Waldemar Hepstein.

Galler i EU-strid

Ungdon mot EUs Asterix-parodi, AstEUrix, har fått det til å koke over hos Svein-Erik Søland i Hjemmet Serieforlaget.
- Klart ulovlig bruk av figurene, mener Søland om den 12 sider lange serien .
Informasjonsmedarbeider Jon Andersen i Ungdom mot EU er imidlertid av en helt annen oppfatning.
- Vi har vårt på det tørre, Parodier på tegneserier har blitt gjort før og dette er et non-profit prosjekt. Han utelukker ikke et gjenopptrykk av serien med tanke på salg. Hvis noe slikt skjer vil ikke Søland svare for konsekvensene.
- Faktisk ulovlige ting som dette må stoppes. Det er dumt hvis det skulle ende med en rettssak, men rettighetsinnehaverne er ikke redde for å gå til et slikt skrite.
- Serien om AstEUrix ble unnfanget over et par pils på drikkestedet Justisen i Oslo for rundt ett år siden, forteller Andersen.
- Vi tenkte som så at utgangspunktet hvor Romerr1ket har inntatt hele Europa var et god bilde på EU.
Serien er tegnet av Pål Hansens, kreativ leder i Dagbladet, med Arild Tjomsland som hjelpetegner, Opplaget på 200.000 eksemplarer(t) har blitt distribuert via de ni organisasjonene som er tilsluttet Ungdomsorganisasjoner mot Eu. Foruten Ungdom mot SU er det snakk om AUF, Sosialistisk Ungdom, Juvente, KrFU, Senter-ungdommen, Natur og Ungdom, Unge Venstre og NBU,
De fleste av heftene er nok for lengst fordelt, selv om det nok kan ligge igjen noen på kontorene til de ulike organisesjonene rundt om, opplyser Andersen til mulige interesserte.

Lykketårer rant ned hans kinn da han delte den inderlige opplevelsen med TEGN, like etter å ha lest verket. Vi gleder hjerteattakk på oss!!

Vitser for samleren

Hvis du tilhører den stadig voksende kulten som samler på alt Waldemar Hepstein (ikke ukjent serietegner av kosmisk betydning) har vært i befatning med, bør du straks tråle nærbutikkens vitsebokhylle for å komplettere samlingen. 250 latterlige vitser, utgitt av SEMIC Nordisk forlag, oppgir nemlig selvsamme Hepstein som oversetter av den opprinnelig svenske samlingen. Folk med bare en tå innenfor seriemiljøet skjønner hurtig som lynet at dette ikke er bare vås. Hepstein fornekter seg nemlig ikke. Vi noterer at både fru (!) Kverneland, lille Steffen, Ola og Knut, Christopher, fru (!) Holmberg og fru (!) Hepstein figurerer i ulike vitser.

Gisle til scenen?

I samme vitsebok som omtalt i forrige notis, figurerer også en herre ved navn Gisle. Det kan vel ikke være seniorredaktør Jon Gisle oversetter Hepstein har tenkt på? Og i såfall - hvorfor lar han samme Gisle bli pepet ut i den aktuelle vitsen?

Hepstein velger Marx

Og når vi nå er inne på Hepstein - selvsamme pre-Nobel-prisvinner ble tidligere i sommer observert på Marx Brothers-filmen "Duck Soup" på Cinemateket i Oslo. Det er vel det nærmeste vi noen gang kommer en dramatisering av en av Hepsteins verker, om du (cirka) forstår hva TEGN mener.

Bedre Kverneland enn aldri

Faste lesere av TIT-sidene lurer seg vel rynkete som en skrue i pannen over at det så langt ikke har vært noe nytt om Steffen Kverneland. Vi iler til med å rette på det. For ikke lenge siden skulle Kverneland hjelpe til under flytting. Tror du ikke at han kom så sent at han nesten gikk glipp av flytte-pilsen etterpå. Favoritt-haugesunderen gjorde det imidlertid godt igjen i forbindelse med neste flyttesjau (jada - han lever i et nomade-miljø) og bar seg da skakk inne i mellom parodiene på kjente TV-stjerner som O. J. (Otto Jespersen - ikke den hissige negeren).

Nærum på TV

Og når vi snakker om parodier og slikt - Knut Nærum - en av TEGNs favoritt-favoritter, har gjort TV-stjerne av seg med sine opptredener i NRKs "Egentlig". Ifølge TEGNs siste moiraner, Finn Bjørklid, ligner Nærum mest av alt på en av sine egne tegnede figurer med (sitat) "sin tynne hals og vannkjemmede hår".

Spinat-treff

I september ble det arrangert spinat-treff i Chester, Illinois, USA. Anledningen var Skipper´ns 65 års dag, og 100 års dagen til seriefigurens skaper, Elzie Crisler Segar. Men det er ikke for sent selv om du ikke rakk jubileet. Dagbladet forteller at Chester har eget permanent Skipper´n-museum med skulpturer av Poopeye, Olivia, Brutus og de andre figurene fra serien.

Nabohateren Donald

Nå er det på tide at Disney-konsernets advokater retter sitt skyts mot Norge og avfyrer erstatningssøksmål-kanonene. I Obosbladet nummer 6 for i år blir nemlig Donald uthengt som selveste Nabohateren med stor N. Sitat: "Nabohat blir vel ikke mer virkelig og utbredt, selv om Donald tømmer søppelbøtta over hagegjerdet? Og dersom det er så vanlig som tegneserieverdenen vil ha det til, bør det i hvert fall bekjempes". Sitat slutt.

Tvillingen Donald

Donald Duck er født i tvillingen. Det avslører astrologen Anders Ekstrøm i bladet Astrologisk Forum. De første skisser av Donald ble nemlig laget fredag 13. mai 1932. Dessuten hadde den aller første tegnefilmen med Donald premiere lørdag 9. juni 1934. Med et slikt utgangspunkt er det helt naturlig at Donald, som et sommerbarn, alltid vil leke seg fram. Plasseringen av planeten mars forklarer at Donald roter med penger. Planeten Pluto står slik at farskapsforholdenee hans savner de rette aspektene og gir problemer i egen farsrolle - som med oppdragelsen av Ole, Dole og Doffen, ifølge Ekstrøm.

Bare les, Solvår

Det minner oss for øvrig om en annen født i tvillingens TEGN, som har lurt på om det er i orden om hun leser Tommy & Tigern samtidig som hun spiser frokost. Til det er det bare et svar: Bare les, du, Solvår. En god latter forlenger som kjent både livet og munnen, og det gjør slett ikke noe om også måltidet blir forlenget. Hvis du da klarer å beholde appetitten mens Tommy kjemper med sine mildt sagt usmakelige matpakker.

Rappet Mikke

Mikke Mus debuterer som rap-artist med platen "Mickey Unrapped". Gjesteartistene inkluderer Whoopie Goldberg som Pluto, og rap-duoen Tag Team, på låta "Whoomp! There it Went". Beste tittel: "Ducks inn the Hood". Alt ifølge Arbeiderbladet.

Kinesisk mummi

Semic International, som eies av Bonnier-.konsernet, lanserer nå Mummitrollet for det kinesiske publikum. Den svenske versjonen

av Stomperud er allerede utkommet i kinesisk språk-drakt, med lasering tidligere i sommer.

292 "dårer"

292 personer (nøyaktig) kjøpte Lars Ellings debut-tegneserialbum "Dårenes formynder". — Jeg var 812 kroner fra å skylde Cappelen penger, røper vår favoritt-Elling og er ikke helt fornøyd med lanseringen av albumet. — Hva hjelper det vel med tre omtaler i Bergens Tidende når albumet ikke kommer i salg der før månedsvis senere, sukker han.

Elling II & III

Selvsamme Elling, som omtrent har sverget på å ikke lage flere tegneserier, sverger i stedet til ikke bare en, men to oppfølgere til barneboksuksesen "Raudt, grønt og blått", som ble utgitt på Det norske samlaget". Etter (forlagspåstått) salg av boka til ørten ulike land, vil Elling og samarbeidspartnerskribent Bjørn Sortland nå lage både en bok om film og en bok om forfattere, bygd på omtrent (så vidt) samme lest. Utgivelse en gang i 1995.

Oktavfenomen

Selvsamme Elling lanserer nå oktavfenomenet for TEGNs lesere. Dette fenomenet oppstår i forbindelse med TV-opptredener. Da Elling ble intervjuet av NRK i forbindelse med Undervisningsredaksjonenes to programmer om tegneserier, oppdaget han til sin forbløffelse at stemmen hans brått hadde blitt en oktav lavere. Etter opptakene gikk stemmen heldigvis tilbake til sitt normale leie, sier en lettet Elling.

Vettuge tegninger

For siste nytt på Elling-fronten anbefales Folkevett nummer 5 for i år, hvor Elling har flere illustrasjoner på trykk. Siri Dokken ble tilbudt jobben først, men hun var for opptatt med å illustrere skolebøker. Tegneserier - nei, det er noe vi drev på med tidligere.

Holen-fadese

Øyvind Holen, kjent og kjær skribent i TEGN, landet litt skjevt i unnarennet da han i høst fikk et tosiders artikkel om pulp-litteratur på trykk i Arbeiderbladet. Der påstod han nemlig at det var H. P. Lovecraft som var stifteren av den mildest talt tvilsomme religionen (for øvrig i likhet med alle andre religioner) scientologi. Neimen, Øyvind, da! Det var jo slett ikke Lovecraft, skaperen av Cthulhu-mytologien, som er skyldig i dette. Nei , ansvaret for det får jammen L. Ron Hubbard ta alene.

Volda-Holen

Og når vi nå engang snakker om Holen - nå har han gjort voldenser av seg. Skriv noen skikkelig bra artikler om seriemiljøet i Volda for oss da, Øyvind, og tro bare ikke at det å ha flyttet til Volda er noen unnskyldning for ikke å være med på pakkingen av neste nummer av TEGN!

Adresse-ønske

Oida! TEGN ryddet nettopp i tonnevis med innkommet post (omtrent) og ble brått klar over en fadese. Terje Jensås, Evensmotrøa 12, 2500 Tynset, skulle nemlig svært gjerne ha rede på adressen til det italienske forlagshuset Mondadori. Er det noen som kan hjelpe - og det litt fort (brevet er datert 14. mars - unnskyld)!

Serie-vurdering?

Samme Jensås lurer på hvordan prosedyrene er for vurdering av serier - for eksempel hos Semic. Tja, ut i fra hva TEGN har fått høre fra norske, håpefulle tegner-debutanter er det omtrent slik: "Er dette salgbart. Nei! Ha det". Det nytter ikke å få oss til å røpe hvem som er våre kilder - TEGN holder tett!

Kjøp t-skjorte

Ellers vil vi minne på at det fortsatt ikke er for kaldt å kjøpe TEGNs Jonas Fjeld-t-skjorte. Ekte mannfolk liker å fryse. Send inn kupongen som du finner annet sted i dette utmerkede blad i dag og støtt TEGN og verdens beste haugesunder - Steffen Kverneland!

Verv i vei

Og når vi først driver med egen-reklame - du har vel husket å verve en ny TEGN-abonnent i dag? Den som verver flest i løpet av året får fire, fine lene... signerte trykk av selveste Will Eisner. Gjør selv den kjedeligste vegg om til noe som naboene snakker om fulle av misunnelse - garantert!

Skrue som finansminister

Sverige har skiftet regjering i høst, men de nye statsrådene stod på langt nær i stil med svenske barns ønsker. Det svenske tidsskriftet Kamratposten ba nemlig alle svenske barn om å skrive inn og fortelle hvem de ville ha som ministre. Hadde ønskene blitt tatt til følge ville den svenske regjeringen i dag ha sett slik ut: Kristin Kaspersen - statsminister, kong Carl Gustav - boligminister, Skrue McDuck - finansminister, Pippi Langstrømpe - skoleminister,

AVALON

HAR NORGES STØRSTE UTVALG I SERIER
Norske, danske og amerikanske, album og småblader.

AVALON har ikke størst kjeller og var heller ikke først.
Derimot får du hos AVALON kjøpt alt som er på markedet!
For oss er det utenkelig å sensurere utvalget vi tilbyr deg!
Derfor har vi også flest fornøyde kunder!

Månedlig PREVIEWS katalog med 1000 serier.
Abonnement-service med 15% rabatt.
Prøv oss! Du blir ikke skuffet!!

Butikk
PALEET Karl Johan
Karl Johans gt. 41
Åpent 10 - 20 (Lør 10-17)

Postordre:
Boks 6729 St. Olav Pl
0130 Oslo
Åpent (09 - 17 (Lør 11-15)

Telefon:
22 11 61 61
Fax:
22 11 61 65

Astrid Lindgren - leseminister og Pernilla Wiberg - sportsminister. Ole Brumm ble foretrukket som rettferdighetsminister og Nelson Mandela som utenriksminister.

Skrekkelig bok til jul?

"Det skrekkelige - fra grøssere til splatter - seks essays om horror", kan være boka du bør skaffe deg til jul - også som tegneserieleser. Arbeiderbladet kan nemlig fortelle at boka også tar for seg tegneserier. Det opplyses imidlertid ingen ting om forfatteren eller hva innholdet rent konkret går ut på. Noe å sjekke?

Tegnefilm-fattig

Det er ikke fett å lage helaftens tegnefilm hvis du er norsk og ikke har noe Disney-konsern i ryggen, forteller Arbeiderbladet. Ketil Jakobsen - mannen bak den 62 minutter lange "Det var en gang", som ble vist på norske kinoer tidligere i høst, levde på 50 kroner dagen de fire årene det tok å lage filmen. Og Jakobsen var vel og merke ikke alene om å leve på den summen. Nei, han måtte brødfø hele fem personer - en tier på hver altså. Regnestykket blir noe bedre når vi legger til at Jakobsen bodde i Polen under slankeperioden.

Noe å tenne på?

Har du blitt medlem av Peppe-klubben? Ikke - da er du kanskje Jordan-bruker, i likhet med TEGN-redaksjonen, som har nære forbindelser langt inn i en av Norges mest ærefulle bedrifter. Peppe-klubben er noe tannkrem-produsenten Pepsodent lokker med for å få flere barn til å bruke nettopp deres tannkremer og -børster. Medlemmer får (og her (omsider) blir det interessant for TEGN-leserne) blant annet et medlemsblad tegnet av Mikael Grahn - blant annet kjent fra Pyton. Sære greier - jeg trodde aldri jeg skulle oppleve en tannbørst som hovedperson i noen serie.

Kjøp skjorte

Nå får dere jammen ta dere sammen, Geir og Pål, dere lovte at dere skulle kjøpe TEGNs formidable t-skjorte, men har dere gjort det? Åh, nei, da! Send inn kupongen i dag eller så tvinger jeg dere til å lese det seneste nummeret av Golf som Semic har sendt meg!

Skuffende høstutstilling

Også årets Høstustiling i Oslo var en skuffelse. Uansett hvor mye vi travet gjennom lokalene fant vi så mye som snurten av en tegneserie. Nei - TEGN sier som svensken Lars Hillersberg: Konstnärer blir dom som inte kan bli serietecknare.

Hei, Håkon

I serien "Vi sender hilsener gjennom TEGN", hilser vi denne gang til Håkon Strand (se ytring annet steds i dette nummer av TEGN) og ønsker ham fortsatt lykke til i gjennomføringen av sin siviltjeneste - og også når det gjelder fotballkarrieren, selvsagt.

Krogh-sitatet

TITs faste innslag "Krogh-sitatet", som ble innstiftet med forrige nummer av TEGN, må dessvere utgå denne gang fordi TEGN ikke har hørt noe fra den helt nødvendige Jan P. Krogh.

Barks-sitatet

Som en erstatning for det utgåtte Krogh-sitatet bringer vi istedet et Barks-sitat (TEGN kan ikke love at dette blir et fast innslag): Jeg tror aldri Walt Disney eller noen ved Disney Studio leste mine tegneseriehistorier. Jeg så heller aldri barn som kjøpte historiene i kioskene. Det sto alltid for meg som et mysterium hvordan haugene av blader forsvant (C.B. til Aftenposten).

Tibetansk Tintin-protest

Tibetanske observatører fant grun til å protestere i forbindelse med en Tintin-utstilling i Brussel. Årsaken var utstilte striper fra historien om Tintin i Tibet. Den serien har nemlig aldri falt i smak i Tibet, både ut i fra Herges holdninger under andre verdenskrig og den svært europeiske holdningen Tintin la for dagen under oppholdet i Tibet. Alt ifølge Aftenposten.

Flintstones saksøkt

Snorkosaurusen Dinos stemme i filmversjonen av Familien Flint, tilhører en død mann - som ikke fikk betalt. Nå blir det rettssak. Familien til Mel Blanc krever nemlig minst en million dollar etter at filmselskapet MCA tok gamle lydopptak av Blancs stemme og tilpasset dem Dinos "replikker" i filmen. Problemet var bare at Blanc da forlengst var død og at filmselskapet ga blanke i å betale ut noe honorar. Mel Blanc, som døde i 1989, er ellers kjent som stemmen bak Pelle Pigg og Sylvester i Daffy-tegnefilmene, forteller VG.

Jim Morrison blir Batman

Sangeren i The Doors, et halvbra, nå forlengst oppløst popband, overtar som Batman. Ja, for Val Kilmer, som spilte Jim Morrison i Oliver Stones film om The Doors, blir den nye Batman i tredje film om spissøre - "Batman Forever". Michael Keaton, som gjorde en glimrende innsats i "The Paper", og som spilte Bruce Wayne i de to første filmene, gadd ikke trekke i maske og kappe igjen. TEGN har ellers ingen tro på Kilmer som noen fullgod erstatter. Nei, Jan P. Krogh burde ha fått sjansen. TEGN har nemlig sett ham i Fantomet-drakt og det er noe vi aldri kommer til å glemme.

Bettlejuice Rules OK!

Når vi nå en gang snakker om Keaton (også), ser jeg at jeg må skynde meg å bli ferdig. Om bare en time eller så er det nemlig klart for Bettlejuice på TVNorge - Keatons beste performance så langt - selvsagt i regi av Tim "Batman" Burton. Anbefales!

Sagt om Crow

Ikke vet vi hvilke av våre lesere som har sett filmen ennå, men vi har lest serien og samstemmer med den som omtalte den på følgende måte:

"Tenk deg at Batman har hørt for mange Cure-låter, og kommet tilbake fra de døde"...

Barn taper

—Barn er tapere i kanalkampen om ressursene i NRK, mener Gard Espeland (se besnærende artikkel i dette nummer av TEGN) i en artikkel i Aftenposten. Som redaktør for Norsk Barneblad er Espeland opprørt over at NRK Radio fjerner og legger ned programposter som er forbeholdt barn. —NRK burde glemme panikk for statistikk og tall og prioritere barn, rett og slett fordi våre yngste verdensborgere trenger en god oppdragelse som radiolyttere, mener Hårek-oversetteren.

Sci-fi-start

Hvordan blir du en dyktig oversetter av Calvin og Hobbes til norsk? Jo, du starter med å oversette science fiction-forfatteren Ray Bradbury mens du går på gymnaset. Slik startet Sigbjørn Stabbursvik nemlig sin karriere som oversetter. Men helt alene om Tommy & Tigern er han nå ikke, kan Aftenposten røpe. Selveste Waldemar Hepstein har nemlig også et ord med i laget, før oversettelsene til sist havner hos redaktør Tormod Løkling. —Han vasker manus og strør englestøv over det før det kommer på trykk i VG. Deretter følger en ny runde før det kommer i månedsbladet og ytterligere en når Tommy-stoffet år om annet samles mellom stive permer, forteller Stabbursvik.

50.000 dollar til overs?

Hvis du har 50.000 dollar til overs, kan det kanskje være en ide å kjøpe et tegneseriehefte. Så mye måtte nemlig vedkommende som kjøpte nummeret av Detective Comics hvor Batman blir introdusert, ut med under Sotheby New Yorks aller første tegneserieauksjon i 1991. Antatt verdi var 8000 dollar, ifølge The Sunday Times i en helsides artikkel om tegneserier som investeringsobjekt, 17. august i år.

God jul!

Før TIT-redaksjonen slutter for denne gang vil vi ønske alle våre lesere en riktig god jul - med eller uten julehefter - og et himmelsk nyttår!

Gå ikkje glipp av
Tuss og Troll 1994:
Solveig Muren Sanden, Jens R. Nilssen og Håkon Åsnes

DAG OG TID

Partipolitisk
Verdas
ubunden vekeavis
einaste
med brei kultur-
riksavis
dekking og
på nynorsk
fingeren i jorda

Namn: .....
Adr.: .....
Postnr.: .....
Poststad: .....
Telefon: .....

Ja eg ønskjer å tinge Dag og Tid

☐ 1/2 år kr 225 ☐ 1/1 år kr 445

Send kupongen til
Dag og Tid, Karl Johans gate 13
0109 Oslo

Telefon: 22 11 14 55
Telefax: 22 41 42 10

TV - *stjerner!*

Lars Elling, Bjørn Ousland, Morten Myklebust, Håkon Aasnes, InkaLill. Alle blir TV-stjerner i forbindelse med NRK Fjernsynets to programmer om tegneserier.

Hvis TEGN har klart å holde deadline - er det kanskje fortsatt en mulighet til å få sett de to programmene som er produsert av Undervisningsredaksjonen til bruk i norsk- eller også formingsundervisningen for elever i 4. til 9. klasse..

—Det første programmet vises 31. oktober. Det andre 7. november. Begge på formiddagstid, forteller programansvarlig Henrik Roaldsnes, ivrig opptatt med for-redigeringen av de to rundt halvtimen lange programmene da TEGN avbryter.

—I det første programmet møter vi Sigbjørn Stabbursvik, mannen som oversetter Tommy & Tigern. Vi ser på språket i serien og diskuterer hvilken rolle tegneserien spiller i barn og unges sosialiseringsprosess. Vi besøker også en femteklasse ved Moen skole på Toten, hvor lærer Erik Hørthe gir klassen oppgaver med utgangspunkt i en Donald-historie. I Tønsberg får vi møte Morten Myklebust. Myklebust arbeider med forskjellige teknikker og har blant annet tatt i bruk datamaskin i arbeidet.

Programmet har også innslag med forfatteren Tor Edvin Dahl, som forteller kort om tegneseriens historie og uttrykksmidler. Dessuten kommer han med en del synspunkter på tegneserien som medium. Andre personer som dukker opp er InkaLill og Håkon Aasnes. Olav Norheim viser seerne perler fra Norges første tegneseriemuseum på Maihaugen i Lillehammer. Det blir også plass til en snutt med Carl Barks.

—Det andre programmet viser blant annet Lars Elling i arbeid med sin albumdebut "Dårenes formynder", fortsetter Roaldsnes. Elling forteller også om hvordan det var å ta hovedfag ved Bergen Kunsthåndverksskole på emnet tegneserie.

Seerne får videre møte en av Ellings sensorer, Bjørn Ousland, som nå underviser ved Kunst- og Håndverksskolen i Olslo. Peter Haars, som også underviser der, forteller om hvordan det er å undervise i tegneserier på høgskolenivå. Det blir ellers nye innslag med både Tor Edvin Dahl og Mykle. Sistnevnte lufter nok en gang sin kongstanke om hvor viktig det er å utnytte tegneserien i pedagogisk sammenheng - for eksempel i historieundervisningen. Hans påstand er at tegneserien ikke eksisterer på bekostning av andre medier, men snarere som et supplement til dem.

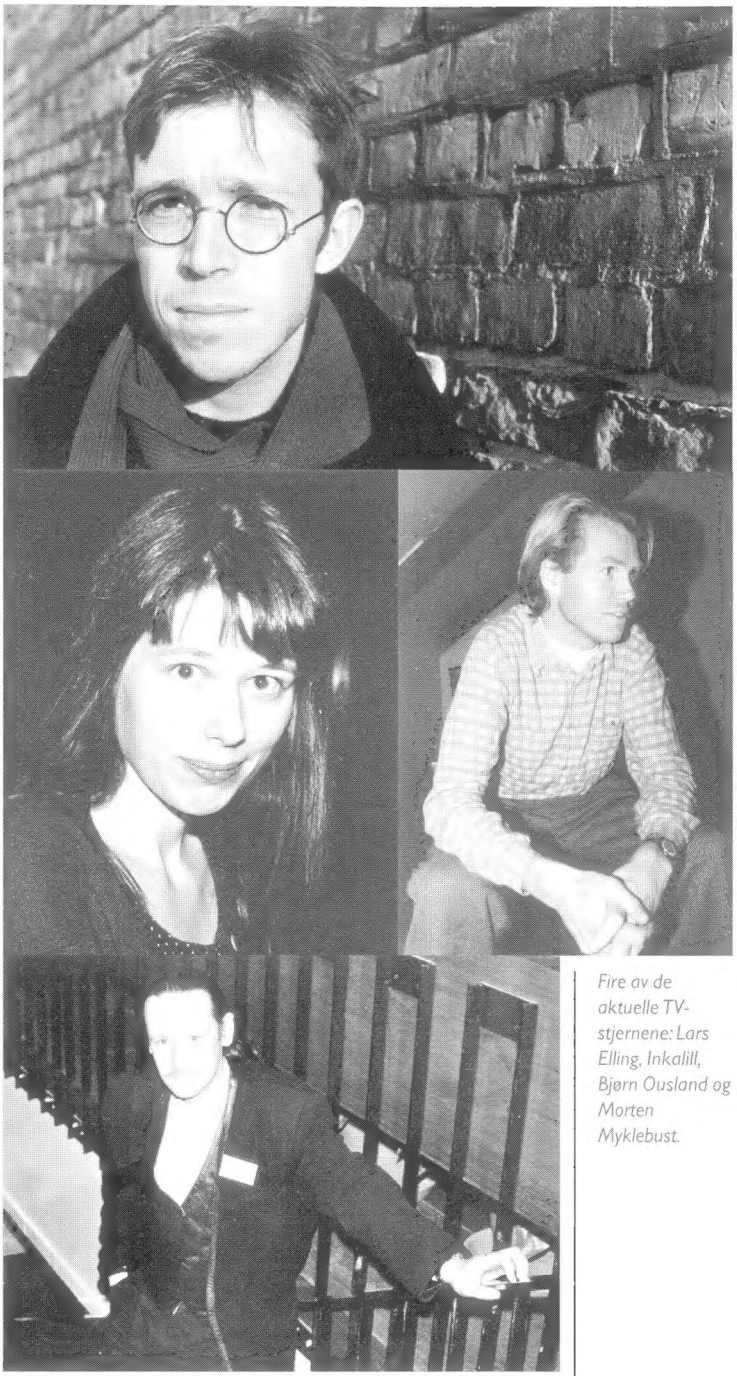

Fire av de aktuelle TV-stjernene: Lars Elling, Inkalill, Bjørn Ousland og Morten Myklebust.

I forbindelse med de to programmene er det laget en firesiders lærerveiledning med forslag til arbeidsoppgaver. TEGN fikk tak i veiledningen ved å kontakte NRK, Undervisningsredaksjonen.
Foruten en beskrivelse av programmene inneholder veiledningen også en beskrivelse av tegneserien som medium, en kort historisk oversikt over tegneserienes utvikling og en enda kortere beskrivelse av ulike sjangre.

TEGN sakser fra veiledningen: Det som uansett er hevet over tvil er at barn og unge lærer av tegneserier, og at de spiller en viktig rolle i barns språkutvikling og sosialiseringsprosess. Svært mange av de gode seriene inneholder for eksempel en god porsjon historiske fakta, samfunnskritikk, humor og ironi, for å nevne noe.

Med eventyr i pennen

"Eg høyrde frå enkelte at eg hadde gjort telemarking av Smørbukk", forteller Solveig Muren Sanden, som har tegnet serien om Smørbukk i mer enn tyve år.

"Om Smørbukk ble telemarking, var det i so fall ubevisst. Men det er kanskje ikkje unaturleg, at det ein ser omkring seg dagleg vil koma fram i det ein framstiller på papiret."

Solveig Muren Sanden og mini-Smørbukk ved arbeidsbordet. foto: Kurt Østergaard

LOUIS MOE OG KALLE K

Vi sitter i en enkel og koselig stue i utkanten av Vrådal, Telemark. I det fjerne hører vi en enslig bil geare opp og forsvinne. Ellers er det stille. Utsikten fra stuevinduet gir en pittoresk utgave avhva Telemark har å by på: En speilblank blå arm av Vrå-vatnet, på den andre siden ligger en gård mellom grønne åkre og oppe bak den stiger småfjellene med knauser og knatter ogeventyrlige former.

Solveig Muren Sanden forteller at mannen hennes kom fra den gården vi ser på den andre side sundet. Hun selv er født i 1918 og oppvokst på lærer-gården rett borte bak trærne.

- So lenge eg kan hugse tilbake var min største interesse teikning og måling. Rundt det store kjøkenbordet heime under parafinlampa sat me (me var seks sysken) vinterkvellane og teikna. Kvitt papir var mangelvare, men me teikna på gråpapir, på margen av avisen og på baksida avvoksduken. Det hende me fekk ei kladdebok - det var fine saker, og då gjekk det ofte påteiknaseriar. Vannet koker og det tar litt tid å ordne med kaffe og brød. Vi setter oss rundt sofabordet og slurper den første munnfull varm kaffe i oss, så ser fru Muren Sanden avventende opp.

- Hvilke tegneserier hadde dere å lese på tyvetallet? Hadde du noen favoritter?

- Der var lite med teikneseriar i mine tidlege barneår. Men det hende me fekk tak i eit "Hjemmet" med Knoll og Tott og med Fiinbeck og Fia. Det var stas. Ellers helt me "Magne" og seinare "Norsk Barneblad". Magne-julehefte hadde som regel mittsidene med teikneserie av Louis Moe. Det var helst dyr og eventyr og veldig flott teikna. Louis Moe var eg so heldig å blikjend med på hytta hans her i Vrådal, der han var kvar sumar i ca 40 år. Eg var, og er framleis ein stor beundrar av hans teiknekunst.

So kom "Niels og Blåman", ein mykje god billedserie. Ellers gjekk "Rulle Rustebus" og "KalleK." i Illustrert". Dei har nok og inspirert til eigne teikneseriar i barndommen.

TEGNEFILM

Litt senere er vi oppe i arbeidsrommet hvor Smørbukk gliser oss i møte fra klistermerker ogplakater, selv om det er godt ti år siden Solveig Muren Sanden sluttet med serien. På et staffeli står et uferdig maleri med et troll og dansende jenter. Var det egentlig maler hun ville ha vært? Og var det noen hjelp å få fra skole og foreldre?

- Me hadde berre ein lærar på skulen, som hadde alle fag, også teikning, men nokså kjedelig med klossar, flasker eller sko som motiv. Eg fekk forresten særoppgåver der. Eg fekk som regel som oppgåve å illustrere eit vers eller ein forteljing. Underleg nok vart eg ikkje 'mobba' av dei andre elevane av den grunn. Eg var heldig som hadde foreldre som støtta og hjelpte meg i mine utdanningsplanar. Far var lærer frå Sunnmøre og mor var gardbrukardotter her frå Vrådal og hadde stor slekt her. Ein av brørne hennar var Ådne Lønnegratt, salmediktar og teiknar. Det var ikkje store gardbruket, men me barna måtte vera med på alle onnene. Ikkje noko latmansliv, men ein fin heim å veksa opp i.

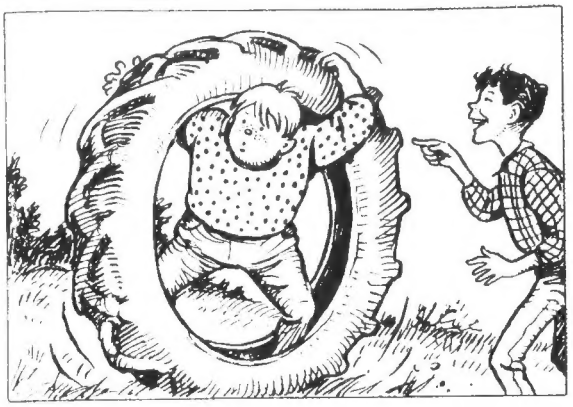

Over: *Solveig Muren Sanden har nettopp lagt siste hånd på et eventyr til årets Tuss og Troll julehefte. foto: Kurt Østergaard*

Til høyre: *Smørbukk i Sandens strek anno 1962. Allerede på dette tidspunktet hadde Sanden etablert sin stil.*

Så snart eg vart ferdig med middelskulen bar det til Oslo. Eg budde på eit lite pikeværelse oglevde sparsomt. Hausten 1938 kom eg inn på Kunst- og Håndverkskulen, seinare vart det Kunstakademiet. Gjekk der om dagen og på K.H. om kvellen for å nytte tida mest mogleg.Eg var ikkje sikker på om det var målar eller illustratør eg ville satse på, men var burte i litt av kvart.

Teikneserieteikning tenkte eg ikkje på då. Og hjå mange då, vart ikkje teikneseriearbeide rekna for fullverdig kunst. Eg var ikkje enig i det. På den tid hadde eg litt kontakt med ein som hadde planer om ein teiknefilm. Eg fekk nokre oppgåver i det prosjektet, og fann det veldig interessant. Men krigen satte ein stoppar for det.

Krigen satte og ein stoppar for mine studieplaner og eg reiste heim til Vrådal. Året etter freden hadde eg eit år på Kunstakademiet. Men so flytte eg heim att, gifte meg og slo meg til ro der.

FRISTENDE OPPGAVE

- Hvordan kom du i gang med å lage tegneserier?

- Frå 1939 hadde eg teikna hefteomslag, gitt ut ei eventyrbilledbok og illustrert juleheftar. So i -57 fekk eg brev frå Norsk Barneblads redaktør Håvold om eg kunne tenkja meg å ta over teikneserien Tuss og Troll eller kanskje Smørbukk. Jens R. Nilsen, som hadde teikna desse imange år, hadde blitt eldre og hadde hug til å trappe ned.

Eg tykte det var litt farleg å ta over etter ein slik god og populær teiknar, eg som var heilt utrena i teikneserieteikning. Eg var også redd eg ikkje hadde tålmot til å halde ut i lengda. Men det var ei fristande oppgåve og eg lova å ta eit hefte Tuss og Troll i første omgang. Der stod eg friare til åbruke mine eigna figurar og teiknemåte - og so kom det berre ut ein gong i året. Smørbukk hadde ei side i bladet kvar 14. dag.

Mitt første teikneseriehefte kom ut til jul 1957 og seinare fortsette eg med Tuss og Troll i 30 år. Smørbukk fekk eg til oppgåve å teikna eit par å seinare.

- Hvordan var arbeidsgangen?

- Det var den dåværende redaktør, Johannes Farestveidt som tilrette lagde teksten etter gamlekjende eventyr. Første året laga eg skisser av heile eventyret før eg sette det på papiret. Seinare teikna eg direkte på arket med blyant først, og so tusj etterpå. Seinare fekk eg trykk tilbake for fargelegging.

Smørbukk fekk eg til oppgåve å teikna i -59, og det var altid spanande når eg fekk ny tekst. Detkravde mye arbeid, først fann eg ut om der var ting; gardredskap, maskiner, dyr m.m. som eghadde mindre kjendskap til. So måtte eg ut i marka og ta skisser av eller finne fram til oppslagsbøker. Situasjonane såg eg som regel klart for meg og kunne berre gå i gang med blyantden første dagen - og tusjtegning den neste. Bruka som regel 2 dagar pr. side med seks ruter. Stundom minder., stundom meir. Stundom måtte eg reise lange vegar for å få rette bakgrunn.F.eks. til julehefte 1970, der eg måtte til Oslo og gjekk omkring på Nasjonalgalleriet og tok skisser. Vaktene der lurte visst litt på om eg var ein slags spion. Eg bruka aldri direkte levande modellar, men det kom for meg når eg las gjennom manus at den personen måtte kanskje sjå ut omtrent som han eller ho eg hadde møtt eller kjende. Det same gjaldt hus eller landskap.

I 1983 bestemte Solveig Muren Sanden seg for, etter 26 år som serieskaper, å legge den lubne,smørblide godgutten på hyllen. Men eventyrseriene kommer stadig dryppende rundt juletid. Også den kommende Tuss og Troll-julealbum vil ha en Sanden-signert

Han rister litt på motoren og vil høyra om det er bensin på tanken. Jau då, det klunkar i han. — Her skal du sjå, Berit, seier han og skruvar motoren fast på sengegavlen med propellen ned i tytebær-ambaren. No skal det verta automatisk roring i gryta!

Han startar motoren, og det er ein som det er fart i om han er liten. Propellen går rundt så tytebæra sprutar kring både vegger og tak. — Hjelpe oss! Du må stogga han med ein gong! ropar Berit. Men Smørbukk veit ikkje korleis han skal stogga dette tekniske vedunderet.

Han kjem ikkje på annan utveg enn å skruva motoren laus og slengja han opp i senga. Der ligg då ubeistet og durar og går, og propellen grev seg ned gjennom sengedyna så fjører og dun står som ei sky rundt omkring. Dette er det verste Smørbukk har vori med på.

Det gjekk ikkje så bra å røra tytebær med påhengsmotor. Smørbukk er livende redd at far hennar Turid skal koma og sjå kva dei har gjort, og flyg rundt som ein skræmd hare. Til sist hoppar han ut gjennom det opne glaset. Kvar skal han gøyma seg? Jau, der står det ei tunne under takrenna.

Han gjer eit hopp opp i tunna. Au, det skvett ikring han! Ho var halvfull med vatn, den megga. Men her er ikkje anna å gjera enn å hykja seg ned i kaldvatnet, om det så går oppunder haka. Snakk om å sitja fint i det! Aldri i verda om han skal vera klåfingra med påhengsmotorar fleire gonger.

Smørbukk sit musestill ei lita stund, men så må han glytta opp over kanten på tunna. Motorduren inne i hytta har stilna no. Men så kvepp han til, for nett med det same kjem far hennar Turid rundt nova. — Stig du opp i rakefisk-tunna mi med skorne på, di ugagnskråke? set han i.

Smørbukk kavar og freistar å koma seg opp or tunna, men det går ikkje betre enn han velter heile stasen. Dermed fer både han og tunna trillande nedetter brattbakken bak hytta. Vatnet renn ut, men Smørbukk vert att inni tunna, og no får han skyss som han kjem til å minnast lenge.

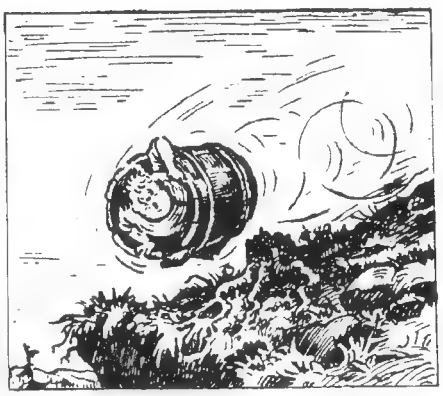

Det humpar og dunkar i tuver og steinar, og farten aukar etter kvart. Dette ber visst nedetter heile lia, det, tenkjer Smørbukk. Men elles går det heilt rundt for han no, og det kan koma vel med, for då slepp han sjå den store bergufsa under bakken. Han berre kjenner det då det ber ut i lause lufta.

Under ufsa er det ei grasslette, og der går ho Guri Perplassen og rakar høy i såter. No får ho seg ein støkk så ho tek etter pusten, for dette som kjem susande gjennom lufta der, det må vel vera ein slik nymotens satellitt med ein mann om bord. Huff, jamen er det nifse tider ein lever i!

Solveig Moen Sandnes (1959 –) er utdannet ved [illegible] ved siden av. Hun startet å tegne tegneserier til Nidaros da hun var 16 år gammel. Hun har siden vært fast tegner i bladet. Smørbukk er en av hennes mest populære figurer. Hun har også tegnet for andre blader og aviser, og har illustrert flere barnebøker. I 1988 ble hun tildelt Nidaros' kulturpris. Hun er gift med tegneserietegneren Dag R. Nilsen, og de har to barn sammen. Les mer om Solveig Moen Sandnes på TEGN.

Om der var gardredskap, maskiner eller dyr eg hadde mindre kjendskap til, so matte eg ut i marka og ta skisser", forteller Muren Sanden. Tegningene er fra 1959, kort etter at han tok over arbeidet med Smørbukk.

Han tek til å sveiva benken attende, og kjem ikkje i hug matskreppa før han ser dei kvasse tennene på sagbladet når i henne. Ståltennene flengjer skreppa sund og hiver henne opp mot taket, så spekefleskskiver og kaldpoteter haglar om øyro på Smørbukk. Der for middagsmaten!

Då Hallvard har demt vatnet av og kjem attende, finn han ein liten kar som går og plukkar halve poteter og små fleskebetar opp or sagflisa. — Skal du laga lapskaus av det der? flirer Hallvard. — Eg for min part likar ikkje sagflis i maten, så eg ruslar heller heim og et.

Då Hallvard har gått, tek Smørbukk vegen ned til næraste hølen i elva. Han er holsvolten etter det stride arbeidet, men det er ikkje heilt hygienisk å eta desse potetene som har legi nedi same sagflisa som han Hallvard spytta skråa si i. I alle fall vil han vaska dei fyrst.

Smørbukk står og vaskar kaldpoteter og fleskeskiver, så han kan få seg litt mat i livet til han Hallvard kjem att. Han har ikkje fått auga på kastesluk-fiskaren som står på hi sida av hølen, elles hadde han kanskje akta seg for å setja buksebaken så høgt i veret.

Sportsfiskaren er fersk i faget, men dette er ein fin-fin høl til å øva seg i. Det leiaste er at han er så nærsynt. Han ser snautt kvar sluken hamnar. Men sjå no, dette vart eit grepa langt kast! Får han ikkje napp denne gongen, så neimen om denne slukfiskinga er til noko.

Smørbukk kjenner ein rykk i buksebaken med det same sluken kjem susande og hektar seg fast. Han vil snu seg og sjå kva det er, men så tek taumen til å stramma. Smørbukk vert dregen baklenges ut i elva før han veit ordet av. Dette er reine trollskapen. Og hu, så kaldt vatn!

historie. Jeg sitter å lurer på om hun kanskje var den første kvinnelige serieskaper i Norge. Det er et mannsdominert yrkenå, men mindre var det vel neppe på femtitallet.

- I mine over 30 år som teikneserieskapar hadde eg igrunnen liten kontakt med andre teiknarar isame yrke og tenkte heller ikkje på at det forunderleg nok ser ut til å vera eit mannsdominert yrke.

Om eg er den første...Det må eg berre svare at eg ikkje veit noko om. Eg har tidlegare ikkje tenkt noko over det.

INGEN SNAKKEBOBLER

Vi vender tilbake til Smørbukk, som Muren Sanden bedyrer ikke er Telemarking:

- Han kan verre frå Nordland, Trøndelag, Vestlandet eller Austlandet alt etter som der tekstforfattarar og teiknar har kome frå - og alle har k'anskje i tur og orden sett sitt preg på han.Eg som Telemarking såg han helst i Telemarks-natur og med typer herifrå, det var heilt ubevisst. Men Smørbukk er heilnorsk, dei fleste smågutar, og større med, vil kunna identifisere seg med han.

Hun griper Østergaard jr., som er med far på jobb, setter ham på fangen og bedyrer smilende at dette MÅ være Smørbukk mini-jr., altså Smørbukk som han så ut før han ble gammel nok til å være med i tegneserier. Mini-Smørbukk tegner fornøyd på en Sanden-tegning av Store-Smørbukk, mens far og damen snakker videre. Tegneseriemediet har endret seg en del i formen de årene du har holdt på med å lage serier. Hva synes du om den nye fortellerstilen med snakkebobler og slikt?

- Eg likar best teikneseriar med tekst. Snakkebobler tar for mykje plass av sjølve teikninga. Eg likar best den 'gamle' måten. Ein annan ting er å variera på billedruta. Ein har ofte trang til mer høgde - eller breddeformat. Den frihet tok eg nokre gonger, men måtte tenkja på at teksten måtte ha plass under.

Eg les framleis teikneseriar. Nils og Blåman var ein god serie. Alle seriane til Jens R. Nilsen ser eg gjerne i reprise. Av den store overflod av utenlandske seriar kan eg nevne Asterix og Tintin, som eg synest er godt teikna og dei virkar nasjonalt korrekte. Disneys teikneseriar kjem einheller ikkje bort frå...

MASSEPRODUKTETS **BARBARISKE** TILGJENGELIGHET

Tegneserier er kontraktbasert kommunikasjon!, skriver sosiologen Marit Haldar i en ny rapport om tegneserier. Man vet hva man får når man kjøper en tegneserie. Det finnes ingen risiko for at det elskende paret ikke får hverandre, eller at den moralske helten ikke overlever.

Er jeg redd for å vise kjærlighet fordi det gjør meg SÅRBAR?
Jeg tror det, Delia. Før jeg møtte Owen...
...må jeg ha vært som deg... men så ga jeg min kjærlighet...ble sårbar... og...
...oppdaget at istedenfor å bli forsvarsløs, ble jeg dobbelt så sterk. For jeg hadde ikke bare funnet MIN kjærlighet – jeg hadde også fått Owens!
Slutt

Over:

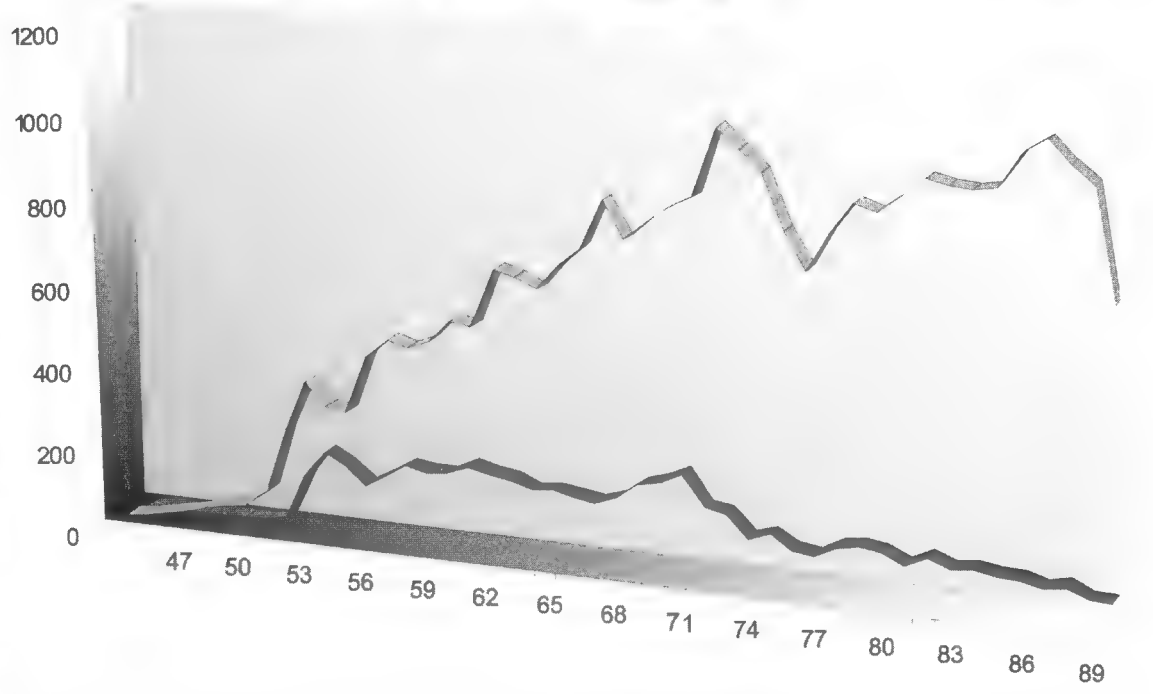

Det banker på døren til mitt kontor, jeg mumler et kom inn og titter fraværende opp fra tegneserieblad et Hjerterevyen. Den besøkende virker litt forfjamset og jeg trolig en tanke brydd. Jeg holder på med en rapport omkring barn og unges tegneseriekultur, sier jeg unnskyldende. Personen i døren forstårsammenhengen og den vitenskapelige atmosfæren er gjenopprettet.

Med denne lille historien åpner sosiologen Marit Haldar sin rapport om "Barn og ungestegneserie-kultur (1945-1990) i et sosialiseringsperspektiv" og viser at det ennå ikke er stuerent for en akademiker å lese tegneserier. Rapporten har fatt den svingende tittelen "Helter, hjerter ogharmoni". Episoden illustrerer ganske tydelig synet mange har på tegneserier og annenkiosklitteratur, men det at forskningsmiljøet overhodet har begynt å vise interesse for 'smusslitteratur' vitner om en ny holdningsmessig oppvurdering. - Men, som Marit Haldar poengterer, det endrer ikke den ubrytelige relasjonen som er knyttet mellom smak eller kultur og sosial klasse eller sosial status.

- Det er hvem som leser tegneserier og hvordan de leses som er avgjørende. Leser en professor tegneserier, vurderes det som en avantgarde hobby. Leser en kassadame pa Rema de sammebladene faller det naturlig på plass i det stereotype bildet som finnes omkring en kassadame som enkel og kanskje litt banal.

Hensikten

Haldars forskningsrapport er støttet av Norsk kulturråd med godt femtitusen kroner og er en del av forskningsprosjektet "Barn og familier i etterkrigs-Norge" ved sosiologisk institutt på Universitetet i Oslo. Med sin rapport har Marit Haldar ønsket å sette kiosklitteraturens stempelsom 'ukultur' inn i en større sammenheng. Hun mener at tegneseriens verdier kan sammenliknes med tidligere tiders kvad, eventyr og folkefortellinger. Hun har dessuten forsøkt å vise at tegneserien nettopp gjennom sin populærlitterære form spiller en viktig rolle i barn og unges sosialiseringsprosess.

Udemokratisk finkultur

Tegneserier er vanligvis assosiert med negative begreper som kiosklitteratur, spekulativ kommersialisering og masseproduksjon. Hvis man snakker om folkekultur og finkultur er detingen tvil om hvor tegneserien settes i bås.

Steilende Hest! Du er reservatets høvding! Du har ingen rett til å forlate det området som er tildelt dere! Jeg oppfordrer deg til å . . .
Rolig, sersjant! Du snakker til en alliert general!
TIL EN HVA?
Du har den nøyeste militære grad av de tilstedeværende, sersjant, altså er du hærens representant! Jeg er lovens håndhever, og snakker på presidentens vegne! Steilende Hest er cheyennenes forhandler, og problemet er felles for oss alle. . . OPPRØRET!

- Tegneserier skal helst holde en lav pris og et høyt opplag, det vil si at man baserer produksjonen på kvantitet. Motstykket til kvantitet er kvalitet. At tegneserier belager sin eksistens på kvantitet er medvirkende til at det blir motstridende å oppfatte dem som kvalitetsprodukter, ifølge sosiologen.

Haldar mener det er fåfengt å kvalitetsdefinere sjangerbetonte tegneserier, så lenge kvalitetsoppfatningen ubrytelig henger sammen med et begrenset antall. Kvalitetsbegrepet speiler et ønske om å bevare forskjellen mellom det som er eksklusivt og dermed av god kvalitet og det som er masseprodusert og dermed av dårlig kvalitet.

- Bak manges vemmelse overfor kulturindustrien ligger det skjult en uvilje mot demokratiet og folks altfor alminnelige behov.

Haldar mener oppdelingen mellom høy og lav kultur, god og dårlig kvalitet, populærprodukter og avantgarde, speiler samfunnets klassestruktur. Smak oppfattes som noe som er medfødt, noe autentisk og ekte. En måte å skape troverdighet omkring dette er å verdirangere smak etterkompleksitet.

- Den barbariske smak er enkel og lett oppfattelig, mens den gode smak er raffinert og ikke like umiddelbart tilgjengelig.

Aktivt serieforbruk

Marit Haldar kaller helst den kommersielle kulturen med dens kvantitet og sin barbariske smak for folkekultur. Hun mener denne kulturen trolig ikke dominerer samfunnet mer i dag enn tidligere.

- Men nostalgikerne vil sikkert hevde at det ikke er mulig å foreta en slik oversettelse av uttrykkene, fordi folkekulturen er en produserende kultur, mens den kommersielle kulturen er enrent passiv forbrukskultur. Haldar mener at forholdet er mer nyansert en som så. Mottakerne av den kommersielle kulturener selv aktive. Dessuten hadde også den gamle folkekultur en klar kommersiell side, hevder hun.

- I tidligere tider var møteplassen i det offentlige rommet gjerne markedet og kommunikasjonenvar ofte knyttet til kjøp og salg. I lys av dette kan dagens kjøpesentre forstås som renessanse og ikke bare samtidsmonster. Slik fortidens kvad, skillingsviser og stev frambrakte lengsel eller identifikasjon hos tilhørerne, gjør tegneserien det samme i dag .

- Blant dagens barn og unge er det ikke usannsynllg at tegneseriefigurer spiller en tllsvarende rolle som eventyskikkelser gjorde tidligere. De brukes aktivt som identifikasjon, som en felles referanseramme og som inspirasjon i lek og rollespill.

il 2 og 3. Western-myten er ahistorisk. Som vi kjenner den fra 50 og 60-årenes tegneserier, som f.eks. Kaptein Miki's "Vill Vest", har den fint lite med virkeligheten å gjøre, selv om denne myten er relatert til en epoke som historisk sett er virkelig nok. (fra "Vill Vest" nr. 52 - 1965)

Fra slutten av 60-tallet begynte serietegnerne til en vis grad å interessere seg for hva som egentlig skjulte seg bak myten. Og forholdsvis kontroversielle serier som "Løytnant Blueberry" (Charlier og Giraud) og "Red Kelly" (Hermann og Greg) Her fra sistnevntes forsøk på a [illegible] mellom [illegible] og [illegible] (fra "Tempo" nr. 42 - 19.6)

Sosial orden

Men uansett definisjoner er tegneserien et medium som frir til leseren gjenom etablerte konvensjoner. Slik gjenspeiler ofte sjablonene og stereotypene man finner i tegneseriene den måten folk flest kategoriserer verden på. Tegneseriene blir et hendig tidsbarometer. Marit Haldar mener tegneserien alltid ender opp som forsvarere av den sosiale orden. Tegneserier er ikke slik enkelte har påstått, leverandør av nye koder og konvensjoner til samfunnet. Tvert imot tar tegneseriene i bruk samfunnsetablerte konvensjoner, holder liv i dem og reproduserer dem. - Tegneserien har en kontraktbasert kommunikasjon med mottakeren, ifølge sosiolgen. Man kjøper en tegneserie velvitende om hva man får. Det finnes ingen risiko for at det elskende paret ikke får hverandre, eller at den moralske helten ikke overlever.

Manglende alternativ

Marit Haldar er oppmerksom på at man kan rette en relevant kritikk mot sjangerkulturen om at stereotypene ikke må være statiske, de må kontinuerlig tilføres noe nytt fra den omkringliggende verden.
Stereotypene må forandre seg for å fortsette og betegne fenomener i en foranderlig verden. Fra et voksent-perspektiv kan sjangerbetonte tegneserier betraktes som en sosialiseringskultur der barn serveres moralfortellinger og lærestykker. På en rendyrket og lettfattelig måte innføres de i samfunnets moral og basale ideer omkring kjærlighetsforløp, rettferdighets-normer, heltedåder, familieinstitusjonens grunn-prinsipper, omsorgsideer eller samfunnssystemet i et harmoniperspektiv. På tross av tegneseriens lave status og diverse kritiske røster, mener Marit Haldar at man på enkelte av disse områder, faktisk ikke har funnet et alternativ til genrebetonte tegneserier og det hun kaller andre beslektede fenomener.

Disse bildene viser et av høydepunktene serien: 18 oktober 1970 giftet Julia Jones seg med den velstaende Owen Cantrell Men bryllupsklokkene markerte bare at Julia Jones fra na av fikk mer tid til a ta seg av andres problemer og hjertesaker

"HELTER, HJERTER OG HARMONI"

I hovedartiklen kommer Marit Haldar kun inn på de grunnleggende ideer og holdninger til mediet 'tegneserier', som hun gir uttrykk for i rapporten. For å yte rapporten full rettferdighet vil jeg nedenfor kort liste opp hva man ellers kan finne mellom de to permene om helter, hjerter og harmoni.

OBS! For å unngå misforståelser bør det poengteres at Marit Haldar i sin rapport har konsentrert seg om serier som er rettet mot barn og unge lesere, og serier som holder seg innenfor genre-definisjonen. Avantgarde tegneserier rettet mot et smalt publikum er utelatt, likeså de tegneserier som hun betrakter som klart 'voksenblader'.

Under overskriften "Mønstre i tegneserielandskapet" forsøker Marit Haldar å få oversikt over utviklings-linjene i det norske serielandskapet for barn og unge fra 1945 til 1990. Hun ordner i den forbindelse seriene i år og genre. Hun definerer genrelitteratur og argumenterer for sin genreinndeling.

I 1945 var det totalt sett 8 titler på tegneseriemarkedet. Haldar beskriver og analyserer utviklingen fram til 1990, både generelt sett og innenfor de enkelte genrer. I avsnittet "De store temaene og de sentrale fasene" tar hun for seg temaene heltedåd, kjærlighetsforløp og samfunnsharmoni (samt humoraspektet som tar utgangspunkt i dem alle). Hun belyser temaene isolert for dernest å vise til hvilke historiske perioder de har vært framtredende.

Til slutt i rapporten finner man grafisk framstilling av de ulike genrenes tittelantall og utgivelsesår i perioden 1945-90.

Ønsker man å bestille rapporten, kan man henvende seg til :
Sosiologisk Inst.
Boks 1096, Blindern
0317 Oslo

eller tlf. 22-855050 (sentralbordet)

TIDS-manipulatorene

FOR ÅSSE TO EKSISTERER IKKE TID OG STED, BARE BARRE SIDEN GJENNOM SAMMENSATTE TEGNER.....
... DEN FORFERDELIGE SMERTEN I MUSKLER SPENT TIL BRISTEPUNKTET, OG STANSEN AV KAKEN
DET HAR VÆRT NØDVENDIG FIRE SEKVENSER.....OG ET HELT LIV!

Behandling av tid i tegneserier er et vidtfavnenede område innene serieteorien. Her gir vi en innføring i emnet ved Lars Opsahl, som forøvrig både er intervjuet og behørig presentert i Kraftig Kost-bilaget. Etter å ha lest dette kan vi kanskje begynne å kalle serieskapere for tidsmanipulatorer?

Typisk for både film og tegneserie er at de hopper over det meste av den tiden som ligger mellom begynnelsen og slutten, og kun tar med utvalgte utsnitt fra dette tidsrommet, utsnitt som inngår i en dramaturgisk sammenheng, og som tegner og regissør tillegger vekt.

Tiden manipuleres slik at en handling som i virkeligheten ville tatt lang tid, kan beskrives ved hjelp av en eller få utvalgte sekvenser som gir tilskueren forståelsen av hva som skjer uten a beskrive hele hendelsesforløpet. Dette gjelder i enda større grad i tegneserien som ofte vil matte oppnå densamme forståelsen ved hjelp av ett eller to bilder. Som tilskuer vil man oppfatte disse utvalgte utsnittene på ulik mate, med ulik intensitet osv.

I fiksjonen opererer man med tre forskjellige tidsbegrep, i film som i tegneserien: Dramatisk, faktisk og psykologisk tid.

Men på et punkt skiller tegneserien seg fra film, når man snakker om tid. Ved serielesning, og ved bruk av video, kan en avbryte innlevelsen når lid som helst, noe en ikke kan tillate seg ved kinofilmopplevelsen. Dessuten kan tegneseriens faktiske tid variere fra gang til gang, mens en bestemt film varer i f.eks. i 90 minutter uansett.

Over:
Fra .En fo.farter søkerseks personer a. Miro M.n.r.a

Oppfattelse av tid

Enhver fortelling har en utstrekning i tid. Forståelsen av fortellingens handlingsforløp bygger på forståelsen av den fortalte tid, og dermed på våre erfaringer med hvordan tiden går. Hvis man får vite at noe tar en time, sa er man klar over at det er en tjuefiredel av et døgn. Men en vet også at en time hvor man sitter og stirrer på en klokke oppleves annerledes enn en time hvor man spiller TV-spill. Tidsopplevelsen er subjektiv, og er noe annet enn den subjektive tid.

Lavt og høyt fortellertempo

Øverst:
Lite tekst beskriver et kort tidsrom

Underst:
Mye tekst beskriver et lengre tidsrom
Fra Cage... Dave Mckean

Fortellere vet at tid oppleves i kontinuitet og i sprang. Man er faktisk ganske flinke til å forstå om tiden går raskt eller langsomt i det en leser. I det lille bildeforløp fra Miro Manaras grafiske fortelling -"En forfatter søker seks personer", går tiden fra den ene bilderammen til den neste. Det forstår man, selv om situasjonen nettopp er tegnet slik at det skjer omtrent ingenting. Det avgjørende for de to, såvel som for leseren, er at det føles som om tiden er gått i stå. Det skjer ikke noe på de seks bildene, men det må foregår noe inne i hode på de to. Handlingen bildene lagt inn i personene, det vil si det ikke-synlige rom imellom dem.

I Manaras bilder er fortellertempoet lavt, det panoreres langsomt fra den ene personen til den andre. Det blir til at det er den langsomme kamerabevegelsen som legger en bevegelse og dermed en tidsfornemmelse inn i bildene. Mellomrommene imellom bilderammene symboliserer tiden som går mens panoreringen foregår. Kan en kan lese en tidsdimensjon inn i bilder som disse, beror det på en konvensjon, et sett regler om hvordan bilde-elementer skal forstås i deres samspill. Det er en stilltiende overenskomst mellom mediet og leseren on hvordan bildeforløpet skal avkodes og fortolkes. Å bevege øynene opp og ned, frem og tilbake på sidene er å begi seg inn i den fiktive tid. Tiden er reel nok som en dimensjon i fortellingen, men opplevelsen av om den går hurtig eller langsomt er en del av fiksjonen.

Tidsforløp

Dette har stor betydning i tegneserier hvor det er viktig for opplevelsen av en helhet å formidle en følelse av et tidsforløp. Det er først når dette fenomenet, tid og tidsforløp, bearbeides inn i verket, at en tegneserie blir virkelighetsnær. De mulighetene tegneseriene har for å visualisere tidsforløp og tidsplan, er bl.a. a anvende illusjoner og symboler som innbyrdes arbeider sammen.

Bobler

Taleboblene gjør det mulig å legge et tidsforløp inn i et enkelt bilde. I det forhold at talebobler beskriver en replikk som det under alle omstendigheter må ta en viss tid å si, ligger det allerede en antydning av at et bilde med en boble beskriver et tidsforløp.

Mengden av tekst i boblene, og antall bobler i rammen er med på å antyde dette tidsforløpet. En boble med lite tekst kan da beskrive et kort tidsrom, mange bobler antyder et lengre tidsrom osv.
Boblenes plassering og deres plassering til hverandre kan fortelle litt om tidsforløpet er fortettet, eller har en pause mellom replikkene. To bobler som delvis eller helt dekker hverandre antyder at replikkene kommer tett etter i hverandre eller samtidig, mens større avstand imellom gir en pause i handlingen Og mellom replikkene. Et lengre tidsforløp gir dermed store muligheter for å antyde et stemningsskifte, eller en større forandring i bevegelse, bevegelsesretninger og handlingsforløp innen en rute.

Rammen

Når man setter handlingen inn i rammer, blir resultatet ikke bare en romlig avgrensning, men det plasserer også leseren i forhold til begivenhetene og angir varigheten. Faktisk ' fortelles" tiden. Rammen i seg selv angir ikke lengden av den forløpte tid, hvilket heller ikke behøver å være tilfellet, når rammene avløser hverandre i rask rekkefølge. Rammene er jo med på å

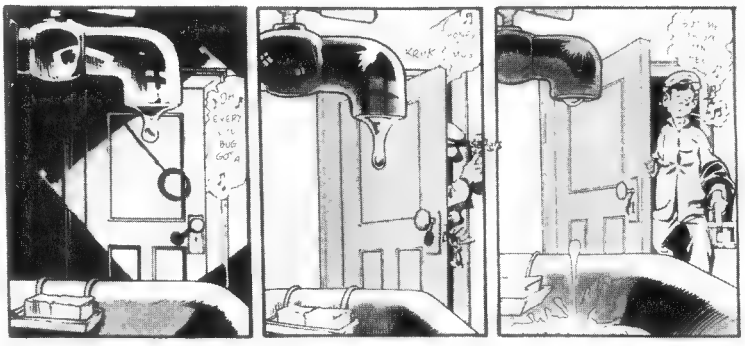

D..DREPER... NÅ TROR HAN JEG DREPER NOEN... SIER HAN DET TIL SNUTEN SÅ...
JEG KAN'KE MOTBEVISE NO'... HVIS DE FINNER DET LIKET UTAFOR VINDUET MITT!
INDIREKTE INDISIER..
SCRATCH SCRATCH SCRATCH
RINGER JEG POLI'? FORHØRER DE NABOENE..
SCRATCH SCRATCH
SÅ HENGER DEM MEG!

adskille scenene og oppdele handlingen. Når den først er på plass innenfor helheten, blir bilderammen utgangspunkt for enhver oppfattelse av tidsforløp.

En kan si det slik at en oppfattelse av tidsforløp og bevegelse ligger ikke bare i selve bildet og det som foregår der, men i større grad i mellomrommene mellom bilderammene.

Som i film avhenger det mye av om tilskueren er i stand til å forestille seg den delen av hendelsesforløpet som ikke gjengis. I dette ligger det en forskjell mellom film og tegneserier. Mens det i film forekommer sprang i tid og sted mellom sekvenser, ligger det i tegneseriene også et sprang i tid og sted mellom hvert bilde.
Det er ikke bare boblene men også andre uttrykk som f.eks. bevegelse som forekommer innenfor bilderammene og skildres gjennom gjenkjennelige symboler, som kan bli deler av den grammatikk som uttrykker tidsforløpet. Dette kan man oppnå ved å beskrive en rekke dagligdagse foreteelser som en dryppende vannkran, tannpussing eller den tid det tar å røyke en sigarett.

Bilderammens størrelse og antall kan også være med på å gi en rytme og tidsfornemmelse, på samme måte som for boblene. F.eks. brukes det et større antall rammer når tiden skal komprimeres. Handlingen deles opp i mindre enheter, i motsetning til en handling som oppleves i større, mere vanlige rammer.

Av dette kan man avlede at en slik sekvens med mange smale, høye ruter vil øke lesehastigheten og dermed gi følelsen av et hurtig forløp. Brede, langsgående ruter vil illudere et lengre tidsrom, og store helsides tegninger midt i et dramatisk forløp vil fryse handlingen, i likhet med filmens bruk av slow motion. I tegneserier er tidsforløp og rytme helt forbundne størrelser.

Tidsplan

Tegneseriene har ikke bare muligheten for å skildre et tidsforløp, men også mange muligheter for å antyde et skifte i tidsplan. Mange av disse er særegne for tegneseriemediet, mens andre igjen har likheter med filmens muligheter.

Tegneseriens rammer kan ha mange funksjoner, blant annet for å antyde forskjellige tidsplan. En normal, rettlinjet ramme antyder nåtid. mens rammer med en diffus, bølget eller frynsete kant kan antyde fortid (flash back).

Tegneserien kan også i større grad enn filmen skape fordreininger ved å endre tegningens karakter, fargetone eller teknikk for å antyde forskjellige tidsplan.

Tegneserien kan også bruke assosiasjonsklipp eller toning for å markere en overgang i tid, noe som er et vanlig filmatisk virkemiddel. På samme måte som de gamle stumfilmene, kan tegneseriene sette inn små paneler med en forklarende tekst, som f.eks. senere..., for a beskrive et tidsforløp eller sceneskifte. I våre dager kan en se dette brukt i film når store, fargerike bokstaver forkynner hvor en befinner seg, og hvilket år eller hvilken dag det er.

I neste nummer vil Lars ta for seg lyd i tegneserier.

Til venstre:
En buss dukker opp i horisonten, stopper og kjører videre. Det som gjør det mulig å legge inn en opplevelse av tid i dette er at man ut fra erfaring klarer a koble de tre rutene sammen og forstå hva som skjer «mellom» dem. Fra «Den berømte Lou Cale» av Warn´s og Raives.

Øverst:
Tiden det tar for dråpen å dryppe fra kranen er med på å beskrive tidsforløpet

Underst:
Rammenes form og størrelse er med på å skildre tid og rytme. Fra «Spirits Jubileums-album» av Will Eisner.

Nederst:
Forklarende tidsbeskrivelse (en unødvendig sådan). Fra «Fort Navajo (Blueberry 1)» av Charlier og Giraud.

NORDISKE MYTER PÅ TEGNESERIEMEKKA

Tegneseriemekka 94 i København i vår viste oss eit bilde av nordiske teikneseriar vi på mange vis kjenner frå før: Nordiske teikneseriar held seg mykje til gamle myter og moderne kvardagsliv. Seriane når lenger ut i ulike blad enn i det oppskrytte albumet, og serieskaparane sjølve er for lengst etablerte.

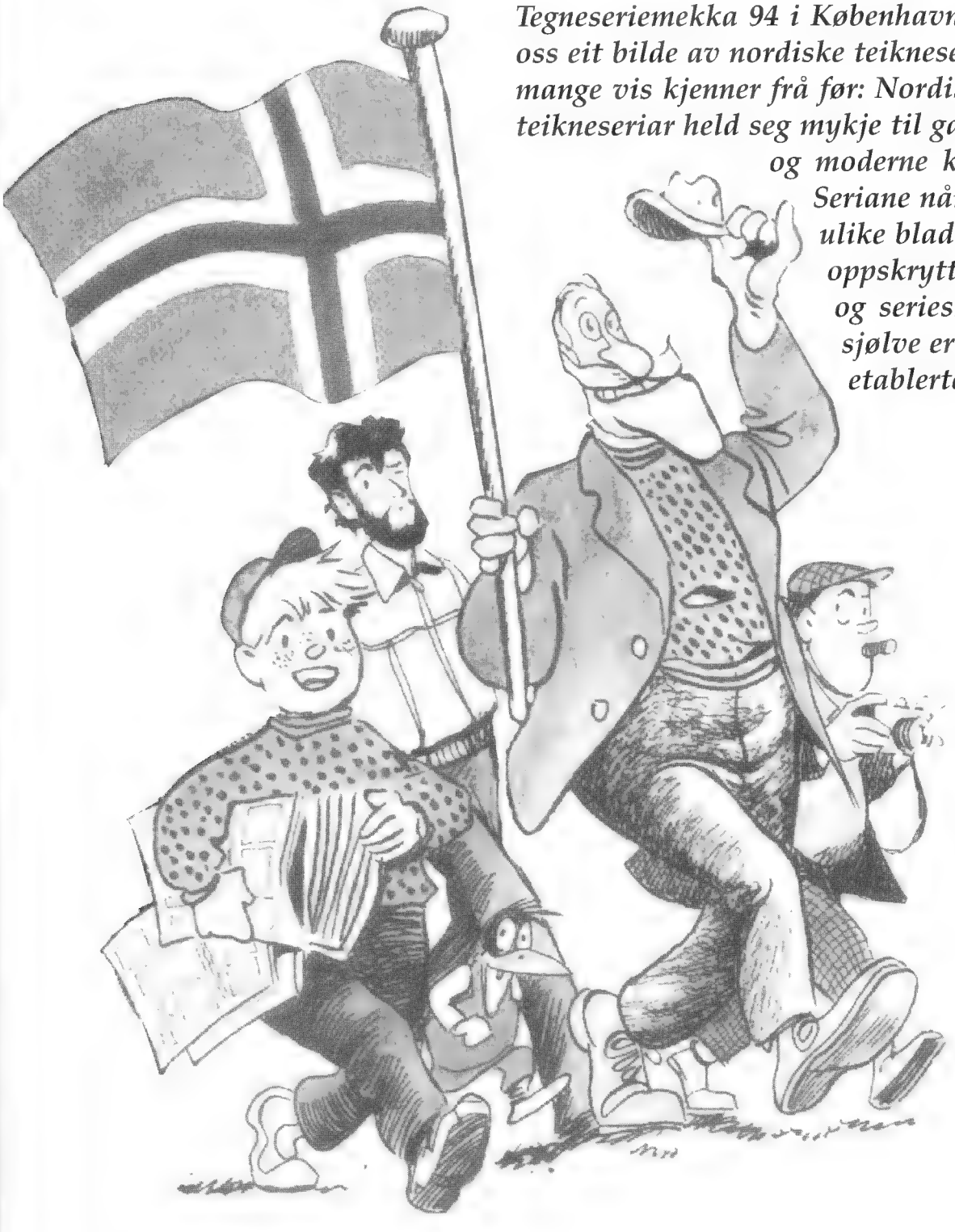

Norske teikneserieheltar på veg til godt selskap i kongens København. Fridtjof Nansen flankert av Seidel og Tobram, sist Smørbukk, og minst kraka Konrad. (Illustrasjon: Håkon Aasnes).

Då åtte nordiske teikneserie-skaparar var invitert til København, var det for å vise fram eigne seriar og dermed nordisk breidde.

Med Tor Bomann-Larsen og Håkon Aasnes som norske representantar, valde arrangørane å slå an ein mytisk og humoristisk profil. Båe karane vil vera kjende for sin omgang med heilnorske heltar. Bomann er mannen som nyskapte Nansen og Johansen midt på 80-talet, og seinare Nansens omgangsvener kong Haakon og forfattar Ibsen. Aasnes er dagens skapar av vår heilnorske og nynorske helt Smørbukk. Både Aasnes og Bomann har teikna i aviser; Bomann gjorde seriehistoria om Nansen og Johansen kjent gjennom dagbladet, og Aasnes kjørte sin serie om Seidel og Tobram i Nationen og ein del lokalaviser. Seidel og Tobram er forresten på plass att i Nationen no, merk dykk det, vel å merke i opptrykk.

Meir Tegneseriemekka: Cecilia Torudd frå Sverige tolkar vår felles familiære kvardag i "Familieliv" og "Ensamma Mamman". Frå Finland stilte Tarmo Koivisto, etablert kvardags-skildrar med ein serie som starta i magasinet Me og sidan flytte over til den største finske dagsavisa, Helsingin Sanomat. Dei to danske proffe album-skaparane Peter Madsen ("Valhalla") og Sussi Bech ("Nofret" m.fl.) supplerte med høvesvis norrøne og antikke myter.

Altså vart Tegneseriemekka 94 eit nordisk meistermøte med veteranar, representantar for dagens etablerte serieskapar-generasjon. Det som særkjenner desse i dag er for ein stor del at dei lagar teikneseriar for barn, det vil seia heile familien. Dertil har dei oftare enn vanleg jenter som hovud-figurar. Det gjeld t.d. Aasnes i dei nye seriane "Hanna" (for dei minste) og "Annika" (for dei mellomste) i Norsk Barneblad, Cecilia Torudds "Familieliv" som har gått i det svenske barnebladet Kamratposten, og danske Sussi Bechs initiativrike ungjente "Nofret" frå antikkens Middel-havsområde.

På norsk og svensk og finsk side også her eit mønster få er klar over: Serie-skaparane når ikkje langt nok ut til barna med eit kritikar-omtykt og påkosta medium som *albumet* med stiv rygg og glansa omslag, ikkje tener dei særleg pengar på det heller. Utvikling og honorering av nordiske teikneseriar skjer for ein stor del i enkelt utstyrte *blad og magasin*, gjerne for barn, fjernt frå kritikarane sine album-blikk. Håkon Aasnes er eit døme på det: Seriane hans går i forholdsvis landlege blad som Bondebladet, 4H-klubben og Norsk Barneblad, og går såleis både kultur-tykkjarar og prisutdelarar hus forbi. Vi er mange som har merka oss at han ikkje fekk Kulturdepartementets teikneseriepris i år, og at prisen ikkje vart delt ut i det heile tatt.

Eit hakk meir yngre og mindre etablerte serieskaparar viste kva 60-tals-generasjonen kan: Den undergrunns-inspirerte amerikanske islendingen Kjartan Arnorson og svensken Anders Westerberg med sine lange forteljingar.

Dette var andre gongen danske serie-entusiastar arrangerte sitt Tegneseriemekka. Utbytte? Stort for nokre tusen publikummarar som fekk oppleve levande og skapande teikneserieheltar. For dei skapande?

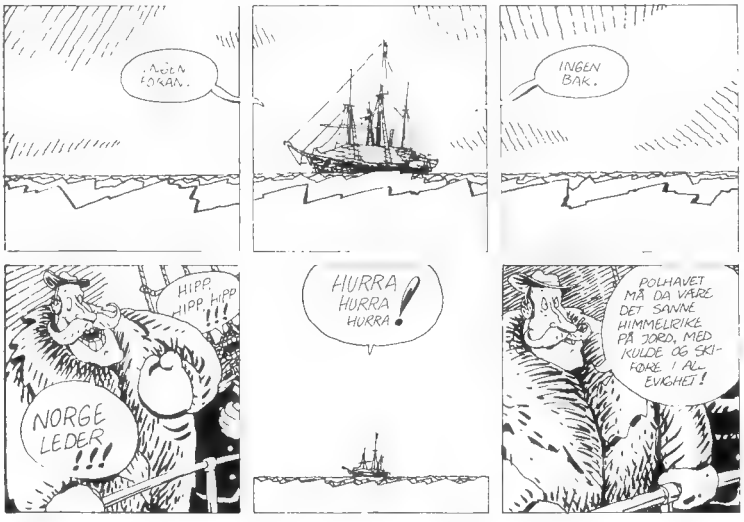
INGEN FORAN.
INGEN BAK.
HIPP, HIPP, HIPP!!!
NORGE LEDER!!!
HURRA HURRA HURRA!
POLHAVET MÅ DA VÆRE DET SANNE HIMMELRIKE PÅ JORD, MED KULDE OG SKIFØRE I ALL EVIGHET!

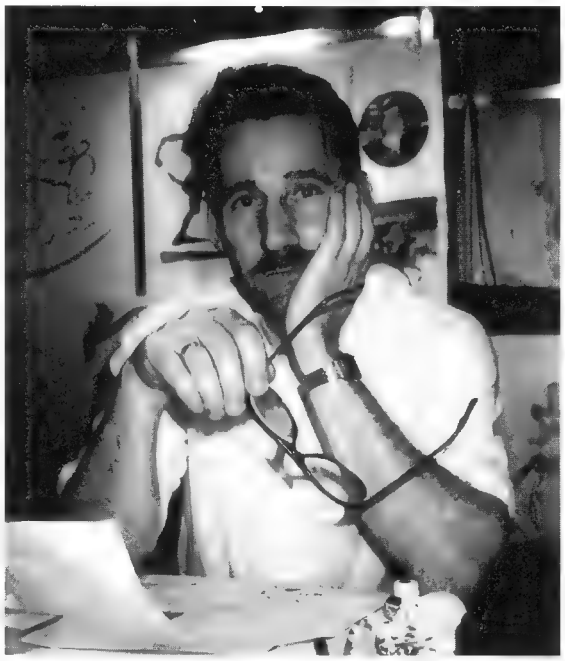

Truleg utveksling meir enn utvikling. Men bransjen er så liten at alle monner drar og alle messer nyttar. Som mytedyrkar Bomann sa det:

- Fedrelandet krev det av oss.

BLENDVERK *eller* BEDRAG

Om kompleksitet og komplikasjon

2 av de største stjernene i den amerikanske seriejungelen er Todd McFarlane og Chester Brown. Hver på sin måte er de representanter for hva den amerikanske seriekulturen står for.

Men det er ikke bare når det gjelder antall lesere at vi ser en divergens mellom de to serieskaperne. Ikke minst ser vi en forskjell når det gjelder fortellerteknikk og temavalg.

I: Blendverk

Miller/McFarlane: Spawn/Batman, Image Comics 1994

Crossovers, eller på godt norsk, møte mellom figurer som man ikke forventer at skal møtes, pleier å være god butikk på det amerikanske samlermarkedet (les: superheltmarkedet). Fans av de aktuelle figurene kjøper alle heftene, slik at salget blir større enn hva som ville vært normalt. Særlig ser dette til å være et problem som rir Batman, den kanskje mest populære superhelten framfor noen. Utallige og usansynlig er de figurer som har møtt han i egne utgivelser. En av disse er altså Spawn.

Spawn vil for de fleste lesere av TEGN være et nytt navn. Ikke så rart, han er da også en relativ fersk seriefigur. Spawn er skapt av Todd McFarlane, og debuterte i eget hefte i 1992 på Malibu Comics. McFarlane hadde tidligere jobbet for DC Comics (på blant annet Batman: År to, Semic 1988), men det var først når han begynte på Marvel og fikk tegne Hulk og siden Edderkoppen at han ble megastjerne. I 1990 debutete serieheftet Spiderman, og første hefte solgte i millioner. McFarlane var både tegner og forfatter på serien og ble det heteste navnet i den amerikanske seriebransjen.

En av de bedre komponerte sidene fra Batman/Spawn. Komposisjonen er intens, formet som en kanne som drar leseren inn mot et tyngdepunkt på nederste halvdel av siden. Komposisjonen er svekket av at flere forstyrrende elementer bryter den, spesielt det lydmalende tekstelementet i nest siste rute, som drar til seg oppmerksomhet ved sin nærhet til sidens tyngdepunkt og vanskliggjør kodingen av denne ruten. Sidens høydepunkt blir dermed dette elementet, men effekten er desverre mer forvirrende enn klar.

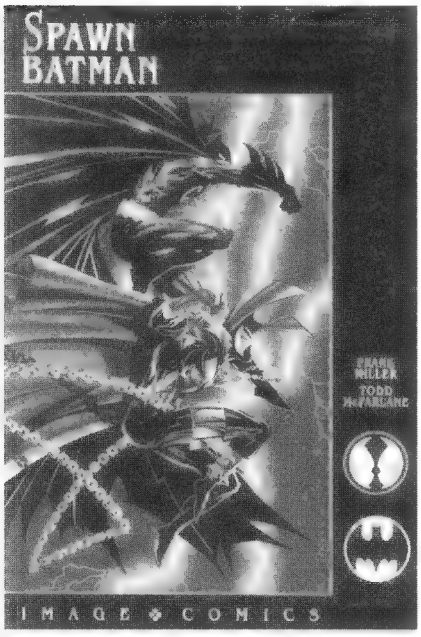

Spawn/Batman er skrevet av Frank Miller, som fikk sitt definitive gjennombrudd i 1986 på Batman: Nattens Ridder (Semic, 1987). Spawn/Batman er da også et tillegg til denne serien.

Spawn/Batman er ikke nettopp en høykulturell intellektuell sak, snarere tvert imot. Plotet er i beste fall svært enkelt, med enkelte klare svakheter. Det er relativt uvesentlig her. Det viktigste her temaet og fortellerteknikken. Temaet er vigilantene og deres tilsynelatende umotiverte kamp mot ondskap. Svakheten ved temaet er klart helten eller vigilanten selv, og denne problematiseringen blir ikke diskutert utover enkelte punch-lines. Hovedårsaken ligger i at figurene er etablert som flerdimensjonale, der deres destruktive sider blir brukt i kampen mot det onde - i denne historien mot en særdeles misantropisk og ondskapsfull kvinne som i skalkeskjul av å bedrive veledighet planlegger å utslette menneskeheten. I beste fall er historien rotete. Oppbyggingen er imidlertid klassisk nok, heltene møtes og kjemper mot hverandre, før de møtes og kjemper mot fienden som de bekjemper, mot slutten kjemper de mot hverandre igjen og Batman får siste stikk (bokstavlig talt). Med andre ord fullstendig uinteressant.

Det som er interessant ved historien er måten den blir fortalt på. Todd McFarlane er ingen stor tegner, imidlertid kompanserer han dette ved å flippe ut i barokke sidemontasjer og komposisjoner. Resultatet er at sidene ser uhyre kompliserte ut, tildels innfløkte og overhodet ikke lett tilgjengelige. Å lese en serie av McFarlane er krevende. Det blir vanskelig å orientere seg i den heftige bildestormen. McFarlane er i så måte både å betrakte som eksperimentel og definitivt ikke mainstream i forhold til hva vi er vant til. At en så krevende stil er blitt den mest populære i USA er i seg selv interresant. Spørsmålet er om det er god tegneserie, og da vil undertegnede hevde at nei, det er det ikke. McFarlanes største problem er at han ikke mestrer kommunikasjonsprosessen han har valgt. Når han har valgt en genre som action er det viktig at det er driv i fortellingen. Det oppnås ikke ved å lage heftige oppslag og «poster-art», men ved å sikre fremdriften gjennom godt gjennomtenkte komposisjoner som har som hovedformål å føre leseren videre til neste sekvens uten å forvirre dem. McFarlane har alvorlige problemer når det gjelder å holde ting enkelt og nede på jorda.

Todd McFarlane
Kanadisk serieskaper født i 1957.
Todd er gift med Wanda og far til Cyan.
Er kjeivhendt og mest kjent for sin banning.

Sider ved Todd McFarlane
"Jeg har alltid sagt at hvis jeg kommer med 22 blanke sider, og det selger i millioner, hvem bryr seg om hvordan serier har blitt gjort de siste 50 åra? Jeg driter i at det tidligere pleide å være bilder og tekst - hvis det selger en million hefter er leserne glade, jeg er glade og dere selger serier - det er derfor dere er i bransjen."
Til Marvel når de ville endre stilen hans.

"Jeg var ved et punkt i min karriere der jeg ikke trengte å bekymre meg om å betale husleia, og min kone hadde alltid vært søt mot meg, så dette var min måte å betale henne tilbake på. Jeg ville ha mer tid sammen med min kone og bli kjent med min datter."
Om hvorfor han sluttet på «Spider-man».

"Jeg vokste opp med minoriteter rundt meg, og jeg vil bruke innbygde fordommer folk ikke tror de har."
Om motiver i Spawn

"Jeg tegner vanligvis omtrent 13 sider, bare fordi jeg synes de er kule. De handler egntlig ikke om noenting, og er ikke planlagt. Deretter legger jeg dem ned på gulvet og sier: «OK, hva ville være en kul måte å ordne disse på?» Så det som kunne blitt side 5 og 6, blir de to første sidene, uten for mange bobler. Chris Clearmont ville ikke vært særlig imponert over min måte å jobbe på, men så er ikke jeg så imponert over hans tegninger heller
Om sin forfattermetode.

"To av de tingene som jeg tror leserne ser etter er Felix (the cat) og de skjulte edderkoppene på omslaget."
McFarlane elsket å tegne Felix og Edderkopper på coveret av Spider-Man hver gang han signerte coveret så skrev han opp tallet på edderkopper...

"Alt er overdrevet. Det er gjort for en viss aldergruppe etter en viss formel"
Om superheltserier

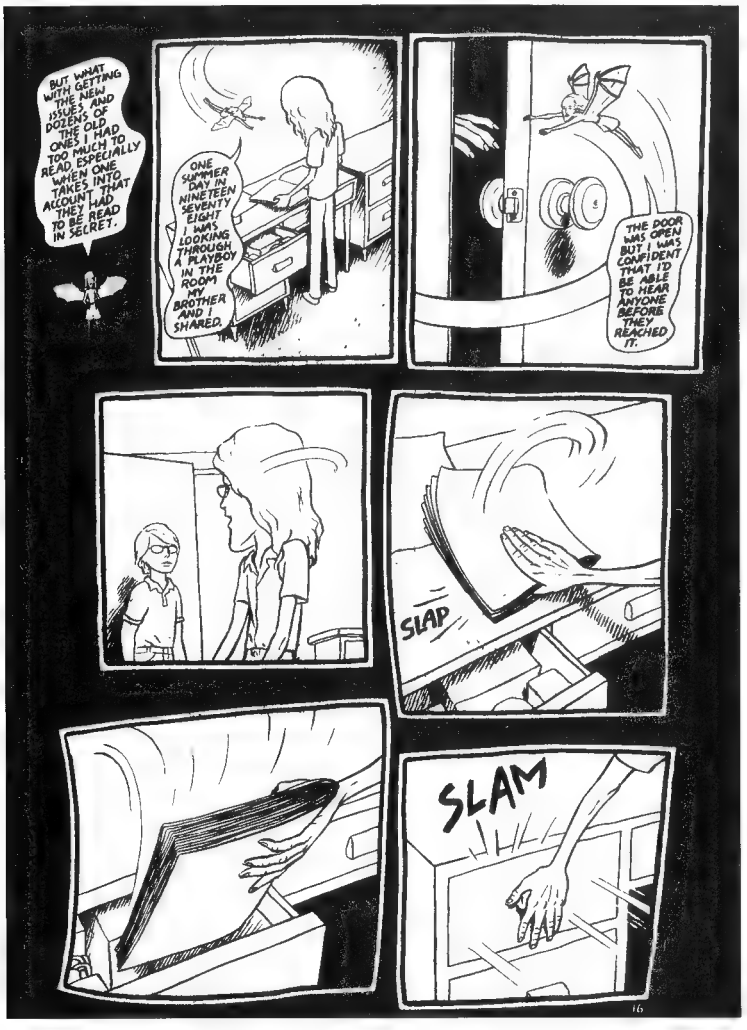
BUT WHAT WITH GETTING THE NEW ISSUES AND DOZENS OF THE OLD ONES I HAD TOO MUCH TO READ ESPECIALLY WHEN ONE TAKES INTO ACCOUNT THAT THEY HAD TO BE READ IN SECRET.
ONE SUMMER DAY IN NINETEEN SEVENTY EIGHT I WAS LOOKING THROUGH A PLAYBOY IN THE ROOM MY BROTHER AND I SHARED.
THE DOOR WAS OPEN BUT I WAS CONFIDENT THAT I'D BE ABLE TO HEAR ANYONE BEFORE THEY REACHED IT.
SLAP
SLAM

Over: En flott komponert side fra «The Playboy stories»

Til høyre: Det er ikke bare TEGN som ikler nakne damer på forsida

II: Bedrag

Chester Brown: Yummy Fur 21 - 23: The Playboy Stories. Vortex 1990

Chester Brown fikk også sitt definitive gjennombrudd i 1990. Ikke bare kom et av hans hovedverk: «The Playboy Stories» det året, han fikk også to Harvey-priser, den mest prestisjetunge prisen for serieskapere i USA. Samme år ble han intervjuet av såvel Rolling Stone som Comics Journal. Men i salg kan han ikke engang sammenlignes med McFarlane.

Han debutete med Yummy Fur i 1986 på Vortex, etter 24 nummer gikk han over til det mindre kommersielle Drawn & Quarterly. Her har han gitt ut i alt 8 nummer før serien gikk inn tidligere i år. Som dere vel fikk med dere i forrige TEGN så venter fansen nå spent på hans nye serie: Underwater.

Brown har imidlertid ikke problem med å holde ting nede på jorda. Morten Harper beskriver i TEGN 4/93 The Playboy Stories som en usminket lidelses-historie. Brown gjør da heller ikke noe forsøk på å ikke beskrive virkeligheten slik den er gjennom hans øyne. Alikevel er ikke fremstillingene fri for fortellingstekniske grep som i sin illustrative form ikke først og fremst er realistiske. Særlig ser det som om at Brown har en penis-fiksering. I den første samlingen fra Yummy fur: Ed, the happy clown, opptrer Ronald Reagen i en noe pik(k)ant rolle, og i en senere fortelling fabulerer Brown over en hendelse der han bruker sin penis som helikopter-rotor (The little man). Humor som faller i smak hos oss gutta. En annen gjentagende effekter er bruken av engler og smådjevler som representanter for samvittighet og moral. Det er ingen ny effekt, snarere tvert imot, det er derimot konteksten den settes inn i som gir denne gamle effekten en ny virkning.

Sammenlignet med McFarlane er Brown hverken spesielt bedre eller dårligere tegner, men han prøver ikke å skjule eller å kompensere dette. Snarer tvert i mot. Ikke bare utleverer han seg som forfatter, men også som tegner utleverer han seg. Hans tegnestil er i hovedtrekk basert på enkelhet - den klare linjen gir europeiske assosiasjoner. Det mest særpregede ved stilen er, i likhet med McFarlane, sidekomposisjonene. Men i motsetning til McFarlanes kaotiske og barokke uttrykk, velger Brown den totalt motsatte løsningen.

En «normal» side av Chester Brown består av 6 ruter, noenlunde likt plassert og like i størrelse. Siden er i hovedsak svart, og hver rute har en hvit og en svart ytterstrek. I motsetning til McFarlane finner vi ikke rette, linjaltegnede streker, men organiske og varme former. Effekten Brown oppnår er at hver rute fremstår som en enhet, en forsterking av sin utleveringen. Imidlertid bevarer han såvel leseretning som fremdrift. En serie av Chester Brown er av den typen som man leser helt ut med engang, men som man aldri blir helt ferdig med.

Selv om «The Playboy-stories» nok kan karakteriseres som en lidelseshistorie, så er den ikke sentimental, men heller ikke traurig. Den er i form en gjenfortelling, en anekdotisk reise i Browns minner om

gryende seksualitet. Historien går tilbake til første gang Brown kjøper Playboy, og hva dette får å si for hans forhold til både sin egen seksualitet og modning, etterhvert som han utvikler et «avhengighetsforhold» til dette. Morsomme episoder er det fullt av, spesielt kjent er «masturbasjonsscenen», som har blitt parodiert av de fleste nye, amerikanske undergroundartistene. «Do a chester», som det kalles. Men i tegneserieverden er jo en parodi like så mye en hyllest (hva nå Serieforlagets advokater måtte mene), som en latterliggjøring. Det kanskeje beste eksempelet på hvor langt Brown er villig til å gå når det gjelder å utlevere seg selv finner vi imot slutten av fortellingen, der han innrømmer ovenfor leserne at han har løyet for en venn, og at hvis han leser dette, så vil han først se det der. Brown gir altså mediet og sitt eget uttrykk en større tillit en nære venner.

Nettopp her ligger det problematiske, og dermed det interessante ved Chester Browns verk: Hva skal vi tro? Er fortellingene sanne, eller er det bare bedrag? Den intense skildringen gjør fortellingen troverdig, selv de små kunstneriske grepene virker troverdige. Spørsmålet går dermed ikke på Chester Brown som på person, men på mediet selv. Er tegneserier troverdige eller er de bedrag? Når leserne blir i tvil om dette så er det fordi at serieskaperen kjenner mediets konvensjoner og muligheter og spiller på dem. Det er nettopp det Chester Brown gjør bedre enn de fleste i sin genre. Der mange vil ødelegge fortellingen med å la enkeltsekvenser eller hendelser umotivert få dominere, balanserer Chester Brown effektene og legger dem pent utover slik at de får den tid og det rom de skal ha. Hans timing er tildels praktfullt utført. Riktignok må det tilføyes at dette er ikke noe som har kommet av seg selv, og at det kanskje først er i «The Playboy stories» at det slår ut i full blomst. Det gjør Chester Brown til en av de mer spennende serieskaperne å følge framover - ikke bare fordi han er en sjelden blomst, men fordi han i kraft av sine kvaliteter skaper forventninger om betydelige verk.

Enkelt, men kompleks

For leserne vil det vel være klart hvilken serieskaper undertegnede setter størst pris på, og hvem som bør få en anbefalling. Selv om valg av genre er totalt forskjellig er det faktisk mest «action» i Yummy Fur enn i Spawn/Batman. Hovedårsaken er at Chester Brown med sin komplekse fortelling har valgt å komplementere dette med en enkel fortellingsteknikk, og bevart såvel leslighet som kompleksitet.

McFarlane har valgt å komplementere en sviktende historie med kompliserte tegninger. Resultatet er komplikasjoner mellom de formelle krav til genre og medie på den ene siden og fortellingsteknikk og uttrykk på den andre siden.

Man kan selvfølgelig hevde at salgstallene forteller det motsatte om hvilken av de to som er den beste serieskaperen. Det er uinteressant. Hva salgstallene forteller om, er hvilken som har den beste markedskontakten. Det er ikke et umiddelbart kvalitetsstempel.

Mens McFarlanes stil bygger opp om de illusjoner og behov serielesere har for identifikasjon, så forteller Brown om behovet mennesker har for identitet. Vi trenger vel saktens begge deler, både helter og selverkjennelse. Livet ville vært kjedelig uten helter, og tomt uten viten om oss selv, så noen best i test er det vanskelig å skaffe til veie. Dermed vil jeg i sann sosialdemokratisk ånd anbefalle en dos av begge canadierne, men jeg vet hvem jeg vil si at gir mest for pengene...

Chester Browns Jesus

Chester Browns tolkninger av Matteus-evangeliet særlig fullt av sære skildringer - noe annerledes enn glansbilde-Jesus som vi møtte på søndagsskolen. Samtidig som han beholder en aktelse for det relegiøse i fortellingene. Jesus fremstilles som mektig og sterk skikkelse som vi aner en viss respekt for. Det er helvetespredikanten Jesus, og ikke den milde frelser, Brown vil vise oss. Det var jo nettopp dette budskapet som Jesus var først på markedet med. Valget mellom det gode og det onde. Det dramatiske i figuren får spillerom, samtidig som Brown gjennom sin nådeløse beskrivelse makter å tilføre Jesus-skikkelsen noe nytt, hvor utrolig det enn høres ut. Faktisk kan man bli fristet til å lese i «Bøkenes nok» igjen, om ikke for annet, så for sjekke hvor store friheter Brown har tatt seg.

Det er å håpe at også bibelfortellingene blir samlet en gang.

Chester Brown
Kanadisk serieskaper, født 16. mai 1960 i en forstad til Montreal. Han bestemte seg tidlig for å gjøre serier slik de ble gjort på forlagene DC og Marvel, men skulle senere oppleve at ingen av dem var interessert i arbeidet hans. Han vokste opp i et kristent middelklassehjem, og ble sjokkert over de blasfemiske seriene til Jack Kirby og Robert Crumbs arbeid.

Sider ved Chester Brown:

"Ikke bare var det forbudt å misbruke Guds navn, vi kunne ikke engang si «gosh.»"
Om sitt kristne oppvekstmiljø

"Jeg forstod at det ikke førte meg mot en karriere innen serier. Det lært meg å tegne skrutrekkere og denslags. Det var faktisk endel av oss i klassen som var interessert i serier og allet droppet vi skolen."
Om hvorfor han sluttet på reklameskole.

...bemerkningen som jeg husker best er den om at han ville at detskulle være vakre mennesker i Marvels serier, og at jeg ikke tegnet vakre nok mennesker."
Om Jim Shooter, redaktør på Marvel.

"Jeg kom til den tredje siden og sa til meg selv: «Har jeg ennå 17 sider igjen av dette?» Så fikk jeg en flyvende tallerken til å komme og drepe fyren, det var slutten på den historien."
Om de første forsøk på lengere historier.

"Jeg gjør hver rute separat på kopipapir. Når historien er ferdig, setter jeg sammen alle rutene til sider."
Om hvordan han komponerer sidene.

"Jeg leste «Jesus the Magician» av Morton Smith og tenkte, «Wow! Er alt dette stoffet virkelig i bibelen?» Så jeg bestemte meg for å lese testamentene om igjen og dobbelsjekke at han ikke løy for meg.
Om hvordan han ble inspirert til fortellingene fra Bibelen.

En keltisk galler ved navn Asterix

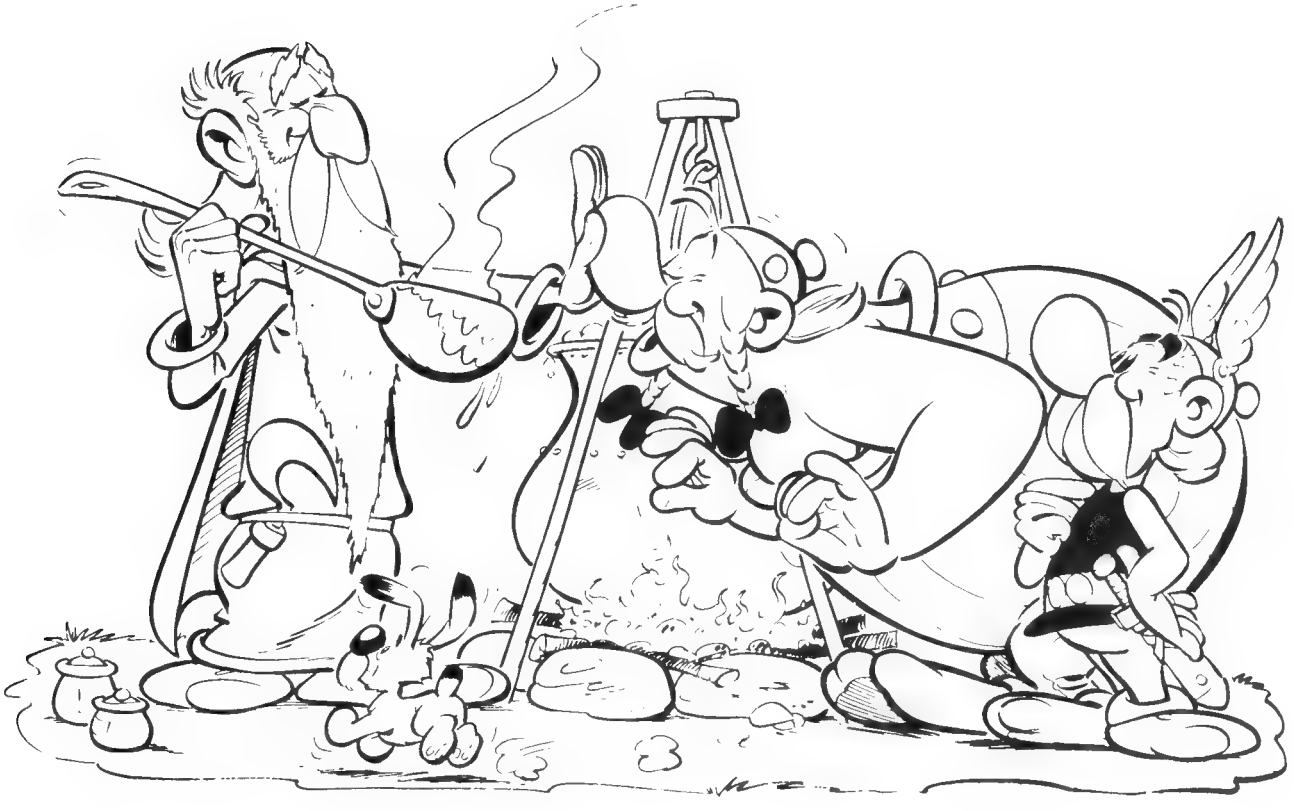

***Skillet mellom det kulturelle menneske og det som ikke er det, er at det kulturelle piller seg i nesen bare når det ikke er andre som ser på. Det kulturelle menneske leser selvsagt heller ikke tegneserier når andre kan se det. Det* eneste *unntaket som man kan våge seg å bli iaktatt med må være* Asterix.**

Med sitt rike persongalleri, sin sprudlende gags og gjennomførte gjentagelser som komisk effekt, som festmåltidet i siste rute og den stadig senkingen av sjørøverne, har serien vandret sin seiers gang verden over.

Serien startet litt tregt i slutten av femtiårene og begynnelsen av seksiårene. Da det første albumet, som kom i 1961 etter at serien hadde gått som føljetong i det ukentlige *Pilote*, hadde et opplag på bare ynkelige 6000. I perspektiv tilsvarer det bare en årgang av *TEGN*. Allerede året etter med *Asterix og gullkisten* (La Serpe d'or) var førsteopplaget steget til 20 000. Det store gjennombruddet kom i 1965 da gallerne besøkte Egypt for å hjelpe Kleopatra, hun med den nusselige nesen (forøvrig første gangen Obelix får smake på styrkedrikken). Heretter lå førsteopplagene alltid over millionstreken. Asterix ble den mest solgte tegneserien i Frankrike noensinne. Bare for ytterligere å sette suksessen i perspektiv, så solgte bare det første albumet alene mellom årene 1961 og 1974 rundt 22 millioner, noe som tilsvarer de 22 Tintin-album som ble revet vekk mellom årene 1946 og 1972.

Asterix ble oversatt til de fleste land, også de nordiske. I de siste årene har et nytt album blitt mottatt med egen sending i norske Dagsrevyen. Selv latin, romernes eget språk, har fått sin utgivelse. I Tyskland, som ble noe ublidt karikert i *Asterix og goterne* (Astérix et les Goths, 1963) som en krigslystent prøysserland med sans for tortur og splid, ble serien utgitt av storforlaget Kauka på 60-tallet. Her ble seriens hovedfigurer frekt nok omdømt til vest-germanerne Siggi og Barrabas, og den ovenfor omtalte goter-albumet ble publisert i en oversettelse som gjorde historien om til et slags anti-kommunistisk korstog mot øst-germanerne, dvs det daværende DDR bak Berlin-muren.

Goscinny fikk stoppet denne voldtekten mot sitt eget verk etter noen album. Det viser kanskje hvor fransk Asterix egentlig er, og at ikke *alt* i den blir gjenkjent eller tilogmed satt pris på av andre nasjoner. Det synes som om Asterix er først og fremst en fransk serie, deretter en svært så europeisk serie, iallfall har den aldri blitt akseptert i tegneseriens hjemland USA, hvor den er blitt gjentatte ganger blitt forsøkt lansert. Maurice Horns *The World Encyclopedia of Comics* mener at "det er bare noen få bra ting i Asterix, som dyktig bruk av snakkebobler, tegninger som er rene og klare, og noe genuine morsomme situasjoner, men hoved-temaet er trøttsomt, og Goscinnys endeløse strøm av dårlige ordspill og sjåvenistiske slagside gjør den svært så ubehagelig å lese..."

Rasisme

Til tross for Uderzo flotte tegninger og dens ubestridte opplagsmessige suksess ble den også i Frankrike kritisert. Under den lett-tilgjengelige overflaten i Asterix mener enkelte å kun påvise at Asterix er, og dermed Goscinny, og senere også Uderzo, en nasjonalist, rasist, tilhenger av Carl I. Hagen (eller tilsvarende i de respektive land, som Le Pens i Frankrike og Glistrup i Danmark), kvinnehater og talsmann for de Gaulles imperalisme.

Hvis man skal dempe Asterix mot en del av påstandene, er det vel mer rimelig å si at det er Cæsar som er talsmann for de Gaulle. Den største rasisten i den lille landsbyen er Senilix, men selv han fremtrer mer som en klassisk EU-hater enn som direkte talsmann for rasisme. Han misliker alle som ikke kommer fra hans egen landsby, og som han selv sier: "Jeg har ikke noe imot fremmede. Noen av mine beste venner er fremmede!" Den mest sjåvinistiske nasjonalismen i Asterix er det først og fremst Obelix som fremmer, den figuren som har den minste IQ'en, når han tilstadighet påstår at romerne, goterne, egypterne, briterne etc. er "sprø". Egentlig er det bare han selv som ikke er sprø. Også andre nasjoner har sin egen blanding av egoisme og hjemkjærlighet, som når spaniolene mener at romere (når de blir banket opp) smaker best hjemme i Spania...

Kvinneforakt

Kvinneforakt er et vanskeligere emne, ikke bare i Asterix, men i de fleste tegneserier. I Tintin er kvinner enten totalt fraværende, eller som fryktelige skrålende operahurier (den rollen som Trubadurix har i Asterix, forøvrig en figur som lever alene, men som i motsetningen til Asterix ikke blir ertet for sin ungkarstilstand. Det er to årsaker til det, enten fordi ingen kvinne kan leve sammen med ham på grunn av hans sang, eller fordi "alle" vet at hans seksuelle legning ikke tillater gifte-mål!).

I de første Asterix-utgivelsene var kvinnene også totalt fraværende, noe motbevist med albumet om Kleopatra som det unntaket som bekrefter regelen. Først etter album 15, *Asterix og tvekampen* (La Zizanie, 1970), begynner et skikkelig kvinnegalleri å bli utviklet med at fru Senilix, landsbyens sexbombe dukker opp. Og i *Cæsars gave* (Le Cadeau de César, 1974) får kvinnene for første gangen sitte til bords i den avsluttende festmåltidet. Jo nærmere vår egen tid, med samfunnsdebatt og lov-givning om likestilling i Europa merkes etterhvert også Asterix av kvinner. Serien blir uten tvil rikere av det, men når Uderzo etter Goscinnys død forsøker å ironisere denne samfunnsutviklingen, går det riktig skeivt.. Da Jon Gisle anmeldte album nr. 29, *Damenes inntogsmarsj*, var kon-klusjonen *Fysj og føy!*

". Storyen er korthet følgende: Skalden Trubadurix, som også er landsbyens lærer, går i eksil. I steden skaffes en kvinnelig lærer, en rødstrøpe fra Lutetia (Paris). Hun setter i gang et kvinneopprør i landsbyen. med den følge at at mennene en etter en flytter ut i skogen. Høvdingehustruen Godemine overtar som landsbyens overhode.

Samtidig har romerne funnet på en ny strategi: De har i all hemmelighet satt opp en legion av kvinner som skal angripe landsbyen. De vet nemlig at gallerne med sitt franske galanteri aldri vil slåss mot damer.

Dermed står det kvinner på begge sider av frontlinjen, og så kommer de som perler på en snor, de klisjene som gjør dette albumet til det mest kvinne-fiendtlige Uderzo har prestert. Galler-kvinnene klarer ikke helt å legge av seg den gamle husmorrollen; de lurer på hvordan det går med mennenes deres ute i skogen, og sender varme klær og formaninger til dem. (...) Det som redder landsbyen til slutt, er en kombinasjon av mannlig kløkt og kvinnelig forgjengelighet." *(Jon Gisle, TEGN 1, 1992)*

Albert Uderzo forsvarte seg i et intervju i den engelske avisen *The Guardian* ved å si: –Det er mulig jeg blir seende ut som en gammel reaksjonær, men jeg ønsket å bruke feminister for å sette Asterix i forlegenhet. Han er ikke vant til kvinner, særlig ikke kvinner med sterk personlighet.

Det er mulig at kvinnene hadde en mye mer framtredende og mer likestilt plass i det gamle keltiske sam-funnslivet, sittet i styrende råd og tilogmed også vært stridende. Asterix er tross alt ikke en rendyrket

Fordommene blomstrer i Asterix

JA, JEG FOR MIN DEL HAR NÅ ALLTID LURT PÅ, DENNE ASTERIX! DET ER DA MERKELIG AT EN MANN I HANS ALDER STADIG VEKK ER UGIFT!
HVOR GAMMEL ER HAN EGENTLIG!
JA DET KAN DU S'! MEN MANN, SENILIX, S'ER JO HAN ER ELDRE ENN HAN SER UT TIL!
DA HVA MED HANS UATSKILLELIGE VENN OBELIX? DET STORE DRØGET SOM IKKE TENKER PÅ ANNET ENN MAT! ER HAN NOE Å SAMLE PÅ?

historisk satire, og av dagens kvinner er faktisk en god del hjemmeværende. Det er våre moderne fordommer som Asterix i beste fall parodiserer, men stort sett med elskværdighet. I *Kvinnenes inntogsmarsj* (La rose et le glaive, 1991) demonstrerer Uderzo ulykkeligvis sine fordommer. Og sjelden har en så (tvetydig) kvinnekarakter som i Paris-feministen Maestria blitt fremstilt så hatefullt innledningsvis, for deretter å få en 90 graders omdreining og delta i festmåltiden til slutt (forøvrig sammen med resten av landsbykvinnene). Maestria sies å være et nidportrett av Frankrikes tøffe permierminister Édith Creeson.

Symbolbruk

Egentlig er det underlig at Asterix er blitt så stor som er, og i det hele tatt *kan* leses utenfor Frankrike. Den er spekket med referanser til fransk historie og ikke minst moderne fransk samfunnsliv. Nesten samtlige bifigurer i Asterix er karikaturer av faktiske skikkelser. Selv uten å snakke fransk, eller nøye kjennskap til franske tilstander, kan man under lesningen dekode symboler og figurer, både billedlig som tekstlig, og heller ikke alle er spesifikt franske.

I *Asterix hos Britene* (Astérix chez les Bretons) går det meste av humoren til å gjøre vennlig narr av engelskmennene. Den engelske høvdingen Zebigbos minner vitterlig om den gamle politikeren Winston Churchill? Og når våre venner i Londinium møter historiens første popband Barder (jfr Beatles) er det ikke bare et vitnesbyrd på tegneserien er tegnet og utgitt i 1966. I *Asterix' odyssé* (1981) sender Cæsar antikkens beste spion etter våre venner, og hva er da mer naturlig enn at han er avbildet som James Bond alias Sean Connery. Når våre venner reiser til Belgia, den moderne tegneseriens hjemland, hva er da mer naturlig at man finner en hommage til Belgias store tegneserietegner Hergé med figurene Dupond og Dupont, inkludert deres karakteristiske snakkebobler? Og gamlingen Senilix' unge vakre kone er da vitterlig en lett parodi av Birgitte Bardoe?

At en person er en annen er en kjent lek i moderne tegneserier. Lucky Luke virmler av slike hentydninger og det finnes knapt en italiensk serie hvor ikke siluetten av Corto Maltese kan beskues. Den romerske skatteinnkreveren i *Asterix på skattenjakt* (Astérix et le Chaudron, 1969) er et infamt portrett av høyrepolitikeren Giscard d'Estaing, og i *Obelix & Co* (Obélix et compagnie, 1976) er den entusiastiske romerske økonomen ingen annen enn gaullistlederen Jacques Chirac.

Allegori

Mer elevert er parodiske allegorier, og flere enn økonomer, marxister og samfunnsvitere kan nikke gjenkjennende til handlingsforgangen i *Obelix & Co,* som er en ytterst elegant kortfremstilling i hvordan økonomien og børsen styrer det morderne samfunn. Etter at bautasteiner blir en stadig mer kunstig ettertraktet vare, aksjonerer romerske bausteinhoggere med å stanse importen til Roma ved å sperre hovedvegen med en bautastein. "Når begynte romere å hogge baustastein? spør Cæsar fortvilet. "Når romere begynte å kjøpe dem, " er det lakonske svaret.

At denne handlingen har sitt ekko med omvendt fortegn i en tvist om vin-import mellom Italia og Frankrike, er ikke en betingelse for historien, men gjør den rikere. En gang på begynnelsen av 70-årene stanset franske vinprodusenter bilistene på en hovedveg, og tvang dem til å drikke fransk vin før de fikk kjøre videre. Bare for å bevise at fransk vin var mye bedre en billig, importert italiensk! Av og til er virkeligheten like parodisk som tegneseriene.

Tegningene

Slik kunne man fortsette å ramse opp konkrete koder, men Asterix er ikke bare en unnlatelsessynd for det kulturelle menneske. Den som har hodet over vannet ser kun toppen av isfjellet. Mengden av dybder og topper i Asterix, foruten et udiskutabelt eminemt tegnehåndverk, gjør at serien når ut til liten som stor, skolert som ulærd, og forskjellen i lesegleden er kun akademisk. Det første leseren blir slått av er nettopp

tegneseriehåndverket. Det er ikke bare preget av koselige karikaturer med store neser, men en svært pikant og nitidig ren strek med klassisk skravering.

Figurene opptrer ikke bare i et semihistorisk univers, men i tegneserie-ruter som er tegnet med detaljerikdom og kjærlighet som lyser innbydende i varme farver (som er gjort av andre enn Uderzo, som selv er farveblind). Hver eneste tegning vitner om solid håndverk og av en tegner som ikke forhaster seg. Uderzo har evnen til å ladde hvert eneste bilde til ytterst for komisk effekt.

Om Uderzo besitter en enestående treffsikkerhet i behandlingen av komiske situasjoner, som stundom er satiriske, andre ganger parodiske, dveler han ofte med storslagne miljøtegninger som marker serien over det meste i sin genre. Arkitekturtegningene er imponerende i sin detaljerikdom og pertentlighet, og blir ikke stående som sære paranteser, men utvider og utvikler serien i en slags widescreen panarama-effekt.

Uderzo er den i vår tid som har gitt oss vår visuelle forestilling om hvordan livet i antikken var, en nusselig forestilling kanskje, men dog bestemmende på vår oppfatning om hvordan det tidlige Paris og Roma så ut ned til den typiske galliske husbankvilla. Stundom er kanskje likevel ikke et panorama over en by, en gate eller et palass et vitnesbyrd på at alt er suget fra tegnerens eget bryst. I den siste fortellingen hvor Asterix, Obelix og Trubadurix reiser på et flyvende teppe til India, har de en rask svingtur innom Akropolis i Athen. Tegningen som fyller en halv side er en fotostatkopi fra en generell arkitekturbok. Men slik innrømmelser fratar ikke Uderzo hans storhet, det bare menneskliggjør ham.

Andre ganger kan han forlate komediens idyll for tegninger som maner alvor inn i fortellingen, slik hans dystre skraveringer av interiører i Korsika-albumet til uhyggen i de dekandente romerske orgiene, inkludert snikmord via forgiftning, i Alpe-albumet. Det er i det siste de glitrende og bevingende ord om at "En orgie for én person er skjære nonsens!" sies (på side 18).

Romerne

Mange har undret seg over hva man skal mene om romerne, og dermed om Asterix som sådann. Er det det bare en voldlig tegneserie, eller er volden bare et ufarlig og parodisk sportshandling, et nødvendig overgangsfenomen for drive fram handlingen? Er gallerne og romerne å se på som en allegori på den siste verdenskrig, hvor romerne er tyske nazister og gallerne den franske motstandsbevegelsen?

En annen teori betrakter romerne som den sentralistiske makt i Frankrike av dag, anskuliggjort gjennom Paris, og at gallerne er landsbygda, anskueliggjort gjennom den kulturelle motstanden i Bretagne. Til syvende siste kan da romerne være oss selv, nemlig framdrifts- og utviklingstanken i et maoderne samfunn, og at den lille landsbyen, omringet av fiender, er status que, drømmen om fortiden og at tingenes tilstand bør forbli som de er.

En viktig grunn til Asterix' europeiske suksess er at gallernes besøk i sin nærmeste EU-land. Asterix har lært spaniolene tyrefekting, sveitserne fjellklartring i Alpene, deltatt i de olympiske leker i Hellas (og tatt for doping), spist villsvin med belgierne, skapt borgerkrig i Tyskland, vært innom Roma et par ganger, fulgt syklistene rute i Tour de France, og tilogmed oppdaget Amerika like før Leif Eriksson i det som kanskje er det beste Asterix-albumet noensinne, (La Grande Traversée, 1975).

Asterix' død?

Med årene etter Goscinnys død har Uderzo maktet å føre arven videre, til tross for populærmyten om at Asterix er forfatterens verk. Ikke alle av Uderzos soloalbum er likevel på høyden, men de beste er det, som *Asterix & Sønn* (Le Files d'Asterix, 1983) og *Asterix' Odyssé* (1981). I det sistnevnte ærer tegneren sin gamle kamerat med å gi hans portrett til den vennlige jøden Saul, som karakteristisk nok er skriver.

I de siste årene har Uderzo vært plaget av dårlig rygg og fått hjelp av sin sønn med tegningene, men suspekte katolske eierinteresser i forlagsryggen (og dermed grunnen til at Asterix aldri har tort å spøke med religion!) har det blitt sådd tvil om Asterix videre liv. Det ble meldt om at kommende album er det aller siste, men i skrivende stund er det uvisst. Uansett er de knappe tredve album som hittil er utgitt mer enn nok til gi sentral plass i tegneseriehistorien. Vel blåst.

Mennene bak Asterix

Tegneserien **Asterix** *var hjertebarnet til fransk tegneserieindustris grand old mann René Goscinny, som døde så altfor tidlig i 1977 av overanstrengelse og altfor mange franske sigaretter uten filter.*

Goscinny som selv starter opp som tegner, men rendyrket seg selv og siden blitt berømt som redaktør og ikke minst som manusforfatter til en hel generasjon franske serier.

Goscinny

René Goscinny ble født i Paris i 1926, men som toåring emigrerte foreldrene til Argentina og lille René vokste opp Buenos Aires. Som mange barn fikk han en kjærlighet til tegneserier. En kort tid etter gymnaset jobbet han som bokholder. Som nittenåring kom han i 1945 til USA hvor han ble fram til begynnelsen av femtiårene. Han hadde en onkel her og en hemmelig drøm å bli tegner for Walt Disney. I etterkrigstidens Amerika gikk han lenge arbeidsløs, hadde noen småjobber, men fikk til slutt jobb blant annet som tegner i tegnestudioet til magasinet MAD. I det samme ateliér arbeidet andre serietegnere som på den tiden sto på høyden av sin kreativitet; bl.a. Kurtzmann, Elder, og Severin. Det var i dette miljøet den lille, runde hyperaktive franskmann fikk sine første grunnleggende kunnskaper om tegne-serieskaperi.

Noe selvstendig eller betydelig arbeid for bladet fikk han aldri gjøre. Man kan tenke seg at de langt eldre og mer etablert amerikanske tegnerne i beste fall bare var vennlig overbærende for den unge utenlandske nybegynneren. Langt mer likestilt kunne han være sammen med den tre år eldre belgieren Maurice de Bevere, bedre kjent som tegneren Morris bak en annen fransk tegneseriesuksess, western-komedien *Lucky Luke*.

Møte i USA

Morris reiste til USA i 1948, sammen med Franquin (senere kjent for henholdsvis *Sprint*, *Viggo* og *Spiralis*) og Joseph Gillain alias Jijé (med bl.a. *Jerry Spring* og *Jaktfalkene*). Jijé var lederen for gruppen av reisende, og overarbeid og utslitt etter å ha bortimot produsert seriebladet *Spirou* alene siden 1939. Trioen reiste rundt på det nordamerikanske kontinentet, fra New York til California, fra Canada til Mexico til de returnert i 1954.

Goscinny oppsøkte Jijé under USA-besøket, og det var sistnevnte som koblet ham sammen med Morris i 1949. Morris hadde nettopp begynt sin karriere, med den første serien publisert i årsheftet *L'almanache de Spirou* i 1947. Noe umiddelbart samarbeid skjedde ikke, Goscinny så på seg selv som en tegner. Han ble på denne tiden beskrevet som en vennlig og dannet mann, men som en liten av en spøkefugl som likte å spille klovn og vekke oppmerksomhet. Når han samtidig var ganske sjenert, som klovner ofte er, var tegneserien et ideelt uttrykksform.

Da Goscinny forlot USA i 1954 til fordel for Belgia begynte han å tegne sin egen serie om en humoristisk detektiv, og selv om den ikke var spesielt godt tegnet ble den likevel publisert i flere belgiske aviser. Da han traff en unge tegner av italiensk herkomst, Albert Uderzo, gikk han inn i et samarbeid med den høye, noe skye tegneren. Uderzo skulle tegne tegningene, så skulle Goscinny ta seg av alt annet, særlig manusene. Snart var Uderzo ikke den eneste han skrev for. I 1955 skrev han *Skinner over prærien* for sin gamle venn Morris med figuren Lucky Luke. Samarbeidet med Morris ble en suksess, både for salget som for serien selv. Goscinny fulgte opp Morris' sans for historisme i serien med et vel av pariodiske historiske figurer som brødrene Dalton med hver sin spsifikke personlighet.

Når Goscinny først var i gang, var han ustoppelig. Han skrev manus for en mengde andre serier i bladet Spirou, fra *Blondin et Cirage* til *Jerry Spring*, men også for andre publikasjoner. Han skapte den novellistiske tegneserien om *Iznogood* for tegneren Tavery, om den lille onde storvisiren som vil være kalif i steden for kalifen, hvor Goscinny eksellerer over det temaet som han likte best, nemlig å dyrke komiske variasjoner over gjentagelser.

Uderzo

Signaturen *Uderzo* dukket første gangen opp i det franske seriemagasinet *Clic Clac Images*, siden også som tegner av superhelter i amerikanske blader, bl.a. *Captain Marvel Jr.* Unge Albert ble født i Italia i 1927, men kom til Frankrike som barn og flyttet til Paris i 1945. Før han slo igjennom for alvor hadde han en rekke mindre kjente og mindre modne serier bak seg, som *Prince Rollin Belloy* og *Tom et Nelly*. Han gjorde Jaktfalkene (*Tanguy et Laverdure*), en serie om tøffe flygere i jetfly, sammen med den produktive, og forhenværende juss-studenten Jean-Michel Charlier. Samarbeidet i trekanten Uderzo, Goscinny og Charlier ble en institusjon i fransk serieindustri i løpet av femtiårene.

I 1958 skapte han den humoristiske indianerserien *Ompa-pa* (*Oumpah Pah le Peau-Rouge*) sammen med Goscinny. Både tegnestilen og fortellermåten var den samme som skulle komme i parets storsuksess Asterix, men om Ompa-pa manglet noe, så var det samme rike galleriet av etablerte bifigurer som f.eks. Goscinny hadde dannet for Lucky Luke. Ompa-pa var en gigantisk, råsterk, og noe naiv indianer som sto på franskmennenes side under Frankrikes kortlivede forsøk på å kolonisere Amerika. Hans sidekick var en tynn, klossete fransk offiser. Serien var veltegnet og et godt varsel om den kommende serien som virkelig skulle forløse forfatter og tegner.

Trekløveret startet sitt eget foretak, det ukentlige seriebladet *Pilote* i 1959. Pilote var på mange måter det første generasjonsopprøret i fransk seriemiljø. Det ble senere solgt til Edition Dargaud. Da Goscinny fikk stadig større inntekter etterhvert som hans utallige serier ble trykt i øst og vest, kjøpte han aksjer i forlaget og ble dermed bestemmende for hva tegneserier i Frankrike var gjennom et tyvetalls år. I 1967 ble han æret av den franske kulturministeren André Malraux som Chevalier av Kunsten. Først i 1974 oppga han sin eneveldige makt i Pilote, men da var også fransk serieliv i ferd med å bli redefinert av en ny generasjon.

Allerde året etter Ompa-pa fikk en ny serie sin debut, en semihistorisk serie om en liten hissig og smart galler med navn etter det ubetydelige typografisk tegnet asterisk,*, som gjerne benyttes for fotnoter. Asterix skulle snart ta all tid. Jaktfalkene ble overtatt av andre mens Ompa-pa rett og slett ble nedlagt etter en håndfull album.

Asterix som suksess er historisk (se hovedartikkel) og noe av dens betydning kan beskues i en egen underholdningspark, Parc Astérix, utenfor Paris som ble innviet i 1989. Da den første franske satelitten ble sendt opp høsten 1965, var den 42 kg tunge saken offisielt døpt A-1, etter Armée, numéro 1, men for alle andre, inkludert personaltet på den franske romsentralen, var det allmene navnet Astérix. Siden navnet til den lille galleren med bartene betyr "stjerne", var det ganske treffende. Stjerne har han siden vært.

Hvem er gallerne?

Kelterne tilhørte for to tusen år siden ett av tre store europeiske oldtidsspråk, sammen med gresk og latin, men har i årenes løp forfalt til en ubetydelighet i våre dager.

Kelterne har blitt lettere enn andre assimilert i andre folkegrupper.

Grekerne omtalte dem som *keltoi*, og de fantes fra vest til øst i Europa. Den dag i dag gjenfinner man keltiske stedsnavn i Mellom-Europa. Det klassiske navnet på Sveits, Helvetia, er et keltisk ord.

Julius Cæsar (som i år blir gjenutgitt på norsk) beskrev i sin "Krigen mot gallerne" Gallia som et land bebodd av tre folk; gallere (*celtae*) belgere (*belgae*) og aquitanere. Både gallere og belgere snakket keltisk. Cæsar skriver i store ordlag hvor dyktige og stridsvillige disse var, for deretter å konkludere med at han slo dem alle! Goscinny og Uderzos "Asterix" er på mange måter et polemisk motskrift til Cæsars "De bello Gallico".

I løpet av den samme ekspansjonsperioden i årene 1000-500 f.Kr. kom de første keltere til De britiske øyer og så lang sør som til Nord-Italia, og så langt øst som til Svartehavet.

Hellenerne, som hadde god kontakt med keltere, betraktet dem som mer høytstående barbarer. Aleksander den Store, som var imponert av deres kampvilje og mangel på frykt i strid, spurte en keltisk høvding om hva de fryktet aller mest. Svaret skulle ha vært: "At himmelen faller ned over våre hoder." Lyder det kjent?

De galliske keltere var fryktede krigere, og i år 390 f.Kr. rykket de inn i selveste Roma. Men med tiden mistet romerne respekten for kelternes *furor*, den brøling, skriking og raseri som fulgte kelterne i strid. Kelterne var også et fremragende hestefolk, og romerne lærte adskillig av dem. Nesten alle latinske betegnelser på kjøretøyer er av keltisk opprinnelse, f.eks. *carrus*, en firehjuls vogn, videre til engelske *car* og norske *kjerre*.

Kelterene måtte etterhvert vike for romerne fra syd og de germanske stammene fra nord. På de britiske øyene overlevde de delvis den romerske besettelsen, men bukket under av germanske (angelsaksiske) stammer, unntatt på isolerte steder, som Irland, Wales og nordlige Skottland. I Frankrike, som i resten av Europa, gikk det keltiske språket hurtig til grunne som selvstendig enhet. Det moderne fransk, som ble normert på 1600-tallet, er dannet av rester av keltisk, store deler germansk innflytelse, men mesteparten er av folkelig vulgærlatin.

Asterix' tapre kamp var altså forgjeves. Den lille landsbyen bukket under til slutt for de romerske legionærer, og galliske keltere ble utryddet i Frankrike. Likevel finnes det en språklig minoritet i dagens Bretagne som snakker keltisk. Hvordan er det mulig?

De er faktisk Asterix' slektninger, men enda lengre ute. De er utvandrete engelskmenn. Den keltiske befolkningen på Syd-England manglet den naturlige beskyttelsen som deres brødre i Wales hadde da angelsakserne gjorde sine erobringer. Mange flyktet over havet, såpass mange at det keltiske språket ble nyetablert på det europeiske fastlandet. Det moderne bretonsk stammer altså fra kornisk (fra Cornwell i Syd-England) og dermed fra britisk-keltisk.

I en tidligere artikkel, *Asterix er fra Bretagne* (TEGN 5/1987) nevner vi Asterix som symbolet på ur-franskmannen. Den som er gjenværende av det opprinnelige ur-franske er altså en slags utvandret engelskmann. Asterix med *stiff upper lip*...

Kilde: Victor Stevenson: Ordenes historie, Grøndahl 1985

Finn Bjørklid

Hipp, hipp, hurra!

35 år er ingen alder for den som har et godt humør og en styrkedrikk å støtte seg til. Asterix og de mange vennene hans ved godt mot - klar til atter en gang å latterliggjøre okkupantene, om det trengs.

Asterix og gallerlandsbyen feirer 35-årsjubileet i gode venners lag. Alle koser seg og slår seg løs - så å si.

Asterix er et typisk europeisk fenomen, som med sin ironiske dobbelt-tydige humor tar utgangspunkt i europeiske seder og skikker, og ikke minst i den europeiske historien. Serien har blitt uendelig populær, og det i så kulturelt forskjellige land som Finland, Tyrkia og Brasil. På verdensbasis oversettes den til f.eks. hindi, koreansk, esperanto og sågar til latin, og har solgt i et antall på godt 220 millioner eksemplarer. Bare her i Norge er det solgt fire millioner album - det vil si nesten et pr innbygger.

FRAM FRA GLEMSELEN

En varm augustdag i 1959, få måneder før første nummer av bladet Pilote skulle komme ut, satt to unge menn, Renè Goscinny og Albert Uderzo med fulle askebegre, en tom pastisflaske og tomme hoder på et værelse i Paris. De hadde et problem. De siste månedene hadde de jobbet med en tegneserie om en kjent fransk figur, reven Reinike, og nå, kort før deadline, hører de fra en venn, at en annen tegner nettopp har kommet ut med en serie om samme Reinike. Nå var gode dyr råtne. De forsøkte seg på en brainstorm. "Gå igjennom de store historiske epokene", foreslo Goscinny. Uderzo begynte i steinalderen og arbeidet seg oppover. Da han kom til gallertiden, sa Goscinny stopp: "Var det noe?" De rotet i hjernenes historiske avdelinger og langsomt dukket gammel skolelærdom om den store galliske hærfører Vercingetorix og hans opprør mot romerne fram fra glemselen. De grep tak i ham og med utgangspunkt i romernes store seier over Vercingetorix og hans hær i Alesia i år 52 f.Kr. begynte de å bygge opp kulissene, scenariet og figurene. Som en hedersbevisning til den eneste ekte galler de husket fra historien, bestemte de at alle seriens gallere skulle få navn som endte på -ix.

FRAM FRA FANTASIEN

Uderzo mente at hovedpersonen måtte være en stor bredskuldret muskelmann. Men Goscinny mente tvert om. En liten harmløs nips av en antihelt, det var saken. Etter mye diskusjon og mange forsøk på tegneblokken, dukket han fram: Liten (bortsett fra nesen), med arrig snurrebart, hjelm med vinger og et lite sverd ved siden. Og navnet, bestemte de lurt, måtte begynne med A. De ville ha ham forrest på bokhyller, i kataloger og andre steder hvor man kunne tenkes å plassere noe alfabetisk.

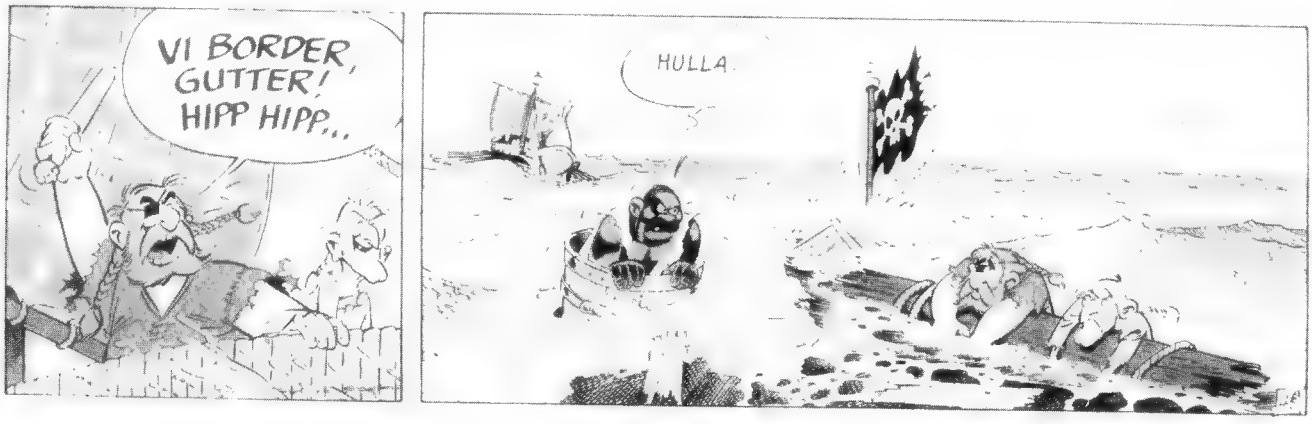

Asterisken (*) - den lille stjernen man anvender til fotnoter - fikk den ære å legge navn til det som med tiden ble en superstar i tegneserieverdenen.

Den lille, glupe, oppfinnsomme Asterix trengte en motvekt. Stor, snill og godmodig, men naiv, med fletter og et sløvt blikk, dukket Obelix fram på papiret. Det sløve blikket forsvant dog i senere historier samtidig med at et par fysiske forandringer ble foretatt - den runde, 'bløte' Obelix, som vi kjenner ham nå, dukket i stedet fram.

Landsbyen skulle plasseres. Goscinny ville ha den ved havet så det var lettere å sende beboerne ut å reise - og Uderzo kjente Bretagne etter et langt opphold under krigen. Så slik ble det.

Dernest oppfant de kanskje det viktigste. Det, som skulle oppveie hele den romerske hærs enorme styrke og seiersgang, det som skulle bringe Asterix og Obelix ut på så mange eventyr. De oppfant styrkedrikken. Nei, de oppfant Miraculix, trollmann og druide, som til gjengjeld fant opp styrkedråpene, som gir overmenneskelige krefter til den som drikker dem. Asterix og hans venner fikk liv og røre, og så dagens lys første gang d. 29. oktober 1959 i magasinet "Pilote".

DEN FØRSTE MILLIONEN

Forlaget Dargaud utga i 1961 det første Asterix-albumet "Asterix le gaulois" (Asterix og hans tapre gallere) i et opplag på godt 10 000 stykker. Det ble solgt 6 000. Andre album "La serpe d'Or" (Asterix og styrkedråpene) solgte det dobbelte, og deretter steg salgstallene raskt. "Asterix som gladiator" ble i 1964 utgitt i 150 000 og "Asterix - Gallia rundt" solgte i 300 000. Goscinny og Uderzo hadde inntil da hatt store problemer med å overbevise forlaget om at opplagene var for små, og at interesserte hadde vansker med å oppspore de album de ønsket å få fatt i. Forlaget ble overbevist. Neste opplag ble fordoblet igjen og i 1967 krysset Asterix milliongrensen. Tross høye salgstall var det først sommeren 1965 at Goscinny plutselig forsto for alvor at noe var på gang.

Han forteller at han satt på stranden og hørte folk diskutere Asterix og Obelix og snakket om 'de sprø romerne'. Og hans største overraskelse var at det var voksne folk han hørte det fra. Snart var Asterix og co. hele Frankrikes yndlinger og det var en helt naturlig sak da president de Gaulle i slutten av 1965 navnga Frankrikes første satellitt etter den lille tegneseriehelten. Asterix- toget var i full fart.

Selv om Goscinny og Uderzo ikke hadde planlagt det slik, så hadde Asterix-suksessen ført med seg at tegneserier nå var blitt noe annet og mer enn kun for barn. Tegneserier var blitt stuerene og kunne ligge framme på sofabordet, selv hos barnløse. I visse intellektuelle kretser var man ikke "in" om man ikke kunne være med på å diskutere og analysere den sist utkomne Asterix.

FARGERIK LANDSBY

Asterix, liten og glup og Obelix, stor, naiv og med evige krefter fordi han falt i styrkedrikken som liten, er en klassisk komikerduo hvor Asterix med fornuften spiller ballen opp til Obelix, som så gir saken sin helt personlige vri: Obelix klager over fullstappet mage. Asterix

Over:
Gjenkjennelsens glede er - helt på vår side, får vi tro.

Under:
Sophus Antabus ("Romernes skrekk", er en av de mange fine karakterene som vi finner som engangsforeteelser rundt i Asterix-fortellingene.

Til høyre: *Cæsar har stadige problemer med sine legionærer - og sine sitater.*

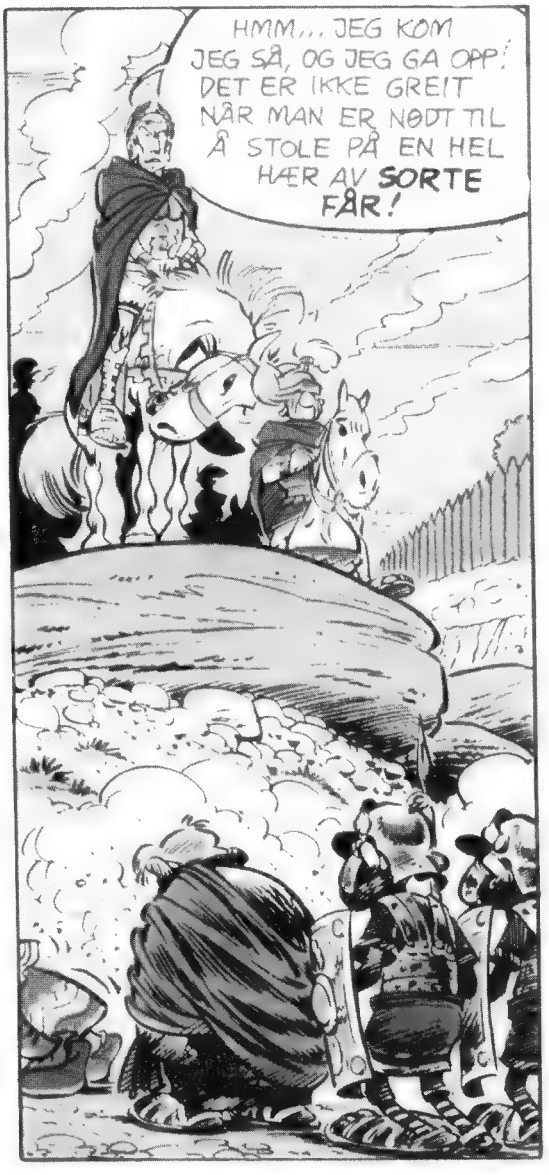

Under: *Hobbysadisten Aramix har et godt øye til den stakkars Trubadurix og hans musikalske utfoldelser.*

formaner: "Du vet godt at blåskjell spises som nøtter - uten skall!" Obelix: "Men jeg spiser nøtter som blåskjell - med skall!"

Rundt de to (og hunden Idefix, ikke å forglemme) er det et pulserende mylder av herlige og fargerike personligheter. Druiden Miraculix, klok og verdig. Majestix som enstemmig ble valgt til høvding av sin forgjenger - og far, og ikke har sansen for nymotens ideer som demokratiske valg. Hans kone Godemine som står bak sin mann last og brast, og støtter og styrer ham med fast og sikker hånd når hans status blir truet. Trubadurix, som er sanger/musiker/skald og punchingball med en aldri sviktende drøm om det store gjennombrudd - selv om landsbyfellene har dårlig gehør og med alle midler gjør sitt for å holde ham nede - praktisk talt. Verst her er smeden Armamix, hobbysadist og alltid klar med en ondskapsfull og sarkastisk sidebemerkning til en og hver. Især til fiskehandleren Hermetix, som har et eget ømt forhold til sine kjære fisker og deres lukt, men ikke betenker seg et sekund før han sender selv samme av sted i nakken på en dårlig bemerkning.

De "onde" i historiene er som oftest de romerske legionærer, hvor de menige er småteite feiginger, offiserene er maktgale og sleipe, og sjefen sjøl, Cæsar, er en forfengelig og sjølopptatt diktator hvis største problem er å finne på historiske sitater. Som en adjutant bekymret hvisker til en kollega, etter at Cæsar opphisset har sagt den lite historiske setningen Dra til sjøs!: "De har snakket om det i Rom også: Sitatene hans er ikke lenger hva de engang var!"

GJENKJENNELSENS GLEDE

Asterix er preget av det forutsigbare. Vi vet at alle historier starter med stabilitet og trygghet i den lille gallerlandsbyen. Deretter får landsbyboerne et problem med bakgrunn i de sprø romerne, eller et lite folk ett eller annet sted i den romerske verden har problemer med overmakten og trenger hjelp. Og Asterix, Obelix og styrkedråpene ordner opp hver gang. Etter 42 sider er romerne blitt litt mer fargestrålende med deres blåveiser og blodrøde neser, og Obelix har fått et par dusin romerske hjelmer til sin samling. I forbifarten har vennene våre hatt et kort møte med den alltid uheldige sjørøvergjengen, et møte som sørger for at den lokale skipsbygningsindustrien har nok å sette fingrene i. Deretter slutter alt trygt og godt med festmåltidet hjemme rundt bålet (og Trubadurix hengende i treet). Hermed understrekes at det ikke er spenningen det legges vekt på i eventyrene.

For Asterix er eventyret. Som hos Asbjørnsen og Moe finner vi det godes kamp mot og seier over det onde (om enn seieren består i å le sist!) - Og som i eventyrene hvor alt gjentas minst tre ganger er gjentakelsen en av hovedingrediensene hos Asterix. Gjentakelsene hjelper til å gjøre historiene oversiktlige, ikke minst for de yngre leserne, og gjentakelsenes små finurlige variasjoner er til stor fornøyelse for de større og grunnlaget for det meste av humoren i disse

historiene. Gjenkjennelsens glede er en av grunnpilarene i fortellerkunsten, og den spiller Goscinny og Uderzo på med virtuositet og sjarm.

Men de to bakmennenes genialitet viser seg for alvor i måten de sjonglerer med humoren på i forskjellige nivå. Nivåer som gjør at jo eldre du blir (vel å merke med en viss barnslighet i behold), jo flere (historie-)bøker du leser, jo mer sans for språkets spissfindigheter du får, og jo mer evne til å oppdage og påskjønne små egentlig uvesentlige tegnede eller skrevne detaljer, jo flere små og store latterklukk henter du ut av disse albumene.

Makkerparret Goscinny og Uderzos evne til gjennom anakronismer å ta opp nåtidige ideer, problemer og trender og trekke fram absurditeten i disse, samt deres yppige bruk av ordspill og sitater (noe som krever en flink oversetter) appellerer også først og fremst til det voksne publikum.

DEN SOM LER SIST...

Samspillet mellom forfatteren Renè Goscinny og tegneren Albert Uderzo var grunnlaget for det bra resultatet. De forsto hverandre, hadde samme sprudlende form for humor og samme syn på livet. De var enige om å bruke den lille manns avmakt overfor en sentralisert samfunns- oppbygning basert på makt og begjær, hans ønske om å frigjøre seg fra okkupasjon og autoriteter og hans drøm om å nedkjempe den mektige overherredømme, som hovedhjørnestenen for hele seriens oppbygning. Selv om historiene er lagt til år 52 f.Kr., er parallellene til vår egen tid så mange at nåtidsmennesket ser sine egne frustrasjoner og avmaktsfølelser illustrert og når man ler er det langt på vei våre egne politikere, byråkrater og uniformerte maktmennesker vi ler av.

Da Goscinny i 1977 plutselig døde, gikk de fleste ut ifra at man hadde lest det siste Asterix. Men etter en stund bestemte Uderzo seg for å fortsette på egen hånd - og det 25. album (Borgerkrigen) ble en stor suksess. Det viste at Asterix fortjente å leve videre, tross en merkbar mangel på språklige finesser og de mer delikate detaljer.

Fem album har Uderzo lagd på egen hånd. Og bortsett fra det 29. (Damenes inntogsmarsj) som av en del har blitt kritisert for sitt kvinnesyn, har det vært enighet om at Uderzo har kommet fra sitt forfatterarbeide med rimelig bra ståkarakter. Likevel er det ingen tvil om at Asterix storhetstid er perioden fra midten av sekstitallet, hvor serien er kjørt inn og har funnet sin form, og fram til Goscinnys død i 1977. Etter artikkelforfatterens ringe mening med "Asterix og Vikingene" (nr 3 fra 1966) og "Asterix oppdager Amerika" (nr 22 fra 1975) som et par av de beste. Men hver og en har sine yndlinger, sine episoder og sine dialoger som står prentet fast i hukommelsen, og når likesinnede møtes går "husker du?"erne på kryss og tvers: "-da gammelosten eksploderte"...eller "det antiteatralske teater"...eller "stars-and-stripes-indianeren" osv.

Asterix er for alle. Han følger deg fra vugge (nesten) og til grav uten at du går lei, og du kan lese hver enkel fortelling som en streit og enkel historie eller rote etter intellektuelle spissfindigheter, alt etter lyst og behov. Verden hadde sikkert overlevd om serien hadde stoppet med de 29 album vi har fått til nå. Men om Asterix får kjempe for sjølråderett og mot okkupanter, og ikke minst mot byråkrati, korrupte maktmennesker og urettferdighet en stund til og dermed gir oss enda mer å le av, er det ventetiden verdt. Uansett hvor lenge Uderzo trenger på seg for å få bitterheten på avstand og få latteren fram.

For husk: Den som ler sist...

Også våre frykløse forfedre, vikingene, har vært på besøk i den lille gallerlandsbyen - se jeg

Under: Et forsøk på Asterix-index, første del den som vil. I tillegg har det kommet bl.a. billedbøker

Asterix-index (hentet fraNTI spesialindex nr. 1)

År	*Norsk tittel*	*Nor. nr.*	*Nor. år*	*I Tempo*
1961	Asterix og hans tapre gallere	Nr 1.	1969	(1977)
1962	Asterix og styrkedråpene	Nr. 10	1973	(1970)
1963	Asterix og goterne	Nr. 9	1973	(1970)
1964	Asterix som gladiator	Nr. 11	1973	(1970/71)
1965	Gallia rundt	Nr. 12	1974	(1971)
1965	Asterix og Kleopatra	Nr. 2	1969	(1968)
1965	Tvekampen	Nr. 4	1970	(1968/69)
1966	Asterix hos britene	Nr. 5	1971	(1968)
1966	Asterix og vikingene	Nr. 3	1970	(1969)
1967	I Keiserens klær	Nr. 6	1971	(1969)
1968	Romernes skrekk	Nr. 7	1972	(1969/70)
1968	Olympisk mester	Nr. 8	1972	(1972)
1969	Asterix på skattejakt	Nr. 13	1974	(1971/72)
1969	Asterix i Spania	Nr. 14	1974	(1972/73)
1970	Brann i Rosenes leir	Nr. 15	1975	(1973)
1970	Asterix i Alpene	Nr. 16	1975	(1973)
1971	Byplanleggeren	Nr. 17	1976	(1973/74)
1972	Cæsars laurbær	Nr. 18	1976	(1974)
1972	Spåmannen	Nr. 19	1977	(1975)
1973	Asterix på Korsika	Nr. 20	1977	
1974	Keiserens gave	Nr. 21	1977	
1975	Asterix oppdager Amerika	Nr. 22	1978	(1977/78)
1976	Obelix & Co	Nr. 23	1978	(1978)
1979	Styrkeprøven	Nr. 24	1979	(1979)
1980	Borgerkrigen	Nr. 25	1981	
1981	Asterix' Odyssé	Nr. 26	1982	
1983	Asterix & sønn	Nr. 27	1984	
1987	Det flygende teppet	Nr. 28	1987	
1991	Damenes inntogsmarsj	Nr. 29	1991	

Visste du
- at «Det flyvende teppet» (Asterix nr. 28) ble den største tegneserien i originalutgave i fransk forlagshistorie når den kom i 1987, med et førsteopplag på 2 millioner

- at Goscinny har blitt kalt de Gaulles propagandaminister?

- at sitatet «Ils sont fous ces Romains» («Romerne er sprø», fra en scene i bokstavelig talt i Asterix på skattejakt, er det mest kjente sitatet fra Asterix?

- at det første albumet etter 15 år alene hadde solgt 22 millioner?

- at Goscinny allerede i 1965 skrev historien om hvordan Obelix falt gryta med styrkedrapene som liten, men at den først ble utgitt 1989?

ASTERIX I RETTEN

For et knapt år siden la Albert Uderzo og arvingene til Renè Goscinny sak an mot forlaget Dargaud med krav om at forlaget skulle fratas rettighetene til de første Asterix eventyr. Et krav som var begrunnet med mislighold av rettighetene og "tilsløring" av visse overskudd for de første 24 album. I den administrative domstolen som behandlet saken, ble Dargaud idømt en bot på nærmere 5 mill. franc og mistet forlagsrettighetene til Asterix. Dette var et hardt slag for forlaget hvor Asterix-utgielsene nærmest er grunnlaget for forlagets eksistens. Dargaud er en del av det store katolske mediekartellet Groupe Ampère, som alene på sitt distribusjonsselskap Dourdan ville miste nærmere 50% av omsetningen ved tapet av Asterix.

Groupe Ampère, ble startet av den 77-årige Rèmy Montagne etter Pave Johannes Paul II 's besøk i Frankrike i 1980. De var begge enige om at forfall og umoral rådde i det fryktelige mediet 'tegneserier' og den rike, ultra-konservative Montagne så det som sitt kall å gjøre noe med denne umoralen. Groupe Amperère begynte i det stille å kjøpe opp forlag og sitter idag på sannsynligvis mellom femten og tyve forlag i Mellom-Europa. Kanskje mer. Tallene er usikre fordi Groupe Ampère opererer effektiv og ikke minst diskret. Utover Montagne vet man at Michelin(-dekk)-selskapet, banken Sociètè Gènèrale, samt et større forsikringsselskap er blant aksjehaverne, ellers hersker det en del usikkerhet om hvem som er med i kartellet. Men at det er mektige folk og institusjoner inne i bildet hersker det liten tvil om.

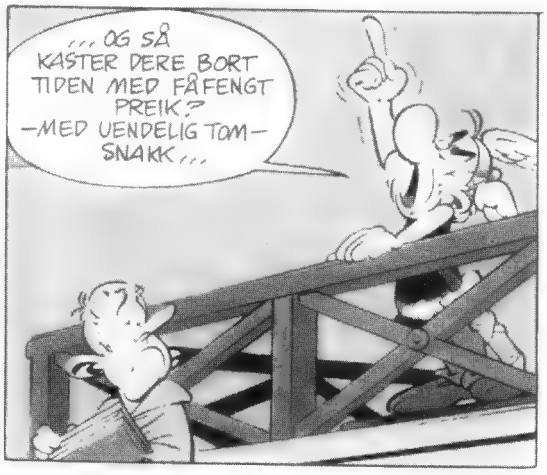

Etter nederlaget ved den administrative domstolen, anket Groupe Ampère dommen. Appelldomstolen fant ikke nevneverdige nye argumenter i forholdet. Likevel omstøtte den dommen og plutselig sto Albert Uderzo og arvingene til Renè Goscinny som taperne i det som begynte å minne om et politisk grisespill. I krokene snakket man om press på dommerne fra høyere hold og med Groupe Ampères forretningsbekjentskapskrets og med gruppens forbindelser inn i regjeringsbyggets korridorer, kan det neppe utelukkes.

Det er i lyset fra denne appelldommen man skal se Albert Uderzos frustrasjon og bitre uttalelse i juni om at han ikke ønsket å tegne flere Asterix-historier. Men etter en betenkningstid synes han å ha angret på sin definitive uttalelse, selv om bitterheten nok sitter igjen.

Kurt Østergaard

IKKE SLUTT PÅ ASTERIX

Det er absolutt ikke slutt på Asterix, skal vi tro Svein Erik Søland fra Hjemmet. Og det skal vi. Til høyre fra hyllest-albumet i anledning Asterix sitt 35-års markering, som altså ikke kan på norsk, selv om Asterix feirer 25 år som egen serie i Norge

Fra flere hold har det blitt slått stort opp at Asterix-tegneren Albert Uderzo har tegnet sitt siste Asterix-album.

- Dette er absolutt en forhastet slutning, fastslår Svein Erik Søland fra Hjemmet og forklarer at det bunner i en uttalelse som Uderzo kom med i begynnelsen av juni måned, men som han kort etter dementerte. Heller ikke kommer det et album ut nå i oktober, som det også har blitt påstått. Faktisk har Uderzo ikke startet på eller utarbeidet noen konkrete planer om et nytt album i det hele tatt. Men at det kommer flere Asterix-historier finner jeg ytterst sannsynlig, sier Søland, som nylig snakket med samme Uderzo i telefonen.

I forbindelse med 35-års jubileet blir det blant annet i Frankrike og Tyskland gitt ut en "Hommage Asterix" til ære for Asterix, som forskjellige franske tegnere har gitt sine bidrag til. Men Hjemmet har ingen umiddelbare planer om å gi ut dette album. Også et filmalbum, lagd over historien til en ny Asterix-tegnefilm som har premiere i høst, er på trappene, men først ut på nyåret.

Hovedserien i dette nummeret av TEGN er laget av Lars Opsahl, og er en fri bearbeidelse av en novelle av Ingvar Ambjørnsen. Tegneserien ble laget som hovedoppgave på Kunst og Håndverkskolen i Oslo. I tillegg til den praktiske delen (tegneserien) besto oppgaven av en teoretisk del omkring film og tegneserier. Denne bringer vi et avsnitt fra i dette nummer, og vi regner med å komme tilbake med flere avsnitt i senere nummer.

Om Lars er det ellers å si at han er 27 år og opprinnelig kommer fra Ytre Rælingen. Som bakgrunn har han vanlig allmennfag, grunnkurs på Sogn Grafisk, tegne og malekurs på friundervisningen og altså gjennomført Kunst og Håndverkskolen. Han ser for seg en framtid som illustratør, og så eventuelt å drive med serier ved siden av. Som inspirasjonskilder nevner han spesielt typiske svart/hvitt-kontrastserier så som Hugo Pratts Corto Maltese, Millers Sin City og Jaime Hernandez. Dave McCean nevnes også som en stor inspirasjonskilde

I «Dealeren som kom for sent til middag» har han brukt scraperboard, en teknikk som han har meget sans for, men som er ganske uvanlig i tegneserier. Ellers har han lagt vekt på å få til en filmatisk fortellerstil i tråd med momentene i den teoretiske delen.

Først ut i dette nummerets Kraftig Kost er Råkkenråll av Roy Søbstad. Roy er 23 år og en av ildsjelene bak Fantazine. Han er bosatt i Kristiansand og har fullført toårig Visuell kommunikasjon og holder for tida på med ex-phil. Råkkenråll viser en dreining mot en mer karikert stil en det vi har sett fra hans hånd tidligere.

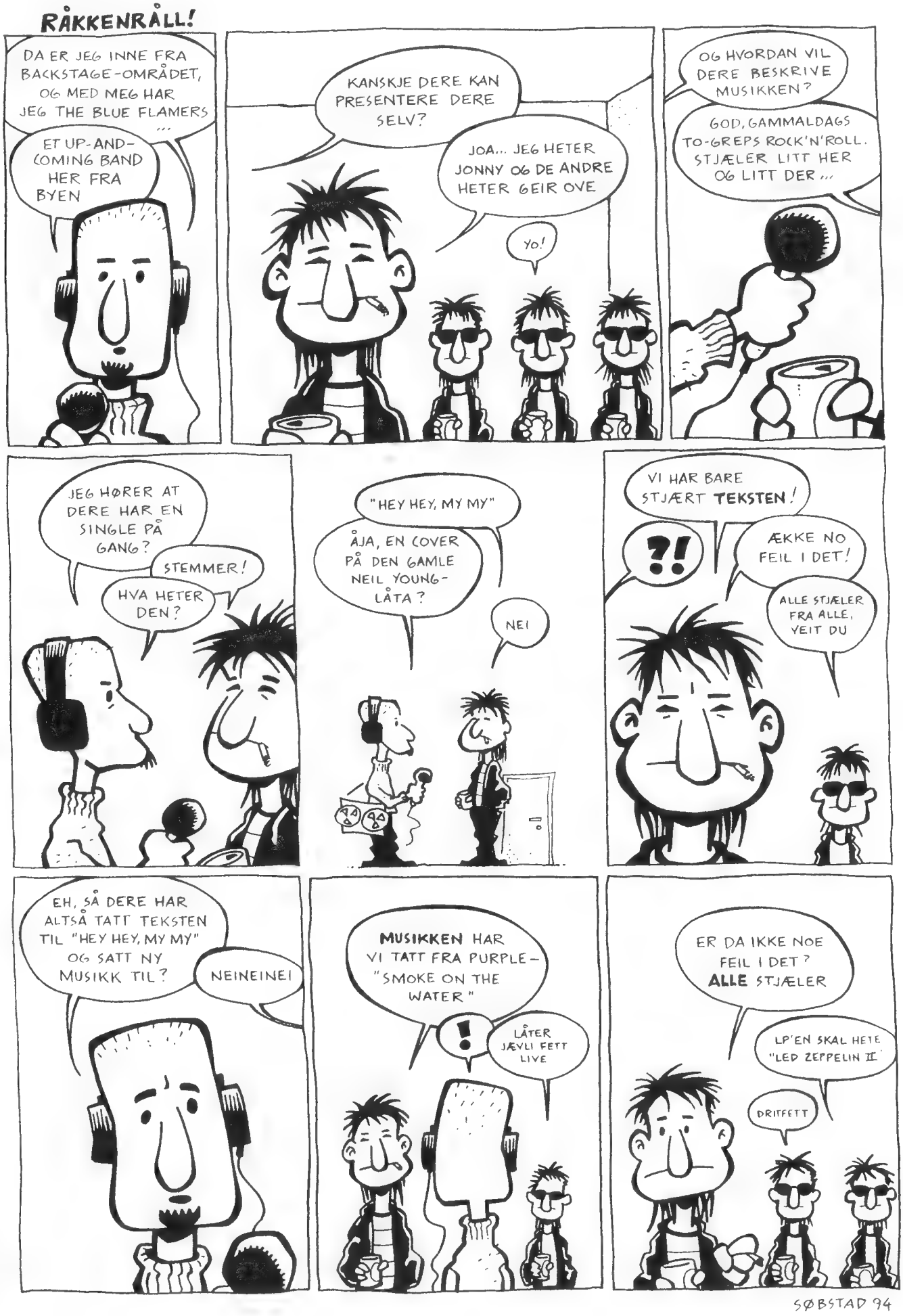
RÅKKENRÅLL!
DA ER JEG INNE FRA BACKSTAGE-OMRÅDET, OG MED MEG HAR JEG THE BLUE FLAMERS ...
ET UP-AND-COMING BAND HER FRA BYEN
KANSKJE DERE KAN PRESENTERE DERE SELV?
JOA... JEG HETER JONNY OG DE ANDRE HETER GEIR OVE
YO!
OG HVORDAN VIL DERE BESKRIVE MUSIKKEN?
GOD, GAMMALDAGS TO-GREPS ROCK'N'ROLL. STJÆLER LITT HER OG LITT DER ...
JEG HØRER AT DERE HAR EN SINGLE PÅ GANG?
STEMMER!
HVA HETER DEN?
"HEY HEY, MY MY"
ÅJA, EN COVER PÅ DEN GAMLE NEIL YOUNG-LÅTA?
NEI
VI HAR BARE STJÆRT TEKSTEN!
?!
ÆKKE NO FEIL I DET!
ALLE STJÆLER FRA ALLE, VEIT DU
EH, SÅ DERE HAR ALTSÅ TATT TEKSTEN TIL "HEY HEY, MY MY" OG SATT NY MUSIKK TIL?
NEINEINEI
MUSIKKEN HAR VI TATT FRA PURPLE – "SMOKE ON THE WATER"
!
LÅTER JÆVLI FETT LIVE
ER DA IKKE NOE FEIL I DET? ALLE STJÆLER
LP'EN SKAL HETE "LED ZEPPELIN II"
DRITFETT
SØBSTAD 94

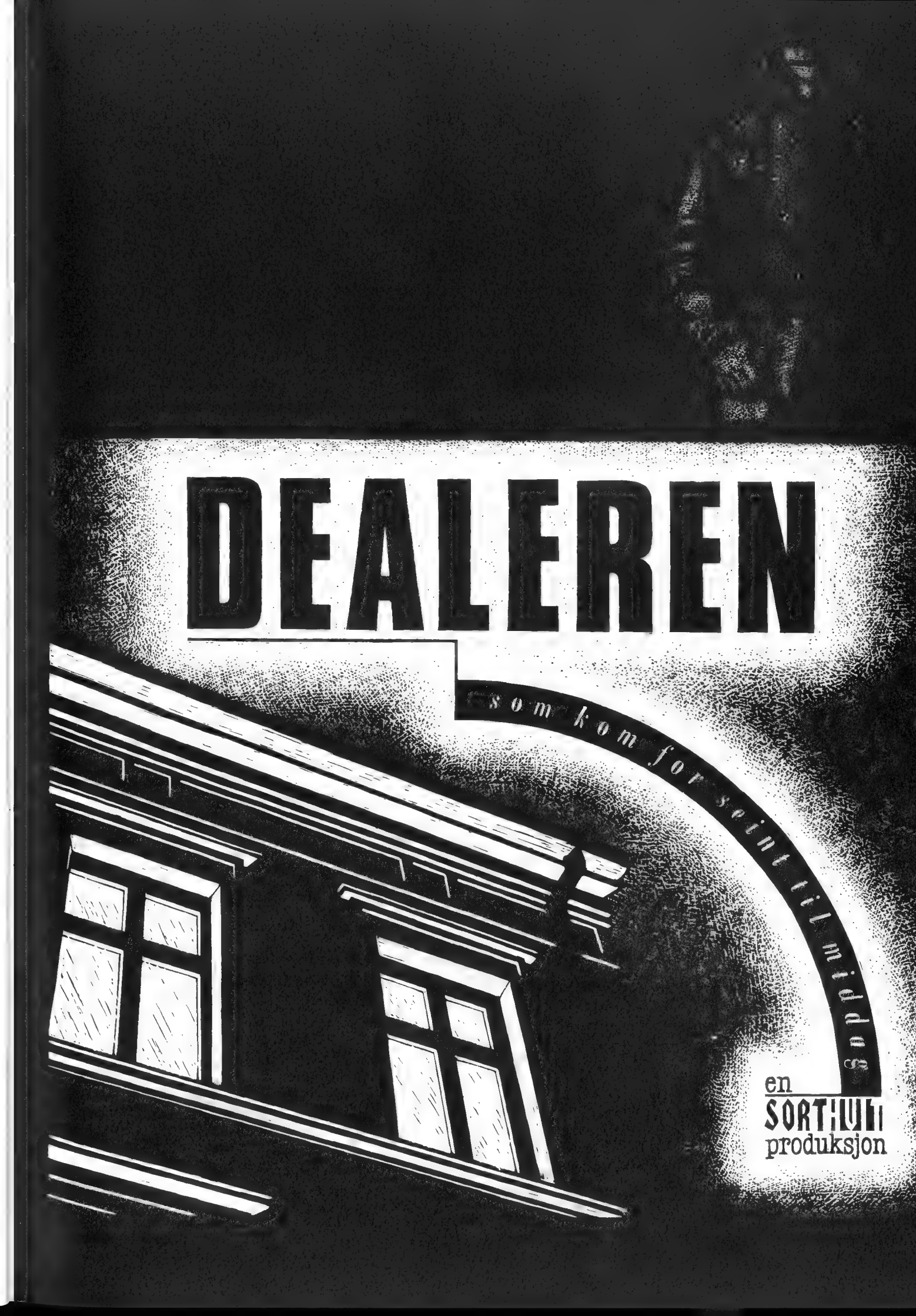
DEALEREN
som kom for seint til middag
en
SORTHUN
produksjon

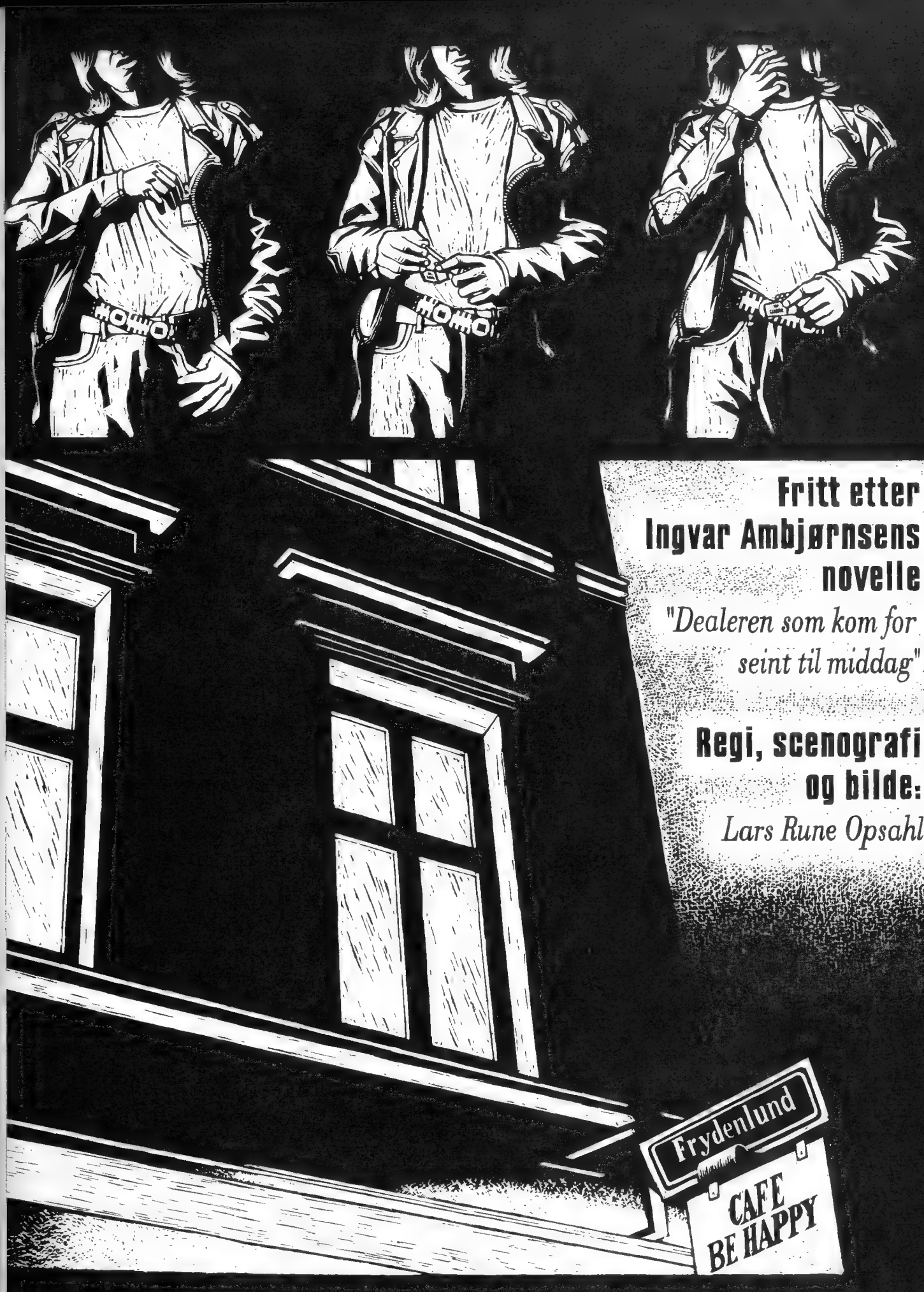

Fritt etter Ingvar Ambjørnsens novelle

"Dealeren som kom for seint til middag"

Regi, scenografi og bilde:

Lars Rune Opsahl

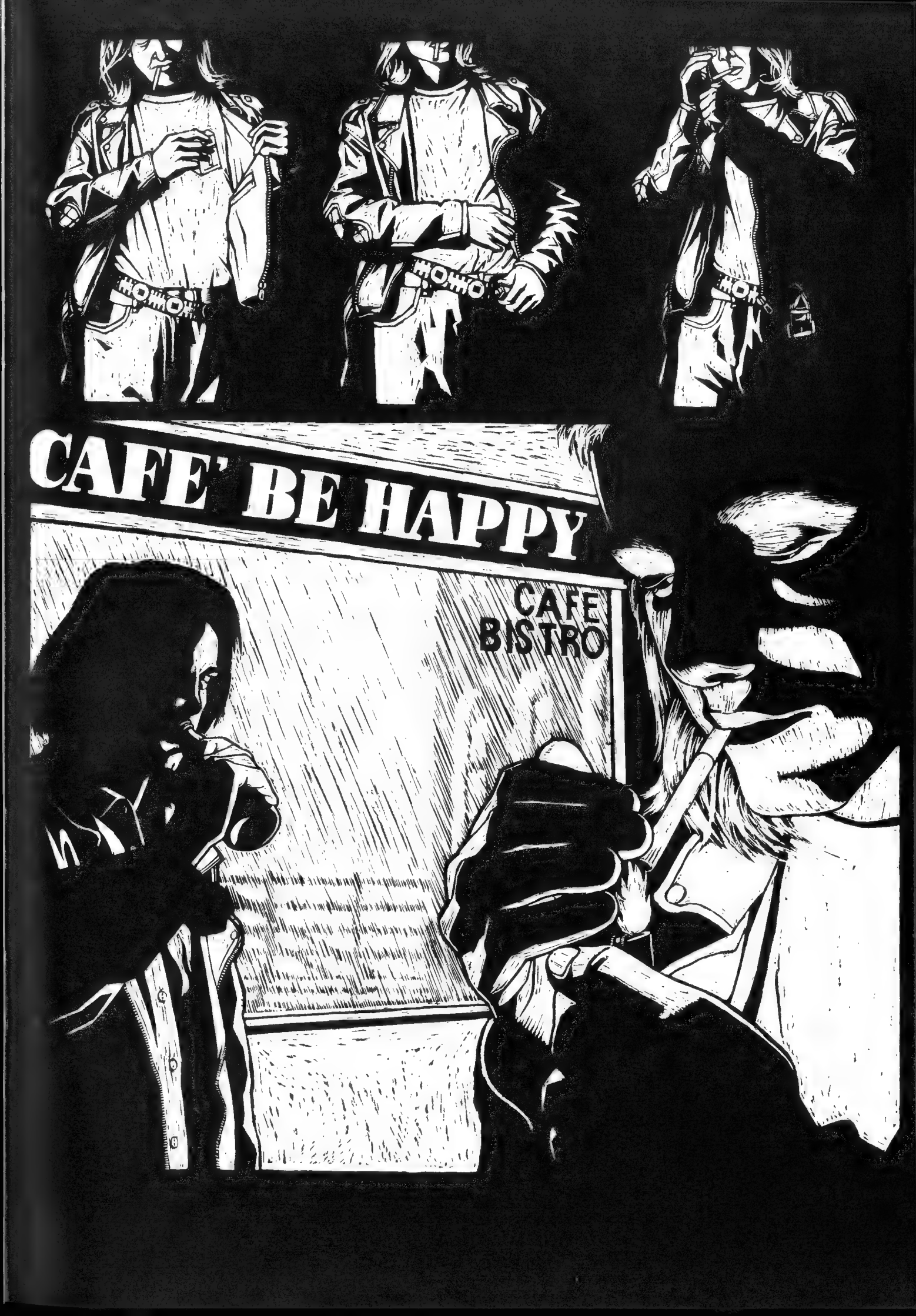
CAFE' BE HAPPY
CAFE
BISTRO

FY FAAEN!
Den kisen der har jeg ventа på i over to døgn!

Hva mener du?
Jeg mener at Elly har ligget strøken i tre døgn!
Dessuten mener jeg at Jan ble kremert i går...
Den dårlige makka'n?
Og den kisen...
SUPER PIZZA
Ja! DEN kisen...
CAFE BISTRO
Det var ikke makka! Det var faen meg rein ROTTEGIFT!

Makka?!
Hva slags makka? Det samme skurepulveret som du blåste Jan til himmels på? Eller har du noe som er enda værre?!
Hva faaen? Jan ?..

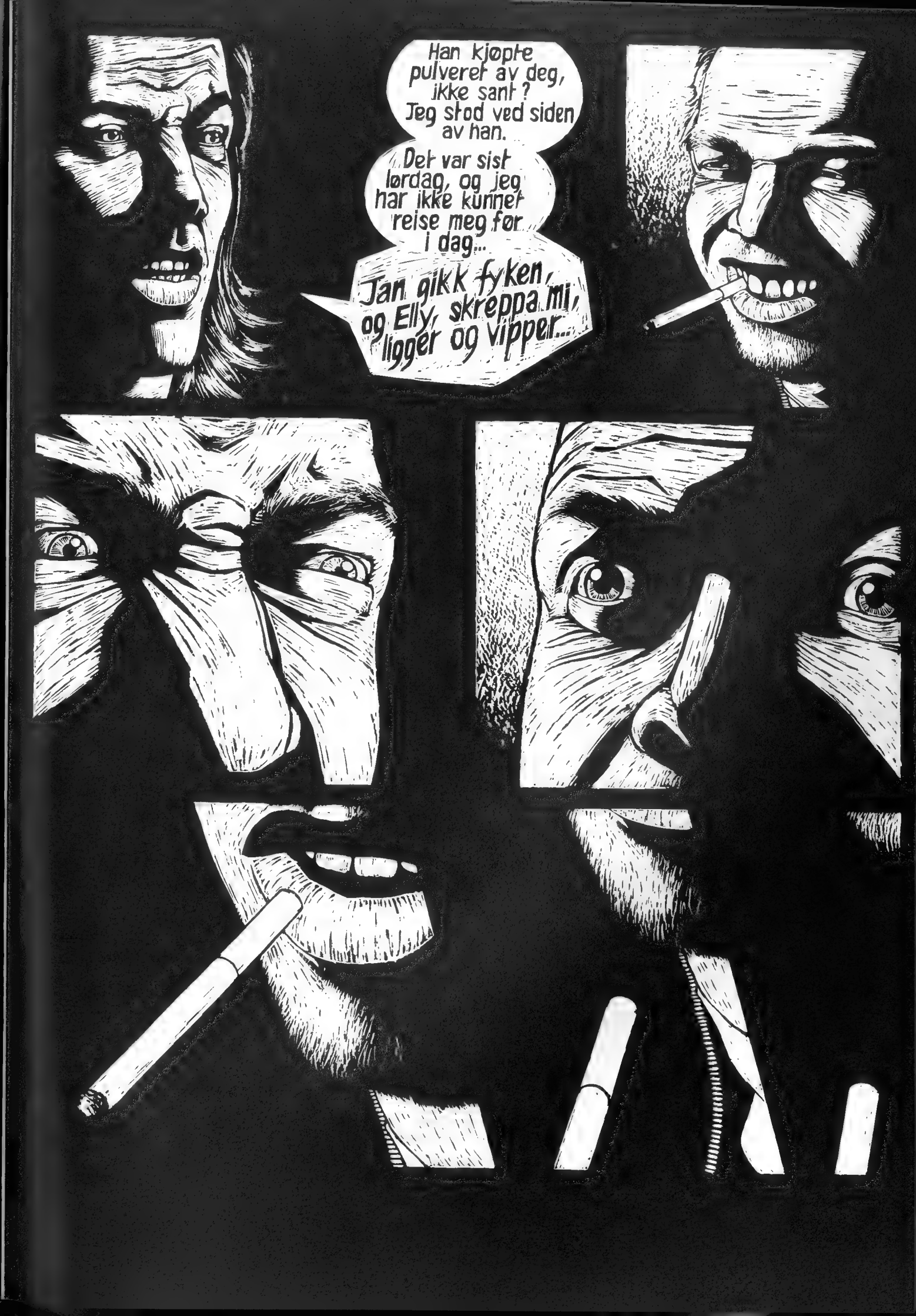
Han kjøpte pulveret av deg, ikke sant? Jeg stod ved siden av han.
Det var sist lørdag, og jeg har ikke kunnet reise meg før i dag...
Jan gikk fyken, og Elly, skreppa mi, ligger og vipper...

KRAK

Din...din forpulte...
JÆVEL!

UNNT
THUD
UNNG!
THUK
DUNK!

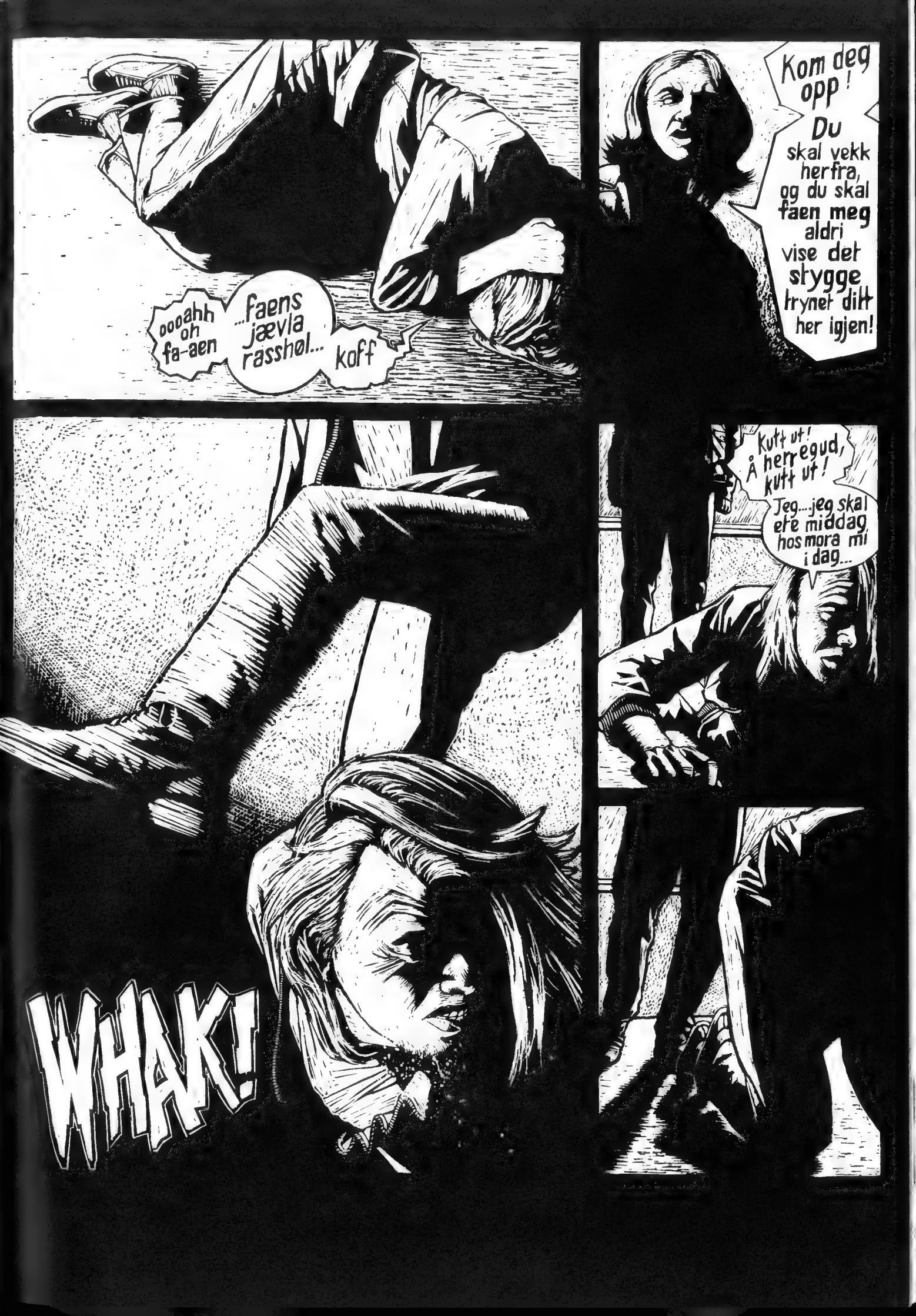
ooooahh oh fa-aen
...faens jævla rasshøl...
koff
Kom deg opp!
Du skal vekk herfra, og du skal faen meg aldri vise det stygge trynet ditt her igjen!
Kutt ut! Å herregud, kutt ut!
Jeg...jeg skal ete middag hos mora mi i dag...
WHAK!

WHACK
AAAAAGH
BISTRO
APPY
CAFE
BISTRO
Middag...
mora mi,
for faen...
PIZZA
PY
CAFE
BISTRO
Frydenlu
CAFE
BE HAPPY
SUPER
PIZZA

Er det Lyn Gordon?

Er det Jostein Flo?

Nei det er «Den blonde kjempe!»

Nå kun du kjøpe den eksklusive Knyttede never - T-skjorten, av Steffen Kverneland

Benytt anledningen til a kjøpe dette symbol på velutviklet smak og det ypperste bevis på tegneserieKjennskap.

Best av alt :
Den koster kun kr. 120,-
som du betaler inn på postgirokonto:
0814. 43 72108

Send giroen til TEGN A/L, Westve Egebergsgt. 8c, 0172 Oslo

KUN

-120.-

DEN BLONDE KJEMPE

Teikneseriekritikken.

Ved overgangen til postentusiasmen.

av Gard Espeland

Nesten halvvegs inne i 90-talet sit framleis mange teikneserie-entusiastar og ventar på den heilt store vårløysinga for teikneserianene. Dei ventar på at dei små fanklubbanene skal bli folkerørsler og at teikneserianene endeleg skal få sin rettmessige plass i kulturlandskapet. Sjølv om vi nå er inne i ein periode med aukande interesse, vil dei truleg vente fånyttes.

Vi er no eingong berre fire millionar her i landet, og med entusiastar også innan film, teater, helsekost, folkemusikk og flugefiske, er det alltid rammer for kor stor kvar flokk av entusiastar kan bli. Difor vil nok mange som følgjer misjonskallet og som vil gjere alle andre delaktige i si interesse, ofte bli skuffa. Kampen om sjelene er så intens, og det er så altfor mange misjonærar på slagmarka.

Interessa for teikneseriar har på mange måtar følgt det same mønstret her i landet som det har gjort i dei landa vi har fått impulsar frå på dette området, nemleg USA, Sverige og dei siste 15 til 20 åra også Frankrike. Interessa har gjennomgått mange fasar som vi vil ta for oss under namna: Indignasjonismen, preentusiasmen, entusiasmen og postentusiasmen. På same måten som når det gjeld stilartar, vil desse retninganene kunne opptre delvis parallelt, samstundes som det alltid vil vere nokon som heng att i det umoderne. Likevel kan det vere praktisk med ei slik inndeling.

Teikneserieinteressa har også ført med seg teikneseriekritikk som kjem til uttrykk på fleire ulike måtar.

For det fyrste har vi kritikk som kjem frå lesargruppene og som går direkte til redaksjonane, bladutgjevarane, teikneserieskaparane og syndikata som distribuerer seriane. Dette vil svært ofte vere kritisk eller negativ kritikk som kjem til uttrykk i form av brev, lesarinnlegg eller telefonar.

I den andre gruppa kan vi plassere kritikk frå psykologar, psykiatrar, filologar, teologar eller andre fagfolk på sine område. Denne kritikken, som også er negativ, vil kome i form av fagartiklar, rapportar og avhandlingar.

I den tredje gruppa kjem omtalar av teikneseriar i aviser eller eigne tidsskrift. Det er svært ofte entusiastar eller svært interesserte som står for denne, og det er typisk at den kjem "nedanfrå", frå brukargruppene, og ikkje så mykje frå akademikarar. Eit av dei få områda der vi finn noko tilsvarande er science fiction.

I den fjerde gruppa kjem den meir verdinøytrale, djuptgående analysen.

Den fyrste gruppa, den direkte kritikken, vil nok leve nokså ubunde av teikneserieinteressa elles, mens dei andre formene for kritikk er typiske for i same rekkjefølgje: Indignasjonismen, entusiasmen og for postentusiasmen.

Indignasjonismen

I 1954 ga den amerikanske psykiateren Frederic Wertham ut boka "Seduction of the innocent" (Forføringa av dei uskuldige). I boka gjekk han hardt ut mot teikneseriane som da hadde vorte svært valdelege, og ga dei mykje av skulda for den aukande ungdomskriminaliteten. Wertham var på ingen måte åleine om kritikken, likevel har han vorte ståande som teikneseriekritikkens McCarthy. I fleire land, også i Norge, gjorde psykologar hans kritikk til sin eigen. Wertham var nok fyrst og fremst indignert over vald og kriminalitet, men sidan har det kome indignasjonistar som har funne dårleg moral, kvinneundertrykking, rasisme, kapitalisne, dårleg språk, imperialisme og ordfattigdom. Isolert sett vil dei nok ofte ha rett i kritikken sin, likevel er det i ettertid grunn til å peike på at denne kritikken ofte var grunn, og at dei ofte dømde ei heil uttrykksform nord og ned berre på grunn av eit utval seriar. Dei hadde ofte svært lita interesse og kjennskap til seriane og var ofte også snøgge til å tolke alt i verste meining. Dessutan har vi i ettertid lært at menneske psykologisk sett kan vere herleg inkonsekvente. Til dømes kan ein kvinnediskriminerande serie for ein bli ei stadfesting av haldningar, mens det for ein annan kan vere spegelen som gjer at han får auga på kvinnediskrimineringa og reagerer mot. Vi veit også at det alltid er snakk om ei heil rekkje påvirkningsfaktorar der det er mest uråd å måle verknaden av den enkelte.

Det er sjølvsagt også eit spørsmål om kor høge mål vi skal setje for teikneseriane. Om vi skal setje dei same generelle høge mål for all kunstnarleg verksemd, vil det til dømes kanskje også vere grunn til å kritisere norske

heimstaddiktarar for ikkje å vere nok engasjerte i den tredje verda, og forfattarar av reiseskildringar for ikkje å ta lokalsamfunna her heime på alvor.

Preentusiasmen

Den harde kritikken mot teikneseriane sette sjølvsagt sine spor. Ein direkte konsekvens var at forlaga i USA laga sine eigne ver varsam-reglar, og utstyrte alle hefte med eit merke (Approved by the Comics Code Authority), slik at alle foreldre kunne vere trygge på at desse hefta ikkje inneheldt noko som var i strid med den sjølvpålagte ver varsam-plakaten. I ettertid vil nok mange kunne hevde at denne førte til ein dobbeltmoral og til at teikneseriane stagnerte i utviklinga.

Etterkvart som dei fleste skulelærarar og litteraturinteresserte vart samde om at teikneseriar ikkje var bra, stilna debatten av, og vi kjem inn i ein periode da det eigentlig ikkje skjer så mykje. I Norge kjem denne perioden heilt på slutten av 50-talet og på 60-talet. Dene tida, preentusiasmen, vart likevel viktig. Det er nå svært mange barn og unge samlar seg kunnskapar og lærer å like teikneseriar, eigenskapar som er nødvendige vilkår for den neste store perioden vi går inn, nemleg entusiasmen.

Entusiasmen

Barna tok til å bli store, nokre til og med vaksne. For desse var ikkje teikneseriar noko nytt og skremmande, tvert om, dei var glade i teikneseriane og visste djupt inne i seg at dei hadde ulike kvalitetar. Det er kanskje litt søkt å sjå framveksten av entusiasmen i samanheng med 1968, men eit vilkår for entusiasmen var nok den omfattande omprøvinga av verdiar som skjedde den gongen, til dømes ei aukande interesse for den "folkelege".

Ein ope erklært kjærleik til teikneseriar og eit stor engasjement er det som er mest karakteristisk for entusiasmen. Eit viktig mål blir det å skape orden i kaoset, og dette prøver entusiasmen å gjere ved å katalogisere teikneseriane. Årstal og navn er viktig. I den tidlege entusiasmen er det ikkje nøye med fakta, og ein presenterer det ein har sett og det ein trur. Sidan blir katalogiseringa pinleg nøyaktig , men sansen for kuriositetar vart ofte større enn interessa for det vanlege og typiske. Under entusiasmen veks klubbane og tidsskrifta fram. Det store forbildet for norske entusiastar vart foreninga Seriefremjande i Sverige. I tillegg til lokale klubbar fekk vi til dømes Tegneserie Akademiet, Norsk Tegneserieforum og Smørbukks vener.

Av tidsskrift med og om teikneseriar fekk vi her i landet mellom anna Brage, Bobbla, Tekst & Tegning, Donaldisten, Ny Dimensjon, Serieleseren og Seriefokus. Dei to siste vart utgjevne av forlaga Hjemmet og Semic og gjekk snøgt inn.

Den typiske entusiast er vanlegvis også samlar, og det har derfor kome vurderings- og prislister. For ein entusiast treng derfor ikkje ordet verdi bety kunstnarisk verdi eller underhaldningsverdi, men økonomisk verdi.

Negative sidar ved entusiasmen er elles den manglande avstand og objektivitet til mediet. Ein heil del myter vert dessutan haldne ved lag: "Ingen tek teikneseriane alvorleg." "Alle andre seier at teikneserianene er søppel." Dette grensar ofte til rein martyrisme, av same type som ein til dømes kan finne innan eiskilde folkemusikkmiljø: "Det er vi som er dei sanne vaktarane mot alle dei andre som ikkje har sansen og som berre rakkar ned på oss. Men der kjem ein dag da alle skal innsjå kva kulturskatt dette der."

Under seinentusiasmen vert entusiasmen ein parodi på seg sjølv: Samlaren går trøytt av å lese teikneseriar, men diskuterer ulike avvik i detaljane på omslaget i ulike opplag av gamle julehefte. Klubbanene og tiddskrifta går tungt, og frustrasjonen over at den venta vårløysinga ikkje kjem, slår ut i åtak på styremakter og andre entusiastar eller postentusiastar med anna syn.

Fordi vi framleis er midt oppe i seinentusiasmen er det uråd å vite kor lenge den vil vare, men truleg vil entusiasmen syne seg å vere like seigliva som religiøse sekter og einskilde ideparti. Det som nå veks fram er imidlertid ein ny retning, postentusiasmen.

Postentusiasmen

Også postentusiasmen har eit positivt tilhøve til teikneseriar, men den ungdommelege lidenskapen er borte.

Postentusiasten har god kjennskap til teikneseriane, men held samstundes ein objektiv avstand til dei. Han har større kritisk sans enn entusiasten, og han prøver å setje opp kriterium for kritikk og omtale. Han innser at analyse er nødvendig for å lære teikneseriemediet bedre å kjenne, og han er på leiting etter analysemetodar.

I 1994 lever teikneseriekritikken i brytninga mellom seinentusiasmen og postentusiasmen. Entusiasmen har vore ei nødvendig periode, kanskje fyrst og fremst for den einskilde entusiast. Det som nå trengs, er meir grundig, nøktern analyse av teikneserien som uttrykksform, for slik å kome fram til kriterium som kritikken kan bygge på. I kritikken til nå har det vore lagt relativt mykje vekt på teksten, mens det har vore lagt mindre vekt på bilde og samspelet mellom bilde og tekst. Bildeanalyse er jo noko vi knapt nok har kome igang med her i landet.

Kommentar:

Det er vanskeleg å argumentere mot Espelands presise betraktninger, så hvorfor gjøre det. Det som er litt synd er at han egentlig skreiv denne for 10 år sidan, men det var bare eit par små enkle endringer (m.a. årstall) som skulle til for å opdatere den. Det tydar på at teikneseriekritikken per i dag ikkje har utvikla seg sidan 1985. Alikevel har det i denne perioden vore ei rivande utvikling når det gjeld formspråk og teikneserie-forståing blant serieteikarane. Mykje av årsaka har vore at Norge ikkje lenger har ein isolert seriekultur, men ein seriekultur som me deler med restan av verda. Det er å håpe også seriekritikken kan følgje etter i dei samme spora som serieskaparane no har sett.

Tor Arne Hegna, red. sek.

Tegn mottar gjerne debattinlegg og kommentarer til stoff som er blitt brukt i TEGN.

Grav dem opp og gi dem nytt liv!

Norske avisserier i kamuflasje

Norske avisserier? Tobram og Seidel og Jens von Bustenskjold. Punktum og evig finale, eller kan gamle, amerikanske bastioner erobres av nye norske serier? For den som leter på Norske seriers kirkegård finnes det massevis av alternativer som kan bli spennende utgangspunkt for nye avisstriper.

Det siste året har vært veldig positivt for norske serier. Mye takket være Norsk Kulturråds støtteordninger og enkelte forlags dristige satsing, har det kommet ut mange gode, norske utgivelser, som både har solgt ganske bra og fått mye positiv oppmerksomhet i norske medier. Et særtrekk ved så godt som alle disse nye, norske seriene er at de retter seg inn mot et i dobbelt forstand "voksent" publikum, mens de mer bredt anlagte (barne-/ungdoms-) seriene ikke har klart å etablere seg på markedet.

Norge er verdens nest mestlesende serienasjon i forhold til innbyggertall, men egenproduksjonen anslås til å være bare to prosent av totalt publisert volum per år. Av dette volumet utgjør avisserier en svært stor andel, ikke bare gjennom det som publiseres i avisene, men også gjennom det som brukes i blader, album og bøker.

Eksemplene er iøynefallende: Tommy & Tigern, Billy, Fantomet, Larson, Ernie og Modesty Blaise. Donald Duck og Mikke Mus er selvsagt (i serie-sammenheng) også opprinnelig avissserier. At amerikanske avisserier historisk sett har vært dominerende er ikke like selvfølgelig. Det bør ihvertfall være mulig å gjøre noe med det.

For det burde være en oppgave for det norske tegneseriemiljøet, både serieskapere og formidlere, å prøve og åpne dette til nå så godt som hermetisk lukkede markedet, og fylle det med nye, norske serier. Da tror jeg vi kan oppnå ikke bare å holde liv i noen flere norske tegnere, men også etterhvert få til en holdningsendring hos vanlige "avisserielesere" som absolutt bidrar med sitt til et konservativt, norsk seriemarked. Hvis de kan våkne opp med en norsk avisserie de føler er noe eget ved, ville de kanskje også verdsette et nytt, norsk album til 98 kroner.

Det store praktiske problemet som umiddelbart melder seg er selvsagt å finne en norsk serietegner som uten videre kan levere en avisserie nesten like genial som Wattersons Calvin & Hobbes.

Det går selvsagt ikke an å starte på den måten, selv om jeg tror nettopp det har vært den underforståtte unnskyldningen for ikke å gjøre noe med norske avisserier. Derimot må det startes en norsk avis-serietradisjon med det vi har og det vi kan komme opp med, så vil geniene komme etterhvert, hvis vi er heldige.

For en som engasjerer seg i serier i Norge er det frustrerende å se hvordan gode, norske serieideer bare får sjansen i ett til to album før økonomiske hensyn gjør at forlagene stopper videre utgivelser. De senere omtalte seriene er gode eksempler på dette. De skulle etter min mening ha nok av kvalitet og særpreg til å oppnå bred appell, men har likevel hatt store problemer med å bli kjøpt og lest i et tilstrekkelig stort antall. Det betyr ikke nødvendigvis at de selger dårlig, men kombinasjonen av veldig høyde produksjons-kostnader (i forhold til importerte serier) og den lave utsalgsprisen som "kreves" av markedet ved denne type utgivelser, gjør at forlagene enten priser seg ut av markedet eller trenger veldig høye salgstall med en gang. Det er naturlig nok vanskelig å få til før serien har rukket å bli innarbeidet blant serieleserne.

Det er her avisseriemarkedet kommer inn i bildet. Ved å tilpasse serier for avisene, kan det skapes et nytt økonomisk grunnlag for flere serier, og samtidig synliggjøre tegneserier på en helt annen måte enn tidligere. Det kan sikres framtidige utgivelser og alt ialt bidra sterkt til å øke den norskproduserte andelen av serier som publiseres i Norge.

De fire følgende serier er eksempler på hva som skulle passe utmerket som avisserier, enten i form av det materialet som foreliger, eller mer eksklusivt å publisere nye historier i disse seiene før de utkommer i heftet.

InkaLlill: Ridderne av Dor.

Skulle være glimrende som dagsstripe med "cliff-hangers" i siste bilde og tettpakket med handling. Lun, ofte overraskende humor og gode dialoger. Dessuten - stor nyhetsverdi som det første norsktegnede album gjort av en kvinne. Vil kunne appellere til en halvdel av befolkningen som sjelden leser Fantomet.

Serien har solgt temmelig bra, men forlaget hadde trykket et opplag som var mye høyere, blant annet for å få ned utsalgsprisen. Uheldig med utgivelsen i og med at trykken var elendig. Nytt album er rundt hjørnet.

Florhaug/Nordberg/Ildahl: Gutta på skauen.

En serie full av publikumsappel (om enn ikke til 129 kroner) og spenstig humor om et veldig norsk tema som engasjerer. Skulle være enkel å overføre til avismediet. Var opprinnelig planlagt som en lengre serie. Synopsis og delvis ferdig manus for videre album foreligger.

Midthun/Nordberg: Troll.

Kjempegod barneserie fra Trollheimen. Utkommet i to album og oversatt til flere språk. Planer og manus forelå for mange flere album, men solgte for dårlig og er dermed stoppet.

Kunne kjøres som hel- eller halvsider i helgebilag, eller tilpasses avisstripeformatet som Lucky Luke og Asterix i Adresseavisen og andre aviser.

Kjell Midthun: Fantomus.

Vellykket parodi på en av de mest populære avisseriene i Norge. Tegnet i avisstripeformat. Tegneren har visstnok planer om en fortsettelse og et forlag skal være interessert. Dyr og "feilutgitt" som barnebok, men solgte ikke så verst. (Kanskje fordi den ble solgt som barnebok? red.sek.)

Dette er albumkonsepter som er altfor gode til å gå i døden. Norsk serieproduksjon skal vri hjernen sin ganske kraftig for å komme opp med bedre albumserieideer enn disse i framtida. Og det blir vanskeligere jo flere serier som mislykkes.

Et felles "problem" for disse seriene kan være at alle er fortsettelsesserier, en del av avisseriemarkedet som har mistet posisjon de seneste årene, av forskjellige grunner, men først og fremst fordi de tilgjengelige seriene har vært bortimot uinteressante. Det er ikke tilfelle med disse norske alternativene. Samtidig er det en styrke at de nevnte seriene er i humorsjangeren.

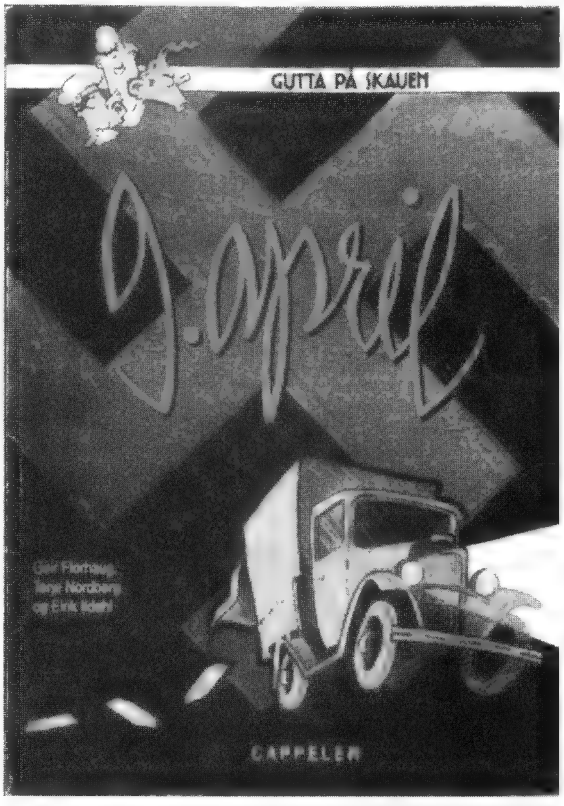

Gutta på skauen, en serie som i følge debattanten ville fått et lengre liv i avisene.

Alternativer i form av en-stripere er det ikke noe av for øyeblikket, men de kan komme. I såvel Danmark som i Svergie har de en levende avisserietradisjon som stadig får opp nye, gode serier. I Danmark stimuleres markedet med jevne mellomrom (cikra hvert tredje år) av en større priskonkurranse i en av de større avisene. Vineren får en solid pengepremie ("forskudd") og en kontrakt med avisa, som sikrer seriens framtid. Andre bidrag får også sjansen.

I Sverige har de en rekrutteringsserie kalt "Svenska serier" hvor forskjellige tegnere får en måned på seg til å prøve ut formatet. De beste overlever som egne avisserietitler.

Noe lignende burde også kunne gå an i Norge, som et samarbeid mellom en av de større riksavisene (A-Pressen), et serieforlag som kunne samle opp striper for publisering i humorheftene sine, og Norsk Kulturråd.

I Norge har Norsk Seriebyrå allerede prøvd seg på avisseriemarkedet - og klart seg. Ifølge dem selv har de vært publisert i 60 norske aviser. Riktignok ikke på helt "regulær" måte, det vil si med en fast dagsstripe, men ved å levere striper tilknyttet sportsbegivenheter, kulturelle og politiske hendelser og egen julefort-settelsesserie (Kul Jul har forlengst danket ut Disneys julserie som Norges mest populære. Red.). Dette er selvsagt en helkommersiell måte å lage serier på, og det blir neppe dem som kommer opp med arvtakeren til Tommy & Tigern, men det bekrefter en rekke bruksområder for seriestriper og viser at det nytter hvis man prøver hardt nok.

Håkon Strand

Jakten på EØS *eller*

bør vi ikke snart gjøre noe fornuftig da dere...

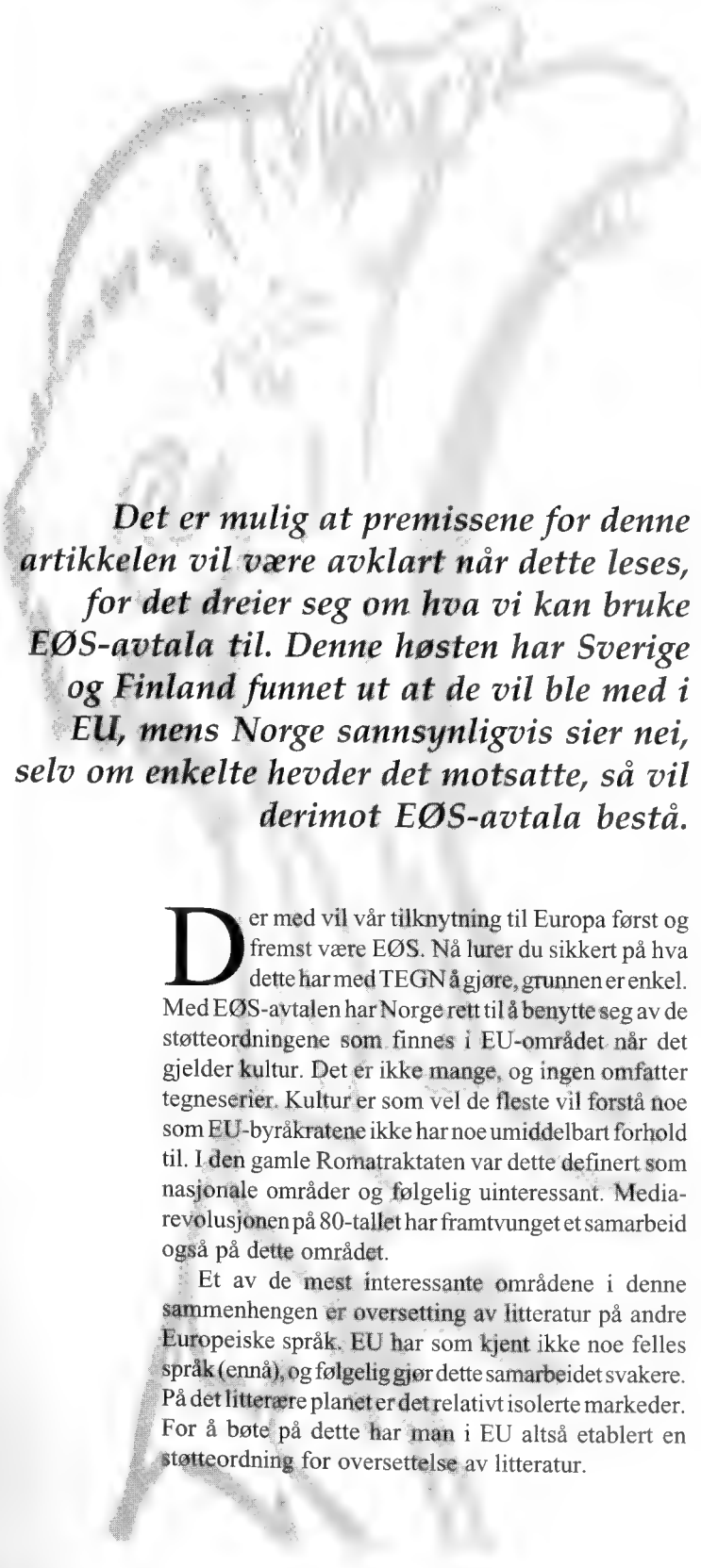

Det er mulig at premissene for denne artikkelen vil være avklart når dette leses, for det dreier seg om hva vi kan bruke EØS-avtala til. Denne høsten har Sverige og Finland funnet ut at de vil ble med i EU, mens Norge sannsynligvis sier nei, selv om enkelte hevder det motsatte, så vil derimot EØS-avtala bestå.

Der med vil vår tilknytning til Europa først og fremst være EØS. Nå lurer du sikkert på hva dette har med TEGN å gjøre, grunnen er enkel. Med EØS-avtalen har Norge rett til å benytte seg av de støtteordningene som finnes i EU-området når det gjelder kultur. Det er ikke mange, og ingen omfatter tegneserier. Kultur er som vel de fleste vil forstå noe som EU-byråkratene ikke har noe umiddelbart forhold til. I den gamle Romatraktaten var dette definert som nasjonale områder og følgelig uinteressant. Media-revolusjonen på 80-tallet har framtvunget et samarbeid også på dette området.

Et av de mest interessante områdene i denne sammenhengen er oversetting av litteratur på andre Europeiske språk. EU har som kjent ikke noe felles språk (ennå), og følgelig gjør dette samarbeidet svakere. På det litterære planet er det relativt isolerte markeder. For å bøte på dette har man i EU altså etablert en støtteordning for oversettelse av litteratur.

Dette burde være en interessant ordning for tegneserier også. Tegneserier er både dyrere å produsere enn bøker og kjøperne forventer et lavere prisnivå på serier enn litteratur. Noe som vanskeliggjør mulighetene til utgivelse. I Norge har vi støtteordninger for nasjonale utgivelser, noe som også andre land har. De færreste har vel støtteordning for oversettelse, eller eksport/import av serier. Såvidt jeg vet er Sverige det eneste landet i Norden som også gir støtte til oversettelse av utenlandske serier.

Nå er det ikke bare interessant med støtte til å gi ut flere utenlandske serier, det bør også være eksport av serier. Det er viktig både for å fordele produksjons-kostnader for forlaget, og for å knytte seriemarkedene tettere sammen. Pr. i dag er det vel nærmest bare den amerikanske serieimporten som vi har felles med resten av Europa. Greit nok, men det er ikke nok.

For å være litt pretensiøs, så er det også viktig for serieestetikken at norske serier kommer ut på et større marked, og at vi får et mer differensiert tilbud også på det norske markedet. Det siste kan vel være noe vel optimistisk, men det første bør absolutt la seg gjennomføre. Om ting blir lagt til rette.

Problemet ved norske serier er at de først og fremst er enkeltutgivelser, mens forleggerne gjerne ønsker seg serier over flere bind. En vanlig kalkyle tilsier at man først begynner å tjene penger etter bind 4. Hvor mange norske serier går over 4 bind? En viss markedstilpasning må nok til uansett, om man ønsker å tenke kommersielt. Når det gjelder de mer kunstneriske enkeltutgivelsene så vil de først og fremst være aktuelle i kraft av sine kvaliteter, enten det nå er håndverk, originalitet eller andre ting.

Hva kan vi så forvente oss, kommer det en støtteordning? Det er ingenting i dag som tyder på det. Altså må noen ta et initiativ. Det er naturlig at de ny nordiske EU-landa i samarbeid med Danmark som er medlem og Norge som sannsynligvis er EØS-medlem tar de nødvendige skritt for å fremme et felles forslag. Alle disse landa har i dag en nasjonal støtteordning for serier, og har et internt samarbeid når det gjelder serier (selv om det ikke er helt oppegående). Vi har erfaringer på hva dette innebærer for serier, og erfaringer med å organisere dem.

Hva kreves for å oppnå dette? Først og fremst må kravet om støtte-ordning fremmes på et embeds-mannsnivå, helst på et politisk nivå. Veien fram dit kan bli tøff nok, men nødvendig. Neste trinn blir da å få etablert ordningen i hele EØS-området. På denne måten kan markedet for norske serier utvidet fra 4 til 350 millioner. Noe som bør lyde forlokkende for de fleste forlagsfolk, og som kan gjøre det mulig å produsere serier selv i de mindre språkområdene.

Første trinn bør være neste nordiske konferanse om serier. En støtteordning for oversettelse av serier innen EØS-området bør stå høyt på agendaen da. Hermed er ideen lansert, hvem som helst kan stjele den.

Tor Arne Hegna

Postmesteren som kom til kulden

I avdeling for norgeshistoriens merkverdigheter, har tegneren Siri Dokken og forfatteren Bård Enoksen funnet en sorthudet postmester i Kragerø på 1600-tallet. Resultatet er «Kongens mann» - et interessant norsk seriealbum.

«Og videre skal du, kjære Christian, løses fra din tjeneste og få stilling som Kragerøens post-mester!» (s.13). Slik skapte stattholder Ulrik Fredrik Gyldenløve en helt egenartet situasjon. Som antageligvis første sorte mann inntar Christian Hansen Ernst Kragerø - endog som kongens mann.

Ernst vekker bestyrtelse. Serien er en skildring av hans liv - belyst gjennom innbyggernes reaksjoner. Bakgrunnen utgjøres av et utsnitt fra norgeshistorien - en tid med handel og gryende industri. Dettte samfunnet vet vi noe om. Om Ernst vites imidlertid lite, så her benytter serieskaperne seg av sitt privi-legium til å dikte videre.

Serien er et utpreget drama. Handlingsforløpet er begrenset, det er konflikten mellom personene som sikrer historiens (rolige) fremdrift. Det er først og fremst tegningene og fortellerteknikken som holder dramaet i live. Dokens ekspressive stil passer godt til det historiske drama. Hun er på trygg grunn, sikkert plantet i europeisk tradisjon. Sælig slekter hun på folk som Anna Brandolli («Rebecca») og argentineren Jose Munoz («Joe's Bar»), uten å henfalle til plagiat. Stilen er uforskammet velutviklet - dette er tross alt et debut-album. Ikke minst faller jeg for hennes karikaturer, utpreget tegneserie-aktige som de er. Dette er en enkel ekpresjonisme, som kun fungerer i tegneseriens verden

Fortellerteknisk er variasjonen fin. Billedutsnitt og -vinkler bygger opp om og gir liv til en stlliestående fortelling. Særlig effektiv er bruken av nærbilder ved sekvensoverganger for å bringe leseren direkte inn i hendelsene, og dermed skape det handlingen i sterk grad mangler: action.

La oss rispe litt mer i albumet som helhet. Det er - tror jeg - tenkt å fungere på tre plan. Det første er det historiske. Og som en skildring av fortiden fungerer serien bra. Den gir et troverdig utsnitt av datidens samfunns og hverdag. Ernst spesielle situasjon tilfører en eksistensiell dimensjon. På dette andre planet er serien ikke minst en allmenn personlig tragedie - om ensomhet og isolasjon, med relevans utover sin historiske forankring. Her fungerer serien også rimelig bra, selv om jeg ikke synes man klarer å trenge nok inn i Ernst tanker og beveggrunner. Sterke bildesekvenser formidler ensomheten, men de blir nødvendigvis abstrakt. Det hadde vært interessant med noe mer psykologisering og innblikk i Ernsts følelser. På en annen side: noe av kunsten kanskje nettopp er å la leseren selv arbeide videre.

Det er på det tredje planet at serien ikke fungerer. Den sier lite om dagens fremmedhat. Albumet er dedisert til «alle dem som er langt hjemmefra», og er utgitt i samarbeid med Antirasistisk senter. Peke-fingeren er tenkt å være der, men serien er ikke mer enn en eien-dommelig anekdote, uten politisk relevans for i dag. Fortidens latterlige og uvitende reaksjoner er noe ganske annet enn dagens mer politisk potente fordommer. Peda-gogisk er dette en mangel ved albumet. Av hensyn til kvaliteten, bør vi kanskje være glad. Pedagogisk iver har flere ganger ødelagt en ellers god serie.

«Kongens Mann» er godt hånd-verk. Herom hersker ingen tvil. Det som begynte som en hovedoppgave har utviklet seg til et av de mest særpregede norske seriealbum noensinne.

Siri Dokken og Bård Enoksen
Kongens Mann
Kr. 149,-(ib)
74 sider
Cappelen

Morten Harper

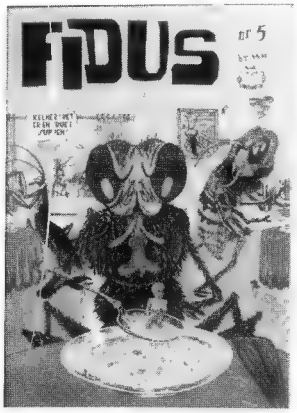

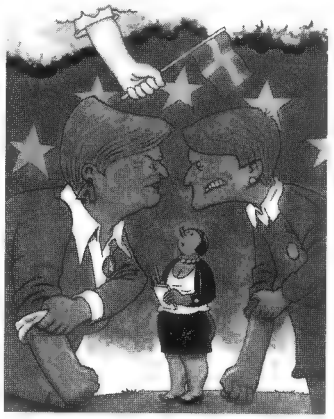

På parti med Nessa?

Selvbestemt abort er drap, ifølge ex-presten Ludvig Nessa som sammen med sin meningsfelle Børre Knutsen har gjennomført de mest rabiate aksjoner i bestrebelsene på å få fjernet kvinners rett til abort. Blodige dukker og håndgemeng med politiet til tross - Christopher Nielsens bidrag i kampen mot selvbestemt abort overskygger fullstendig "Knutsen og Ludvigsens" innsats så langt.

Vi snakker om "Åtte og en halv uke" (for en tittel!) i Weltschmerz #2. Der forteller Nielsen om den totalt egoistiske, 24 år gamle kvinnen som etter en fullstendig ansvarsløs natt på byen blir gravid og så nærmest sprinter til nærmeste suspekte abortlege (doktor R. 1. P. Foetus!).

Det som gjør serien så hjerteskjærende er at Nielsen personifiserer fosteret - komplet med store, søte øyne med lange øyenvipper. Fostret framstår som gjennomført naivt uskydig og hjelpeløst blant annet gjennom uttalelser som. "Det eneste jeg ber om er å bli født mamma!! Er det for meget å be om? Hum? Skjenk meg livet, mamma!?"

Og til slutt blir fosteret utsatt for en horibel "død": "ikke svikt meg! Mamma! Ikke la dem ta meg! Ikke la dem drepe meg, mamma! Åhåh, nå kommer de og taaaar meg!" Hvorpå abortlegen med et ondt glis skyller fosteret ned i dass. Og moren - helt ansvarsløst - løper igjen på byen og nærmest kaster seg over nærmeste erigerte penis.

Mener Nielsen at abort er forkastelig? Eller er dette en parodi som er tatt fullstendig "over the top"? Ikke vet jeg. Noe som er sikkert er irnidlertid at denne serien kan skremme fostervannet av noen og enhver - ikke minst unge kåte kvinner som ikke går på pillen. Nå venter Jeg spent på om Nessa vil trykke Nielsen til sitt bryst...

Resten av Wellthmerz #2 kaller mer på smilet. "Prosessen mot Christopher N." begynner dystert og illevarslende nok, men blir etter hvert en oppvisning i å bringe inn elementer fra historier vi alle kjenner - ikke minst Jesu lidelseshistorie. "Optismisten, Pessimisten & Fatalisten" er på sin side hylende rnorsom - ikke minst for alle oss som kjenner en pessimist.

TEGNs anmelder Erik Falk spurte i forbindelse med Weltssmerz #1 om vi hadde å gjøre med tidenes beste norske tegneserie. For egen del synes jeg #2 til tider overgår #1

Christopher Nielsen
Chrtstopher Nielsens Weltschmerz #2
No Comprendo Press 1994.

Tor Sandberg

Sekserbandens oppløsning

1 og med Fidus nummer 5 står norgeshistoriens viktigste tids-skrift ved et skille: Sekserbanden har gått i oppløsning. Waldemar Hepstein hopper ut av redaktør-stolen og etterlater seg bare et par sider med sitt umiskjennelige stempel. På samme måte er Ch. Mielsen kun represertert med et par sider, i likhet med Mikael Holmberg.

Det betyr at den resterende trioen - verdens beste haugesunder Steffen Kvemeland (far out i skijærgården), TV-kjendis og påtroppende redakter Knut Nærum (Nye Takter-takter igjen) og favoritt-trønder Ola A. Hegdal (latterlig om latter) må dra lasset alene hjem - nesten. For Fidus nummer 5 intreduserer nemlig en vesentig større prosentandel av nye talenter enn hva vi har vært vant til. Amerikaneren Daniel Clowes er så sin sak, noe helt annet er tropestormen Mette K. Hellenes, som virkelig snur opp ned på kjønnsrollene (hvis noe slikt fremdeles finnes) og begreper som anstendighet og hvordan kle seg for du går på byen for å sjekke type. Men hun tegner som om hun skulle sitte til halsen i alkohol. Et annet yrtterpunkt er Aleksander Zografs serbiske hverdag - foruroligende.

Denne blandingen, med innslag fra Siri Dokken, Bjørn Ousland rn. fl. i tilegg summerer opp til noe som ikke er fullt så fantastistisk som vi er vant til fra de kommende Nobelprisvinnerne. Fabelaktig - javisst - men ikke fabel-fabelaktig! Dessverre. Gjentatte hentydninger om deadline er kanskje ikke tilfeldige. Hadde Fidus nr 1, 2, 3, 4 og 5 stilt opp i samme skirenn, er jeg stygt redd Fidus nummer 5 hadde kommet på femteptass.

Trøsten får vere at det kommer flere skirenn og at alle de andre løperne uansett er så mye dårligere. Sitat fra Nærums leder: Framover vil Fidus komme oftere, og mer regelmessig. Det forutsetter at redaksjonens egne bidrag suppleres av flere bidrag fra norske serieskapere. Gjerne geniale. Sitat slutt.

Hegdal Kverneland Nærum m. fl.
Fidus nr 5
No Comprendo Press 1994

Tor Sandberg

Endelig en god side av EU

I løpet av høsten har jeg blitt dritt lei av EU - som utgangspunkt for artikler, leserbrev, radioprogammer, plakater, demonstrasjoner, krangler på trikken, slåssing på utestedene og knivdrap i skogen (Åh, så godt det skal bli å feire jul). Derfor var det med en viss skepsis jeg tok for meg Knut Nærums tredje Bloid-album - "Gud er svensk" - som jo er spekket med EU-kamp.

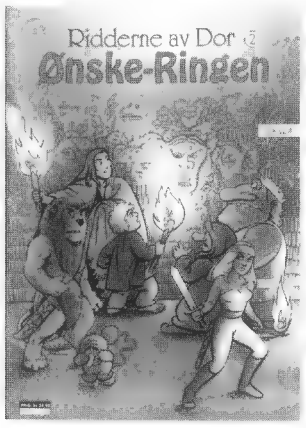

Men så oppdaget jeg faktisk at EU kan være både underholdende og morsomt. Som når Thorbjørn Jagland på talerstolen henvender seg til Erik Bye - i fult indianerfjær-mundur - på nabotalerstolen, og sier (Jagland, altså): "Helt enig. Men i like sterk grad vil jeg advare mot ukritisk bruk av ordet UNION i EU-samrnenheng" - etterfulgt av en liten stjerne som henviser til en note nederst i bildet: "Helt sant". Er det noe rart Erik Bye bare stumt betrakter Jagland i neste bilde.
Slik skreller Nærum seg nådeløst gjennom norsk (politisk) hverdag og avslører klesløse keisere på hvert et gatehjørne. Sjeldent opplysende og oppløftende (i forhold til forestillingene om egen utilstrekkelighet). Bloid-albumene bør snarest inn som pensum i grunnskolen.

Knut Nærum
Gud er svensk
No Comprendo Press 1994

Tor Sandberg

HUPS!

Jens K Styve burde være et velkjent navn for lesere av TEGN og Fantazine. Nå har han samlet de beste seriene sine i en 28 siders A5-blekke kalt Hups!. Foruten stoff som vi har sett før, er det også en del tidligere uutgitt materiale. Blekka har et begrenset opplag og er ment som en presentasjon av serieskaperen. Som sådan fungerer den meget godt. I antologisammenhenger får ikke en enkelttegner vist seg i sin fulle bredde, mens i en slik sammenheng får vi en større helhet. Jens K Styve er dessuten en meget lovende serieskaper her i landet og spiller på mange forskjellige strenger. Vi får se både de gjennomarbeidede seriene, uformelle flipp samt mer pretensiøse eksperimenter både i form og innhold. Ikke alle enkelteksperimenter faller like heldig ut, men som helhet fungerer dette bra. Personlige favoritter blant seriene er Virkeligheten er Brun og Så nære (men likevel...).

Inspirasjonskildene ser ut til å være nyere amerikanske serier som P Bagge på manussiden, mens tegningene er mer inspirerte av briter rundt bladet Deadline. Men også den tegnemessige utviklingen kan være interessant å få med seg i denne utgivelsen. En liten invendelse er formatet. For noen av seriene blir A5 for lite, og detaljene forsvinner. Men det er jo selvfølgelig et kostnadsspørsmål. Dette er en lavbudsjettsproduksjon, og alt i alt er det en utgivelse som burde være et eksempel til etterfølgelse for andre unge serieskapere.

Hups! nr 1.
Jens K Styve
Søndre Almenning 16
5035 Bergen

Erik Falk

På rett vei, men...

InkaLill gjorde furore med forrige album i serien om Ridderne av Dor. Denne gangen fører hun både seg selv og serien videre, men ikke uten vanskligheter.
Det som gjør serien lesverdig er først og fremst Inkalills fortellerglede. Serien er lettlest, spennende og velkomponert. Inkalill er glimrende når det gjelder å bygge opp stemninger å kaste historien i nye retninger - selv om det er mye klisjeer som vi har lest før, så er blir de ikke brukt av mangel på fantasi, men som en hyllest til genren.

Hva jeg har større problemer er timingen og dramaturgien under de dramatiske toppene. Det er ikke alltid jeg synes at det fungerer, f.eks. vil jeg tro at det fantes mer dramatiske løsninger på side 15. Når det er sagt, så er det jamt over en meget god flyt, og det er ikke noe poeng i å gjøre historien for dramatisk og krevende. Den trenger ikke det for å holde på leseren.

Når det gjelder tegningene har jeg et og annet å innvende. Jeg liker ikke den tykke penselstreken, den blir for kald og stiv. En mer følsom tusjhånd, og serien ville blitt mer intim. Slik det er nå så slår streken og fargene (som tildels er imponerende) hverandre ihjel. Jeg er heller ikke så sikker på at Inkalill skal etterstrebe en like glatt strek som i f.eks. Alvefolket (som nå har gått inn?). Det som gjorde første album så sjarmerende var ikke den glatte streken (som vi til en viss grad kunne ane), men den noe mer følsomme, undergroundaktige. Riktignok gjorde også denne streken serien noe uoversiktelig og grå, men det var mer et uttrykk for format og erfaring. Se mer på norske tegnere som Muren Sanden og Aasnes, og den tradisjonen de representerer. Jeg er sikker på at det er mer å hente for en forteller av Inkalills kaliber innen det uttrykket, enn den glatte, kjedelige streken som hun nærmer seg nå. En annen mulighet er selvfølgelig å virkelig bli elegant, som franske ligné claire - tegnere. Uansett, jeg mener at den stilen som nå er valgt, kan bli en blindvei, men har du sett muligheter som jeg ikke ser, så lar jeg meg gjerne overbevise Inkalill!

Alt i alt et hederlig stykke håndverk, vi ser frem til fortsettelsen.

InkaLill
Ridderne av Dor 2: Ønske-Ringen
40 sider album i farger
Bladkompaniet 1994

Tor Arne Hegna

OPTIMAL ESKAPISME

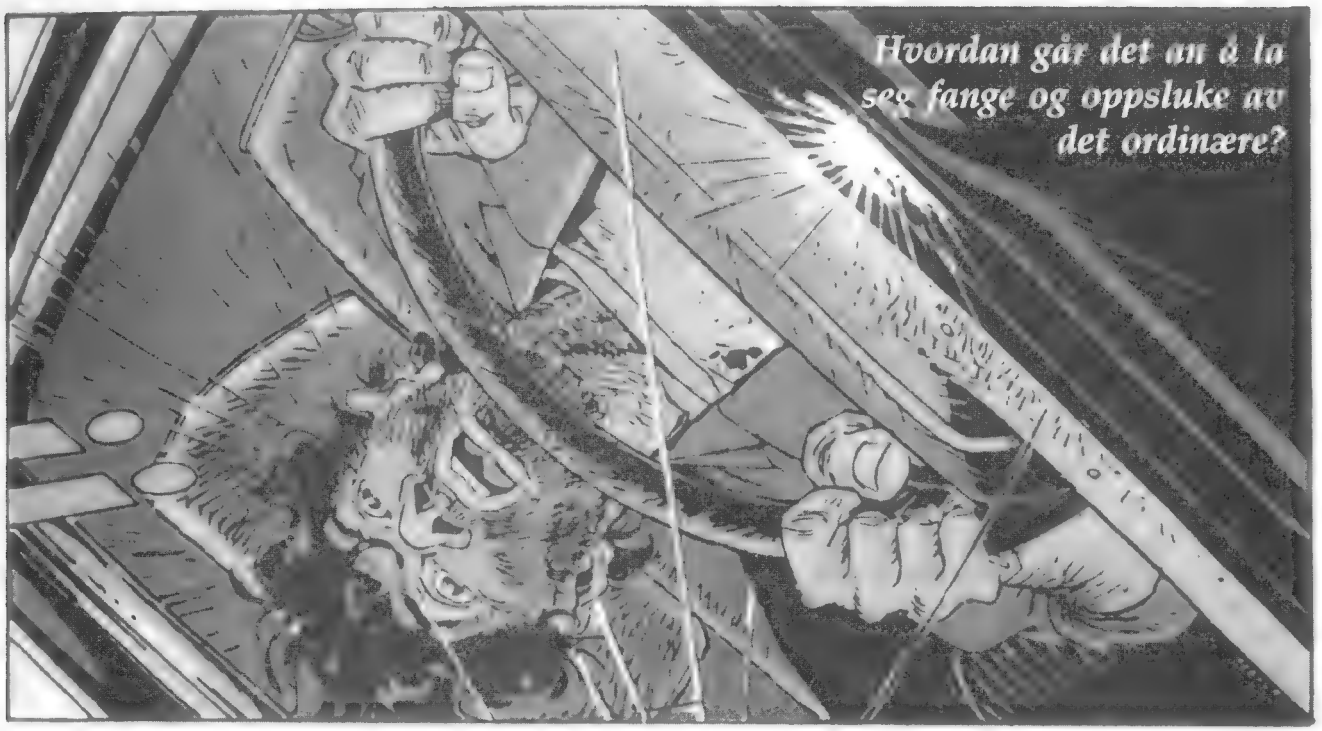

Over:
Av og til blir ting snudd på hodet..

Det hender man blir overrasket.
Plutselig oppdager man at man er ferdig med det, man anså for å være et helt ordinært og halvkjedelig album. Ferdig uten å ha lagt det fra seg et sekund - uten å legge merke til det, så å si. En herlig følelse, det å bli sugd inn i en tegneserie - eller en bok, film eller et musikkstykke - så man glemmer tid og sted. En opplevelse som noen kaller for flow-tilstanden. En form for lykke-tilstand man oppnår så alt for sjelden.

Ofte er man forutinntatt - har hørt positive omtaler og lagt forventningene deretter - skapt en distanse til sin egen rolle som leser og følger reaksjonene oppmerksomt, for å se om 'suget' oppstår. For å finne ut hva man reagerer på og hvordan man reagerer. Jo lenger man har vært anmelder, jo vanskeligere er det å slippe kritikerrollen, droppe analyse-brillene og la seg fange opp, helt og totalt av universet man har foran seg.

Med "Arvingen" hadde jeg i utgangspunktet ingen forventninger. Coveret var ikke akkurat opphissende: En ung mann sitter henslengt i en kontorstol, kanskje en sjefsstol, med en sportsbag ved siden av seg. Han har hendene i lommen, en vilter lugg og et nesten provoserende fast blikk rettet mot leseren. Ingen ville slagsmål eller brennende biler til å egge interessen. Ingen svartsmusket forbrytertype eller forførende jente i bakgrunnen. Ikke engang en liten kniv blinker i periferien. Det er en behagelig forside, uten klisjèene man er vant med å finne. Annerledes, men ikke til å skape de store forventninger med - umiddelbart.

Forlagets vaskeseddel har jeg av gammel vane og prinsipp ikke sett på. Den må vente til jeg har lest og vurdert selv:

Nerio Winch er en av verdens rikeste og mektigste menn. Så rik at slike svimlende summer blir en ren abstraksjon, en lek med nuller, som han selv uttrykker det. Han er også gammel, svak og har hjernekreft, og i åpningssekvensen har han besøk av en mann han ønsker skal myrde ham. Og Nerio Winch dør riktig nok, men ikke helt som han hadde tenkt seg.

I Istanbul går Largo Winczlav, den unge mannen fra forsiden, rundt og koser seg i basaren - til han blir slått ned og våkner opp med en mordanklage på halsen.

Winczlav, skjønner vi fort, viser seg å være eneste arvingen etter den gamle Nerio Winch-arvingen til alle nullene. Problemet er at ingen vet hvor han har blitt av, gjemt bort som han nå er i en tyrkisk fengsel. Videre gjennom albumet følger vi skiftevis de nervøse diskusjonene i Winch- direksjonens toppetasje i USA: Hva vil skje nå den som satt og samlet alle trådene i milliardkonsernet er død?, og skiftevis den unge Largos kamp for å komme seg ut av det tyrkiske fengselssystemet.

SPØRSMÅLET

"Arvingen" er første bind i serien om Largo Winch, så naturligvis kommer han seg ut av fengslet og i flyet hjemover mot sjefsstolen, så mye kan jeg røpe. Men hvordan vil det gå den sympatiske unge mannen, hos alle haiene som venter på å falle over ham, så snart han setter seg til rette?
Flere spørsmål melder seg når jeg legger albumet fra meg:
Når kommer neste album? Hadde det ligget klar ved siden av meg nå, hadde jeg lest videre med en gang.

Men ikke minst: Hvordan kunne jeg la meg sluke slik av denne historien, som tross alt er en temmelig ordinær sak, når alt kommer til alt?
Svaret må være, i sin enkelthet: Godt håndverk!!!

I historiens oppbygning gjøres alt riktig for å holde leseren spent på uvisshetens pinebenk, fra første sides anslag til forløsningen og lettelsens sukk på siste side. Hovedpersonen er sympatisk, passe alminnelig, tross de evnene han etter hvert viser fram, og kan fint brukes som identifikasjonsobjekt. Hovedkonflikten er tilpass fengende og realistisk, og flettes med bikonfliktene i passende tempo, så pulsen hos leseren hopper som en yo-yo. Dialogene er ikke klisjè-preget eller søkte, men faller naturlig i munnen på de enkelte figurene, som nok er stereotyper, men av den mer avanserte typen. Hvis man kan si det slik.

Forfatteren Van Hamme, har hatt den totale oversikten og vært så dreven at han fullstendig har kunnet styre hvor og når leseren skal være bekymret, spent, forskrekket og lettet.

Dertil har han en tegner som kan fortelle direkte og utvetydig, eller antyde og lirke, alt etter behov. Fortellerstilen er ikke omsorgsfult forenklet, - eller avansert så du risikere å miste et poeng. Den er presis der hvor lesningen glir støtt og jevnt, uten illusjonsbrudd. (Vel, intet er fullkomment: oversetter eller håndtekster har misset på navn og vekslet på tiltaleformen et par steder, men DET kan man ikke laste de belgiske opphavsmennene for). Aldri er man i tvil om hvem som er hvem, hvor ting skjer eller hva som skjer. Dessuten er fargeleggingen upåklagelig, hvilket er en utsøkt fornøyelse å kunne konstatere, fordi dette punktet noen ganger er som et spark i skrittet, når man leser en ellers bra tegneserie.

"Arvingen" krever oppmerksomhet og konsentrasjon for å følge intrigen, gjette på forsettelsen og ta opp hver liten bit av informasjon som ligger på sidene, i hver rute. Serieskaperne treffer den balansen mellom banalitet og kompleksitet, som er nødvendig for at leseren har full oppmerksomhet mot tegneserien og lukker omverdenen ute. Det punktet hvor det skapes utfordringer for leseren som er akkurat så store at de klares før de får sjanse til å utvikle seg til frustrasjon.

PRISER

Forfatteren Jean Van Hamme har de siste 20-30 årene jobbet med et utall av serier, blant annet sammen med tegneren Dany. Men det er hans samarbeide med den polske tegneren Rosinsky om sience-fiction-viking-serien "Thorgal", som for tiden får mest internasjonal oppmerksomhet. En serie som har fått flere priser de siste årene - selv om slik skal taes med et visst forbehold, inflasjonen i priser tatt i betraktning.

Serien om Largo Winch burde ligge godt an til et par priser, den også. Det ville sikkert komme godt med for tegneren Philippe Franq, som er et, i hvert fall for undertegnede, ubeskrevet blad. Fra forlaget fortelles det at han har grundig utdanning i kunst og tegneserier og at han har jobbet i Studio Hergè.

Uansett utdannelsen til Franq er "Arvingen" ikke stor kunst, i såfall blir det stor kunst-håndverk. Her utforskes ingen nye stilarter og det flyttes ingen grenser. "Largo Winch"-serien blir neppe noen klassiker heller, dertil likner den for mye på andre spenningshistorier. Her jobbes det kun med kjente virkemidler. Historien er intelligent, men ikke dybdeborende eller kritisk (ikke ennå i allfall). Den er underholdning og eskapisme, men som sådan virker den også optimalt. Så optimal at man griper seg i, i ledige stunder, å gå og tenke på hvordan framtiden til den kommende milliardæren vil forme seg.
Hva mere kan man ønske seg for en femtilapp?

Largo Winch - 1: Arvingen
Manus: Jean Van Hamme
Tegning: Philippe Francq
Semic/nordisk forlag 1994
Pris Kr. 49,90

Kurt Østergaard

Under: Lang-bein-ser-figur, me ikke så tøff som anmelderen var med en gang trodde

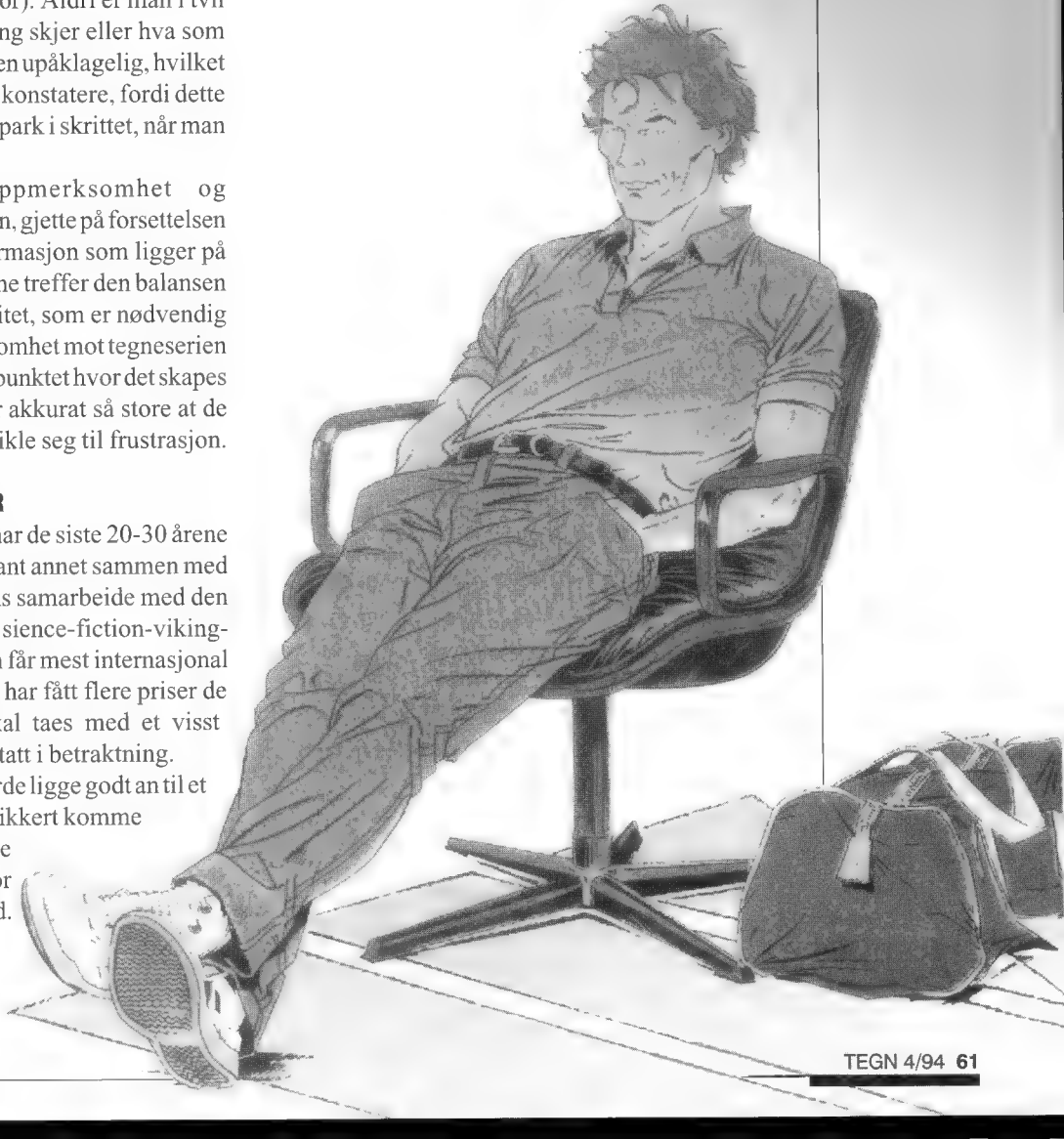

SEX I HYTT

Tre ganger sex fra Kurt Østergaard (da snakker vi ikke om

Over:
Cyann, Nacara og planeten Ohls spesielle verden

I midten:
Professor Mangel (i bakgrunnen) har et oppgjør med sin Libido

Bogfabrikken er et dansk forlag som etablerte seg under tegneserieboomen midt på åttitallet. Med utgivelser som den belgiske serien "Hemmelighedsfulde byer" og den amerikanske undergrunnsantologien "Portræt af et oprør", baserte de seg på forholdsvis smale serier.

Da boomen noen år senere løste seg opp i det blå, forsvant nesten eksistensgrunnlaget for forlaget og de måtte ty til salgssikre utgivelser for ikke å få kreditorene på nakken. Redningsplanken ble erotiske og pornografiske tegneserier som den mildt sagt saftige Fanny-serien.

Etterhvert har de mer vågale seriene nesten blitt et kjennemerke for forlaget, som derved dekkeret marked hovedkonkurrenten Carlsen Comics ikke like konsekvent har forsøkt å komme inn på.

Tre ferske album har nylig kommet ut på forlaget, album som alene ved serieskapernes navn vekker interesse.

SLITSOM FASINASJON

Franskmannen Bourgeon, kjent for sin seilskute-serie "Vindens Passasjerer", har sammen medlandsmannen Lacroix startet en science fiction-serie, "Cyanns saga". Hovedpersonen er en sexyog munnrapp jente, Cyann, hvis sterkeste karaktertrekk umiddelbart synes å være en usannsynlig stor selvtillit og en bemerkelsesverdig mangel på selvkritikk. Mer tiltalende er hennesvenninne Nacara, som nok er like sexy, men som ikke er av høystatusfamilie (hvilket er uhyre viktig på planeten Ohl), og sikkert derfor har et mer tolerant og likeverdig forhold til sinemedmennesker.

Serien er flott tegnet med mye bruk av store detaljerte ruter, men likevel er det vanskelig å få et skikkelig inntrykk av planeten Ohl's spesielle verden. Dessuten demper opphopningen av detaljer og informasjoner om planetens særpregede samfunnsoppbygning drevet i handlingen, som i rykk og napp sliter seg gjennom de 116 sider, hvor heller lite skjer. At Cyann til slutt flykter ut i verdensrommet med en urettferdig mordtiltale på halsen, mens faren ligger for døden, etterlater leseren, i hvert fall undertegnede, likegyldig. Uansett hvor mange struttende pupper og lettpåkledte kvinneromper Bourgeon maser i trynet på en, i tide og isærutide, så kommer man ikke inn på livet, og slett ikke under huden på hverken Cyann eller deandre kvinnene i serien. Både skjebnen til Cyann og neste album kan vente en god stund uten å forstyrre noens nattesøvn.

FILOSOFISKE SIDESPRANG

De gamle parhestene Moebius og Jodorowsky ("John Difools eventyr") flyr høyt med sin nyesteserie, åndelig sett. Hovedpersonen professor Mangel lever i sitt eget hjemmesnekrede fiolettefilosofiske univers, sammen med sin lille hyrdeflokk av universitetsstudenter. Men plutselig slårprivatlivet til Mangel sprekker og med det sprekker filosofien hans og hyrdene forlater den synkende guru. Mangel slår en perfekt dobbelt saltomortale, kommer ned på beina og starter trøstig med å bygge opp en ny hyrdeflokk rundt sine nye ideer.

Men ikke alle har glemt hans gamle tanker. En dag dukker en tidligere elev, Elizabeth, opp. Huner gravid, Mangel er faren og barnet er en ny Johannes Døperen. Maria og Josef er funnet og snart vil også en ny Jesus være på trappene. Etterhvert må Mangel se seg fanget, ikke bare avsin gamle filosofi, men av personer som har ført tankene hans ut i livet, ut i det ekstreme. Ved albumets slutt er Mangel drevet ut fra auditoriets trygge omgivelser, til den fryktelige, virkeligeverden. Han befinner seg plutselig på flukt sammen med en

OG PINE...

terningkast, men om noe som kan være like tilfeldig...)

morder og to kvinner han begge har gjort gravide, den ene sinnsyk, den andre gal. En herlig kynisme og svart humor preger denne historien som er godt tegnet og fortalt, uten å gjøre seg spesielt bemerket visuelt. Moebius holder seg 'i bakgrunnen' og lar tegningene understøtte en smidig og elegant fortelling, hvor menneskers lyster og begjær står vitalt.

HOMSELIV

Tyskeren Ralf König har et utall av tegneserier bak seg. Felles for dem er at de med humoristisksnert beskriver, man fristes til å si 'kler av', homsenes spesielle verden, deres regler, tabuer, lyster og problemer. Fra de piskesvingende lærkledte til transvestittene, fra de trofast samboendetil de desperate enslige. König, som jevnlig dukker opp på tegneseriefestivaler i kvinneklær, skaper tegneserier som er for homser, såvel som for ikke-homser. Noen kan lære et og annet -og alle kan få seg en sunn latter.

Ralf Königs nyeste album forteller om Konrad og Poul som har bodd sammen i 10 år. De er forskjellige som natt og dag, hvilket avsløres med en gang da de forteller om deres første møte.Konrad: "Og - njah...jeg mener, jeg havde allerede længe haft...sådan nogle diffuse homosexuelle fantasier, men...sådan ubevidst ...jeg har altid fortrængt det på en eller anden måde og det havde heller ikke skabt problemer for mig." Samboeren Poul fortsetter referatet: "Den nat tog jeg ham med hjem og gennemborede ham grundigt".

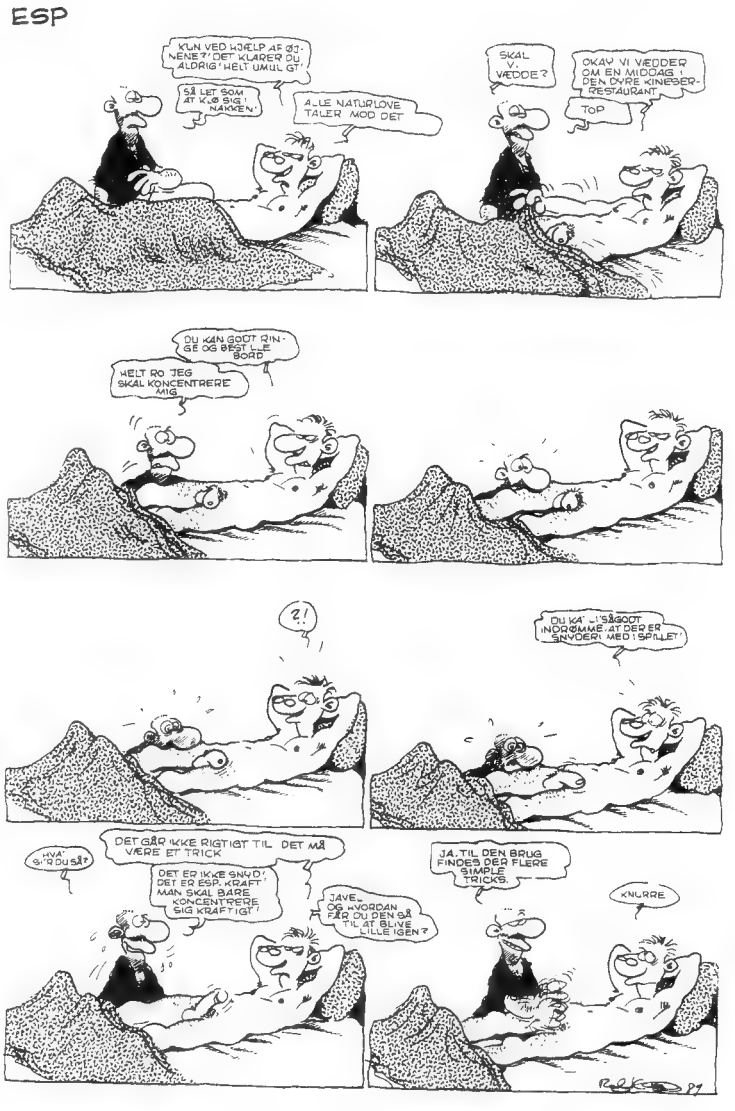
ESP
KUN VED HJÆLP AF Ø... NENE?' DET KLARER DU ALDRIG' HELT UMUL GT'
SÅ LET SOM AT KIG SIG I NAKKEN'
ALLE NATURLOVE TALER MOD DET
SKAL VI VÆDDE?
OKAV VI VÆDDER OM EN MIDDAG I DEN DYRE KINESER-RESTAURANT
TOP
DU KAN GODT RIN' GE OG BEST I E BORD
HELT RO JEG SKAL KONCENTRERE MIG
?!..
DU KA' I SÅGODT INDRØMME AT DER ER SNYDER! MED I SPILLET'
HVA' S'R DU SÅ?
DET GÅR IKKE RIGTIGT TIL DET MÅ VÆRE ET TRICK
DET ER IKKE SNYD' DET ER ESP. KRAFT' MAN SKAL BARE KONCENTRERE SIG KRAFTIGT'
JAVEL... OG HVORDAN FÅR DU DEN GÅ TIL AT BLIVE LILLE IGEN?
JA, TIL DEN BRUG FINDES DER FLERE SIMPLE TRICKS.
KNURRE

Historien til Poul og Konrad er historien til to homser fortalt med innsikt, diger humor og en stor porsjon selvironi. At Ralf König selv er homse, lyser ut av de mange små anekdoter som albumet er bygd opp av. Ingen som ikke kjenner miljøet grundig fra innsida kunne balansere såelegant mellom fordommer og forherligelse, som det gjøres her.

Her er det ingen bare pupper, men mange bare rumper - med hår på.

Cyanns saga 1: "Sonden og fontænen"
av Bourgeon/Lacroix
dansk tekst
Bogfabrikken 1994

Det Kronede Hjerte 1: "Guddommeligt vanvid"
av Jodorowsky/Moebius
dansk tekst
Bogfabrikken 1994

"Konrad og Poul"
av Ralf König
dansk tekst
Bogfabrikken 1994

Kurt Østergaard

Over: *Noen og enhver kan lære et og annet hos Ralf König*

BARBARENS BITRE BLUES

Barbaren Conan har kurs mot et evig liv i de et-øyede terningers dystre rike, en ulykkelig skjebne han ikke har fortjent.

Conan har det med å rote seg opp i kvinner...og trøbbel

I tiden mellom Atlantis' forsvinning og historisk tid, cirka 10.000 år før Kristus. ligger den hyborisketidsalder, "en epoke, da glitrende kongeriker lå spredt over den ganske verden som blå kapper under stjernene", som det så poetisk, men uforståelig blir beskrevet i *De Nemedianske Krøniker*. Det er en tid og en verden oppdiktet av forfatteren Robert E. Howard som på 30-tallet hadde stor suksess med bøkene sine om Barbaren Conan.

Marvel Comics kjøpte rettighetene til Howards historier på sekstitallet og første tegneserie lå for salg i oktober 1970 og fikk den sjeldne mottakelsen at både kritikere og publikum var storfornøyde med den.

Serien ble skrevet av Roy Thomas og de første tre årene tegnet av den unge englenderen Barry Windsor-Smith. Deretter ble barbaren tatt over av den gamle Marvel-tegneren John Buscema. Barry Smith var ikke noen dårlig tegner og visse scener fra "The Black Hound of Vengeance" (1972) er stadig noe av det flotteste som er gjort innenfor seriens univers. "The Song of RedSonja" fra samme tid viser forfatteren Roy Thomas på sitt beste med en viss ironisk vinkling av hovedpersonen som må se seg følelsesmessig lurt trill rundt av den rødhårede Sonja.

Tross Smiths kvaliteter var det likevel et betydelig løft å få Buscema på banen, fordi han tilførte Conan den ubendige og barbariske villskap som Smith ikke våget eller mestret å slippe løs. "TheSlave Princess" fra 1978 er ikke alene et av Buscemas beste, men et av seriens absolutte høydepunkter.

Også Neal Adams (Batman og X-Men m.m.) har vært innom Conan og gjort det bra, men medtiden ble tegnernes og forfatternes antall nesten like stort som antallet av lik i barbarens kjølvann, og et visst forfall begynte å prege serien, både på manus-siden og i forhold til det visuelle.

RØDE SONJA OG CONAN IGJEN

Nå 24 år etter sin tegneserie-fødsel slår Conan stadig fra seg i velkjent stil og Bladkompaniet harde siste par årene kjørt ut en rekke nye Conan-historier, som nå har kommet til album nummer nii rekken. Å forsøke å gjengi handlingen i en slik barbarhistorie ville være nesten like absurd som å forsøke å få Conan til å gå til psykoanalyse. Alle historiene er bygget over en mal som innbefatter magi og trolldom, slimete uhyrer og demoniske skapninger, kamp om makt, gull og edelsteiner og ofte en lengsel og søken etter evig liv - koste hva det koste må. Utover dette kan historiene ha

større eller mindre grad av kvaliteter hva gjelder for eksempel personkarakteristikk og dialog, men holder stort sett et middels bra nivå for en masseprodusert fabrikksvare å være.

De mange nyere tegnere kjennetegnes generelt ved en veik og ugjennomført tegnestil (selv om det er unntakelser) hvor Conans kamp mot diverse demoniske vesener nærmer seg det komiskepå grunn av manglende håndverksmessig kunnen. Som for eksempel i album sju, hvor Conan har en kamp mot en brennende slange som mer likner på en haug med kull. Så blir det en lettelse å finne Buscema igjen som tegner i album åtte, hvor hans klare, rene tegninger uten overdreven skravering gir luftige sider og dynamikk mellom rutene.

I det 9. album møter Conan igjen Sonja med den røde manke, som Roy Thomas og Barry Smith introduserte i 72. Mye blod har rent ut i sanden siden det første møtet, og den småelektriske spenningen, som var de to imellom 22 år tidligere, har forsvunnet og blitt avløst av en melan-komisk såpeopera-stemning hvor den ene kaster lengselsfulle blikk til den andre, som henførtdrømmer om en tidligere forelskelse. Den Sonja som før var en sterk og prinsippfast jente, den eneste som kunne styre en overhet Conan og få ham til å stå igjen som en forsmådd skolegutt,har nå blitt en fotomodell-romantiker som kaster sine prinsipper for mennene som perler for svin.De vil ikke ha henne eller hennes forkastede prinsipper, og hvis hun ikke snart skjønner det ogblir sitt gamle pirrende jeg, blir hun like uinteressant som Ramtha Karns Røde Steiner som har mistet sin kraft og dermed sin verdi.

Conan har en livskraft og -vilje som sammen med hans overveldende fysikk og villskap får ham til å overleve selv de største og mest fantasifulle monstre. Likevel har den higen etter et evig liv, som får flere av Conans bekjentskaper til å gå over hauger av lik, aldri vært hans. Den tørst etter rikdom som forbanner de fleste sjelene som omgir Conan, plager ham kun i den grad at hankan få dekket sine mest elementære behov.

Man får håpe at folkene bak Conan som seriefigur ikke har en slik tørst at de fristes til å gi ham et evig serieliv hinsides all rimelig kvalitetsvurdering.

For selv om han er en blodtørstig djevel av en barbar, så er det noen verdier i denne gutten som har fortjent en bedre skjebne enn å vandre evig rundt i kvalitetsstemplenes nederste kjellere fylte med deprimerende terninger som alle vender et øye, og kun et øye, opp. Den veien vil det gå om man fortsetter kursen man holder nå.

Conan nr. 7 - "Ramtha Karns røde steiner",
Conan nr. 8 - "Sjelenes forbannelse",
Conan nr. 9 - "Krigere fra framtiden"
Bladkompaniet 1994
Pris pr. stk. Kr. 32,50

Kurt Østergaard

TEMPO OG MAGI

"Aladdin og den vidunderlige lampen" fra Tusen og en natts eventyr er grunnlaget for denne Disney-tegnefilmen, men som vanlig er det tvilsomt om manusforfatterne overhodet har lest originalversjonen før de skrev deres egen utgave.

Aladdin er en liten arabisk tjuveradd, som lokkes til å hente den magiske lampen i den magiske grotten, og blir dra-magisk forelsket i prinsesse Sjasmin. Den onde storvesiren Jafar gjør alt somer i hans makt, og det er ikke lite, for å få fingrene i lampen. Den som har lampen kan få tre ønsker oppfylt av lampens ånd (på videocoveret av uutgrunnelige årsaker kalt for 'flaske-ånd'),Genie, som er filmens absolutte clou. Han forandrer utseende, stemme og personlighet like fortsom Robin Williams forteller vitser i "Goodmorning Vietnam". Det er da også Williams som harlagt stemme til den amerikanske Genie. Men Lars Steinar Sørbø som den norske lampeånd ligger ikke mange omdreininger etter og imponerer stort. En av filmens mest sjarmerende figurer er det flyvende teppet, som animatørene evner å gi en personlighet så man fristes til å omtale det som intelligent og fornuftig.

I det hele tatt har Aladdin større tempo enn man ellers er vant med fra Disney. Kun den søteromantikken og de klisne sviskene på lydsiden bremser ned tempoet. At musikken har fått to Oskar - for beste originalmusikk og beste sang, "A Whole New World" - sier mer om Oskar-juryens evne til å ligge langflat for det pompøse og de økonomiske gigantene, enn om reel kvalitet.

Produksjonen av filmen var omfattende, både økonomisk og personalemessig, et utall avtegnere, manusforfattere og regissører har vært innom prosjektet i løpet av de fire årene det tok å lage den. Ny moderne teknologi som data-animasjon ble tatt i bruk, hvilket man blant annet ser i en scene hvor Aladdin og hans trofaste følgesvenn, apen Abu, flykter på teppet ut av den magiske grotten.

Alle problemene og teknologien til tross virker filmen helstøpt, underholdende og spennende som man forventer det av en Disney-tegnefilm.

På vanlig disneysk vis er videoen 'kun tilgjengelig hos forhandlerne i en begrenset tidsperiode'. IAladdins tilfelle vil det si fram til mars 1995 - en brukbar julegave til den som har alt, og de fleste som har en video. Filmen har som sagt ikke mye med det opprinnelige eventyret å gjøre. Kanskje bra det, for såkan man glede seg selv og barna med en høstkveld i godstolen og Sjeherasad's fortelling om Aladdin fra Kina. Ja, for du husker vel at eventyret faktisk foregår i Kina...

"Aladdin" - tegnefilm
The Walt Disney Company
norsk tale, kjøpevideo 1994

Kurt Østergaard

DET STORE

TEGN

SALGET

Fremdeles er det flere norske hjem som ikke inneholder en komplett samling av TEGN. Har smøler herrene Falk, Hegna og Olsen (fra venstre) ved tanken på utroligheten i dette. Bildet er tatt under Animerte Dager i Oslo. (Foto: T. Sandberg)

TEGN 1/86 (29,-)
Gjenoppdaget ca. 30 eks. etter opprydding. Førstemann ...

TEGN 1/87 (29,-)
Will Eisner (intervju & omtale), Indian Summer-debatten, John Kåre Raake, Donald-analyse.

TEGN 2/87 (29,-)
Don Martin, Hugo Pratt, Julius Svensen, Ivan Andreasen, Kent Aske Jensen, Cosey & Jonathan, Freddy Milton.

TEGN 3/87 (35,-)
Tema: Franske serier. Minoritetsserier, Jean «Moebius» Giraud, Jon Sveinbjørn Jonson, Vindens passasjer, Tor Bomann-Larsen, Edgar P. Jacobs.

TEGN 4/87 (35,-)
Utstilling i Oslo, F'Murr, Art Spiegelman & MAUS, Jødenes polske lideleshistorie, Bomann-Larsen-intervju, Pusur/Garfield.

TEGN 1/88 (35,-)
Fantomet: Myte/virkelighet. Eirik Ildahl, Peter Haars & Kåmiks, Espen Schei, Mezieres & Christin, Japanske serier, Jerry Dumas.

TEGN 2-3/88 (64,-)
Jon Gisle, Serie-teori, Rock & tegneserier, Pesta: Ousland & Ildahl, Den mystiske mannen - serieklassiker (26 sider), Milton Carniff, Meningen med livet, Tyske motorsykler.

TEGN 4/88 (35,-)
Donald Duck: Carl Barks, tegne-film, Walt Disney, Chr. Nielsen, Jodorowsky, Serier i Kenya.

TEGN 1/89 (35,-)
Knut Westad, Morten Myklebust, Ola A. Hegdal, Serieteori, Tintin-slakt, Sensur.

TEGN 2/89 (39,-)
Kunst & serier, Tardi & krigen, Bomann-Larsen, Krazy Kat, Skurker i tegneserier.

TEGN 3/89 (39,-)
Verdens dårligste serier, Robert Crumb, Svenske serier, Dialektikk i Donald. Serier & reklame.

TEGN 4/89 (39,-)
Batman: film & historie, Serieutdannelse, Finske serier, Humor, Damlog, MAD, Hits & Tits.

TEGN 1/90 (39,-)
Enki Bilal, 80-tallets beste serier, Katolsk bakholds-angrep, Gutta på skauen, Auclair, Klær i serier, Å snekre serier, utstilling, julebord & priser.

TEGN 2/90 (39,-)
Annie Goetzinger, Sergio Ara-gones, J. Lob, Midtsideplakat, Olaf Gulbrandsen-serie, Jersey.

TEGN 3/90 (39,-)
Dick Tracy: film & historikk, Knøttene 40 år, Knut Nærum, Serier i avis og i data, Chr. Nielsen, Propaganda-serier.

TEGN 4/90 (39,-)
Intervju med redaktører i Pyton og MAD, Verdens tøffeste melkemann, Tore Knutsen, Kunst & Håndverksskolen, Serier.

TEGN 1/91 (39,-)
Steffen Kverneland & De Knyttede never (!!!), Avistegneren Herb, Don Rosa, Carl Barks, Warner Brothers

TEGN 2-3/91 (64,-)
Arild Midthun, Terje Nordberg, Brian Bolland, Lena Ackebo, serier & data (innføring), Hal Foster & Alex Raymond, TEGN-index.

TEGN 4/91 (39,-)
Sussi Bech, Rocketeer, Amerikansk vold: nyere serier fra USA, Frank Miller, Dave Gibbons, TEGN i Tiden: kaniner, Satan, Sverige, Svineri på boks.

TEGN 1/92 (39,-)
Torpedo, Mandryka, Thore Hansen, Lord Horror, Sandman, Walt Kellys Pogo, Tegnefilm, Claus Deleuran.

TEGN 2/92 (39,-)
Tommy og Tigern, Gamle sex-serier, Serie-Seminaret i Oslo, Prisvinner Morten Myklebust, A. Moore: «Å skrive tegneserier...»

TEGN 3/92 (39,-)
Canadiske serietegnere, Jonsson & Goetzinger, Hunt Emerson, Carsten Graabæk. Tyskland,

TEGN 4/92 (42,-)
Steffen Kverneland, Inkalill, Trygve Høiseth, Kontrakt med Gud, A. Moore: «Kunsten...», siste del.

TEGN 1-2/93 (64,-)
23 sider Kraftig Kost! Tegneserie-festivalen, Historiske serier, Mad, Holmberg, Journalister. 80 sider!

TEGN 3/93 (45,-)
12 sider Kraftig Kost, Historiske serier 2. del, Waldemar Hepstein, Lars Elling, Japanske serier.

TEGN 4/93 (42,-)
13 sider Kraftig Kost, Historiske serier 3. del, Håkon Aasnes, Charlie Christensen, Disneys mørke fortid.

TEGN 1-2/94 (72,-)
Tegneseriehistoriens tjukkeste utgave av TEGN! Intervjuer med Bård Enoksen og Peter Haars. Jasons ufullendte, spiegelman, Bagge og Clowes, svenske serier, Historiske serier 4. del, Serienorges mest elskede og hatede serier og enda litt til.

TEGN 3/94 (45,-)
Det store intervju-nummeret! Barks, Emerson, Mykle, Dokken, Tefre, Plympton, No Comprendo-gutta, Borvik, russere og Andreassen. Samt artiler om Hårek, siste del om historiske serier og debatter, anmeldelser og mye mer...

Siste sjanse for å få en komplett TEGN-samling til halv pris!

Send din bestilling til:
TEGN, Westye Egebergsgt. 8c, 0172 OSLO.

Neste nummer kommer i månedsskiftet Januar/februar, under forutsetningen av at vi får god tid på oss (lite sansynlig). Av innholdet kan vi røpe: Enki Bilal, Serier med bruksanvisning, Pyton, reportasjer, samt mye mer.

TEGN er faktisk produsert på PC i PageMaker, med støtte av PhotoStyler, Photoshop, Word og CorelDraw!. Omslaget er gjort i Painter og Photoshop 3.0 på Mac.

Vervekampanjen 1994

Er du på utkikk etter noe å ha på veggene? I så fall er dette noe for deg. Nå setter nemlig TEGN i gang sin fantastiske vervekampanje, der topp-premien til den som verver flest er fire signerte trykk av Will Eisner til en verdi av 1000 kr!

Verver du *en* får du vår fantastiske T-skjorte, signert av Steffen Kverneland (se bilde på side 35). Verver du *enda en* får du i tillegg en pakke med album. Den som har vervet *flest* innen 31. desember får altså flott Eisnerkunst! Hvis flere har samme antall vervinger, så blir det trekning.

Premiene blir tilsendt ververen når abonnementene er betalt.

Klipp ut eller kopier og send, eventuelt fax inn (på nr. 22 36 07 70)

Jeg har vervet:

Navn: . . . . . .
Adresse: . . . . . .
Postnr: . . . . . .

Navn: . . . . . .
Adresse: . . . . . .
Postnr: . . . . . .

Jeg heter: . . . . . .

BREV

Kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten betaler porto!

Svarsendingsavtale nr. 150260/19

Foreningsservice, Fellesinvest
St. Hanshaugen Postkontor
0131 Oslo

BLAD

Retur sendes til:
TEGN A/L
Westye Egebergsgt. 8c
N - 0172 OSLO
NORWAY

NTF arrangerer

Tegneserie konkurransen 1995

Musikk

Deltagerne står fritt i utformingen av tegneserien.
Temaet er musikk.
Tidligere upublisert:
-Fritt fram!

Junior: 16 år og nedover.
Senior: 17 år og oppover.

Bidrag sendes til:
Norsk Tegneserieforum
Westye Egebergsgt. 8C
0172 OSLO

Frist:
28. april 1995